

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

EGE ADALARI GÖÇMEN KAMPLARININ BİYOPOLİTİKA VE İNSANİ
GÜVENLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

BÜŞRA ATEŞ

Danışman

Doç. Dr. Sanem ÖZER

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

EGE ADALARI GÖÇMEN KAMPLARININ BİYOPOLİTİKA VE İNSANİ
GÜVENLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

BÜŞRA ATEŞ

Danışman

Doç. Dr. Sanem ÖZER

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

ONAY SAYFASI

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Büşra ATEŞ'in bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Sanem ÖZER

Üye : Doç. Dr. Selim KANAT

Tez Başlığı: Ege Adaları Göçmen Kamplarının Biyopolitika ve İnsani Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 27/ 07/2023

Mezuniyet Tarihi : / /

Prof. Dr. Tuncer DEMİR

Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ege Adaları Göçmen Kamplarının Biyopolitika ve İnsani Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Büşra ATEŞ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç ve Düzensiz Göç	4
1.2. Göç Yönetimi: Uluslararası Düzensiz Göç Yönetiminde Temel Aktörler ve Belgeler .	6
1.3. Post Yapısal Eleştirel Teori Çerçevesinde Biyopolitika, İnsani Güvenliği ve Göç	10
1.3.1.Post Yapısal Eleştirel Teori ve Sınır İlişkisi	10
1.3.2.Biyopolitika ve Göç	13
1.3.3.İnsani Güvenlik ve Göç	16
1.4. Bölüm Değerlendirmesi	18

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ YÖNETİMİ: HUKUKİ DÜZENLEMELER, UYGULAMALAR VE KULLANILAN ARAÇLAR

2.1. Avrupa Birliği Göç Yönetim Politikalarının Temelini Oluşturan Düzenlemeler	21
2.1.1.Schengen Antlaşması	22
2.1.2.Dublin Sözleşmesi	23
2.1.3.Maastricht Antlaşması	24

2.1.4.	Amsterdam Antlaşması	25
2.1.5.	Lizbon Antlaşması.....	26
2.1.6.	Geçici Koruma Yönergesi	27
2.1.7.	Dublin II – Dublin III Tüzükleri	27
2.1.8.	Tampere Zirvesi, Lahey ve Stockholm Programları	29
2.1.9.	Avrupa Birliği’nde Yeni Bir Dönem: Yeni Göç ve İltica Paktı.....	30
2.2.	Avrupa Birliği’nin Göç Yönetim Araçları	30
2.2.1.	Avrupa İltica Destek Ofisi ve FRONTEX	31
2.2.2.	Vize Bilgi Sistemi (VIS)	33
2.2.3.	Schengen Bilgi Sistemi (SIS).....	33
2.2.4.	EURODAC.....	34
2.2.5.	EUROSUR	34
2.2.6.	Geri Kabul Anlaşmaları	35
2.3.	Avrupa Birliği’nin Göç ve Sınır Yönetimi Bütçesi.....	35
2.4.	Bölüm Değerlendirmesi	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİYOPOLİTİK BİR ARAÇ OLARAK EGE ADALARI GÖÇMEN KAMPLARI VE İNSAN GÜVENLİĞİ

3.1.	İnsani Güvenlik, Göç ve Sınır Politikaları İlişkisinin Yunanistan Üzerinden Değerlendirilmesi	42
3.2.	Akdeniz’den Avrupa’ya Bir Giriş Noktası Yunanistan	47
3.3.	Sınırdaki Bir Güvenlikleştirme Aracı Olarak Ege Adaları Göçmen Kampları ve İnsan Güvenliği.....	52

3.3.1.	Midilli Adası Göçmen Kampları.....	61
3.3.2.	Sisam Adası Göçmen Kampları	66
3.3.3.	Kos Adası Göçmen Kampları	70
3.3.4.	Sakız Adası Göçmen Kampları	72
3.4.	Uluslararası Aktörlerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Ege Adaları Göçmen Kamplarına Bakışı.....	76
3.5.	Bölüm Değerlendirmesi	85
SONUÇ		86
KAYNAKÇA		88
ÖZGEÇMİŞ		100

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. 2021 – 2027 dönemi için Avrupa Birliği Çok Yıllık Mali Programı.....	36
Tablo 2. Avrupa Birliği Göç, Güvenlik ve Sınır Yönetimi 2014-2021 dönemi ayrılan bütçe.	37
Tablo 3. 2022 Avrupa Birliği bütçesi: 2021-2027 taahhüt ödeneklerinin.....	38
Tablo 4. 2015 – 2022 yılları arasında göç rotaları üzerinden Avrupa’ya düzensiz göç girişleri	49
Tablo 5. 2015 – 2022 yılları arasında göç rotaları üzerinden Avrupa’ya düzensiz göç girişleri içerisinde Doğu Akdeniz Göç Rotası	50
Tablo 6. Yıllara göre Avrupa Birliği’ndeki ve Yunanistan’daki toplam sığınmacı sayısı ve oranı.....	52

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CCAC	Closed Control Access Center (Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi)
CCS	Closed Controlled Structures (Kapalı Kontrollü Yapılar)
EASO	European Asylum Support Office (Avrupa İltica Destek Ofisi)
EMN	European Migration Network (Avrupa Göç ve Mültecilik Ağı)
ERBB	Equal Rights Beyond Borders
ESTIA	Emergency Support to Integration and Accommodation (Entegrasyon ve Barınma için Acil Destek)
EURODAC	Eurodac-Identification of Applicants (Başvuru Sahipleri Kimlik Belirleme)
EUROPOL	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Avrupa Polis Ofisi)
EUROSUR	European Border Surveillance System (Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi)
FRONTEX	Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İş birliği Ajansı
GCR	The Greek Council for Refugees (Yunan Mülteciler Konseyi)
HRW	Human Rights Watch (İnsan Hakları İzleme Örgütü)
IRC	International Rescue Committee (Uluslararası Kurtarma Komitesi)
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
MFF	Multiannual financial framework (Çok Yıllık Mali Program)
RSA	Refugee Support Aegean
SIS	Schengen Information System (Schengen Bilgi Sistemi)
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
VIS	Visa Information System (Vize Bilgi Sistemi)

ÖZET

Göç hareketleri, yüzyıllardır gerçekleşiyor olmasına rağmen savaşlar, ekonomik zorluklar, yaşanan insan hakları ihlalleri, çevresel etmenler, politik istikrarsızlık, ayrımcılık, iş fırsatları, eğitim imkânları, sosyal ağlar ve iletişim kolaylığı, artan küreselleşme ve teknolojik gelişmeler gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle son yıllarda artış göstermiştir. İki dünya savaşından sonra yaşanan büyük kitlesel göç hareketleri 2011 yılında başlayan Arap Baharı etkisiyle Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden batıya yani Avrupa ülkelerine doğru gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği, gelen bu yoğun hareketlilik karşısında düzensiz göçmenleri güvenlikleştirerek göçmen karşıtı bir politika benimsemiştir.

Göçmen karşıtı politikaların etkisiyle Avrupa'nın doğu sınırlarında bulunan Yunanistan'da Ege adalarında göçmen kampları oluşturulmuş, anakaraya girmeden adalarda düzensiz göçmen ve sığınmacıların geçici barınma ihtiyacı karşılanmış, temel haklarının sağlanacağı güvenli bir alan sunulmuştur. Ancak bu göçmen kampları zaman içerisinde Avrupa'nın uyguladığı katı ve göçmen karşıtı politikalarla yüksek güvenlik önlemleri altında göçmenlerin uzun süreler denetim ve tutukluluk altında bir tutsak gibi tutulduğu, temel insan haklarının ihlal edildiği yerlere dönüşmüştür. Diğer taraftan bir şekilde adalara ulaşmaya çalışan, yeni gelen göçmenlere karşı Akdeniz kıyılarında geri itmeler yaşanırken, göçmenler Avrupa'ya gitmeye çalıştıkları için neredeyse cezalandırılmıştır. Bu göçmen kampları göçmenlere yönelik bir biyopolitika aracı olarak kullanılmıştır. Oysaki Avrupa Birliği, kuruluşundan itibaren sığınma hakkı başta olmak üzere temel insan haklarının tüm insanlar için korunmasına yönelik antlaşmalara taraf olmuş, kendi bünyesinde üye devletlerin taraf olduğu hukuki düzenlemeler gerçekleştirmiştir.

Ege Adalarında kurulan ve zaman içerisinde daha ileri teknoloji ve askeri düzeyde güvenlik tedbirleri ile kuşatılan göçmen kampları aynı zamanda adaların en uzak noktalarında yerel toplumdan uzak yerlerde konumlandırılmıştır. Kamp alanlarının kurulması için bütçesinden büyük miktarlar ayırarak kaynak oluşturan Avrupa Birliği ve üyesi Yunanistan kampları biyopolitik bir araç olarak kullanmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin göçmen ve mültecilere karşı gerçekleştirdikleri ve Akdeniz'i bir ölüm denizi haline getiren geri itme uygulamaları ve ölümcül sınır politikaları Ege adalarında tesis edilen göçmen kampları ile daha belirgin ve somut bir hal almaktadır.

Anahtar kelimeler: Akdeniz, Avrupa Birliği, biyopolitika, Ege Adaları, göçmen kampları, insani güvenlik, Yunanistan

ABSTRACT

Human migrations movements have been occurring for centuries; however they have increased in recent years, factors such as wars, economic hardships, human rights violations, environmental factors, political instability, discrimination, job opportunities, educational prospects, social networks, and ease of communication, along with increasing globalization and technological advancements, have led to an increase in migration. Mass migrations following both World Wars shifted to Western countries originating from Middle East and North African countries especially Europe, with the effect of the Arab Spring that started in 2011. In response to this intense mobility, the European Union (EU) has adopted an anti-immigrant policy by securitizing immigrants.

As a result of these anti-immigrant policies, migrant camps were established on the Greek Aegean islands, located at the eastern borders of Europe, to provide temporary shelter for migrants and irregular migrants without entering the mainland. These camps aimed to offer a secure space where migrants' right to live would be ensured. However, over time, these migrant camps have transformed into places where migrants are held under strict security measures, resembling detainees under prolonged surveillance and imprisonment, with violations of basic human rights as a common occurrence. Additionally, as migrants attempted to reach the islands, pushbacks occurred along the Mediterranean coast, effectively punishing them for trying to reach Europe. These migrant camps were utilized as instruments of biopolitics against migrants. Yet, the EU, since its establishment, had acceded to agreements aimed at protecting fundamental human rights, including the right to asylum, and has implemented legal regulations with the participation of member states.

The migrant camps established in the Greek Aegean islands that surrounded by advanced technology and heightened military-level security measures, are also located in remote areas. The EU and its member state, Greece, allocate substantial resources from their budgets to establish these camp areas, utilizing them as instruments of biopolitics. The pushback practices and lethal border policies employed by EU member countries, turning the Mediterranean into a sea of death, become more evident and tangible through the migrant camps established on the Aegean islands.

Keywords: Mediterranean, European Union, biopolitics, Aegean islands, migrant camps, human security, Greece

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da ekonomik kalkınma aracı olarak görülen göç hareketleri geçen yıllar içerisinde, özellikle Arap Baharı ile düzensiz göçün artmasıyla, değişime uğrayarak göçün bir tehdit olarak görülmesine neden olmuştur. Düzensiz göçün gerçekleştiği toplumlarda yarattığı sosyolojik, ekonomik, kültürel ve demografik değişim süreçleri, bu süreçlerin ortaya çıkardığı sonuçların güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmesi, yeni göç yönetimi politikalarının benimsenmesine sebep olmuştur. Soğuk Savaş sonrasında ulusal güvenlik kavramını temel alan geleneksel güvenlik anlayışının yerine benimsenen yeni güvenlik anlayışı, insan odaklı bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Değişen odak çevresinde derinleşen ve genişleyen güvenlik kavramı, göçün ele alınış biçimini de etkilemiştir.

Avrupa’nın düzensiz göçmenler için bir hedef alanı haline geleceği düşüncesi yaygınlık kazanırken Akdeniz üzerinden yoğun olarak gerçekleşen düzensiz göçün engellenerek Avrupa anakarasına giren düzensiz göçmen sayısını azaltmak adına Yunanistan’ın Avrupa Birliği ile iş birliği içerisinde uyguladığı sınır yönetimi politikaları güvenlikleştirilerek siyasi söylem ve pratikler yoluyla ele alınan, daha katı göç yönetim araçlarıyla kontrol edilmeye çalışılan bir yapıya dönüşmüştür. Çalışmada bu kapsamda Avrupa Birliği’nin uyguladığı politikaların bir uzantısı olarak Yunanistan’da Ege adalarında kurulan göçmen kampları, biyopolitika kavramı ve insani güvenlik çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir.

Çalışma sonuç kısmı dahil olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesinden bahsedilmektedir. Bu bölümde çalışmada kullanılan temel kavramlar olan göç kavramı, post yapısal eleştirel teori ile Foucault’un bakış açısıyla biyopolitika ve insani güvenlik kavramları açıklanarak göç ve sınır politikaları ile nasıl bir ilişki kurduğu aktarılmıştır. İkinci bölümde Avrupa Birliği’nin “Kale Avrupası” olarak tanımlanmasına neden olan hukuki düzenlemeleri, uygulamaları ve göç yönetim araçları anlatılmıştır. İlk iki bölümde anlatılanlar üçüncü bölümde gerçekleştirilecek analizin alt yapısını oluşturmaktadır. Üçüncü bölümde ise Avrupa Birliği’nin Akdeniz’de uyguladığı düzensiz göçü güvenlikleştirme çalışmaları, sınır denetim ve gözetim politikaları Ege adaları göçmen kampları üzerinden ele alınmıştır. Ege adaları göçmen kamplarında düzensiz göçmenlere yönelik olarak gerçekleştirilen uygulamalar insani güvenlik ve biyopolitika kavramı çerçevesinde incelerken, Avrupa Birliği ve organlarına ait kararlar, hukuki düzenlemeler, güncel gelişmeler, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve insan hakları izleme örgütlerinin çalışmalarından elde edilen veriler analiz edilerek aktarılmıştır. Sonuç bölümünde ise çalışmanın amacı ve soruları doğrultusunda çalışmanın genel değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

Tüm çalışma sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerini benimle her daim paylaşan, bana her fırsatta yardımcı olan ve güç veren çok değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Sanem ÖZER'e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Her zaman ve hayatımın her alanında destek gösterip beni cesaretlendiren, yoğun ve yorucu bu süreci en güzel şekilde tamamlamam için ellerinden gelen her şeyi yapan sevgili aileme de sonsuz teşekkür ederim.

GİRİŞ

Tunus'ta 2011'de başlayan Arap Baharı hareketiyle Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerindeki yaşanan çatışmalar, bölgede istikrarsızlığı arttırmıştır. Bu durum birçok insanın Avrupa Birliği'ne ve batı ülkelere gitmek isteğinin de artmasına sebep olmuştur. Avrupa Birliği de düzensiz göçü önleyebilmek adına sınırlarında daha katı politikalar uygulamaya yönelmiştir.

Kuruluşunda üye ülkeler arasında iş birliği sağlayarak barış ve güvenlik ortamının kalıcılığını sağlama amacı bulunan Avrupa Birliği, üye devletler tarafından alınan ortak politika kararları ve gerçekleştirilen uygulamalar ile amacına yönelik iş birliğini sağlamaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik iyileşme ve refah artışını arayan Avrupa ülkeleri, ortak bir pazar oluşturarak ticareti canlandırmıştır. Üye devletler arasında serbest dolaşımın sağlanması ile Avrupa Birliği'nde ekonomik iş birliği artmış ve ekonomik büyüme sağlanmıştır. Yine İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da yaşanan göç dalgası demografik ve sosyal değişimlere neden olmuş, iş gücü açığı bulunan ülkelere yaşanan göç kalkınma ve refah artışına katkı sağlamıştır.

Zamanla savaş, ekonomik zorluklar, insan hakları ihlalleri, çevresel etmenler gibi sebeplerle yaşanan göç hareketlerinin nedenleri ve göçün kaynak ülkeleri değişkenlik göstermiştir. Avrupa'ya farklı dönemlerde farklı bölgelerden göç yaşanmaktadır. Son yıllarda Avrupa'ya yaşanan göç hareketleri Arap Baharı etkisiyle çatışmaların ve siyasi istikrarsızlıkların yaşandığı aynı zamanda iklim krizinin de etkilerinin görüldüğü Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden gerçekleşmektedir. Coğrafi yakınlık ve güzergâh dolayısıyla Avrupa'ya yaşanan göç hareketleri daha çok Akdeniz üzerinden Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi ülkelere gerçekleşmektedir.

Avrupa Birliği hem kara hem deniz sınırları boyunca üye devletler ile ortak bir sınır koruma, göç ve iltica sistemi oluşturarak sınır güvenliğini en üst düzeyde sağlamayı amaçlamaktadır. Bu ortak politikaların bir sonucu olarak deniz yoluyla Türkiye'nin de içinde bulunduğu Doğu Akdeniz Göç Rotası üzerinden Avrupa'ya ulaşmak isteyen ama Avrupa'ya giremeyen göçmenler, Yunanistan sınırları içindeki Ege Adaları göçmen kamplarında tutulmaktadır. Bu kamp alanları insani güvenlik açısından endişe verici koşullara sahip olduğu konusunda çeşitli tartışmalar gerçekleşmektedir. Düzensiz göçmenlerin yerleşim alanlarının çok dışında bulunan kamplarda tutularak uyum ve entegrasyon koşullarından uzak, üst düzey güvenlik önlemleriyle çevrili halde yaşamdan izole edilerek uzun süreler boyunca zor koşullarda yaşamak zorunda bırakıldığı, Avrupa'da istemeyenler olarak cezalandırıldığına,

kamplarda uzun süreler tutukluluk halinde tutulmanın bir çeşit caydırma yöntemi olarak kullanıldığına yönelik görüşler bulunmaktadır.

Avrupa Birliği, Ege adalarında yaşananlar için gerçekleşen bu iddialara karşı sessiz kalmaktadır. Hatta teknolojinin etkisiyle katı yöntemlerle denetim sağlanan göçmen kamplarının inşası için kaynak sağlamasıyla düzensiz göçü Avrupa'nın uç sınırlarında ve sınırlarının dışında tutmaya çalışmaya destek verdiği düşünülmektedir. Yunanistan ise Avrupa'nın doğu sınırında yer almasıyla ve yoğun göç hareketlerinin etkilerini en çok yaşayan üye ülkelerden olması sebebiyle gerçekleştirilen katı sınır politikaları ve uygulamalara yönelik eleştirilerin odağındadır. Yunanistan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Af Örgütü ve diğer sivil toplum kuruluşları tarafından eleştirilmesine rağmen herhangi bir yaptırım uygulanmamakta, katı politikalarda bir iyileşme sağlanamamaktadır. Bu tutumların sonucu olarak göçmenlerin insan haklarının ihlal edilmesi ve güvenliklerinin tehlikeye atılması endişesiyle önemli bir tartışma konusu ortaya çıkmaktadır.

Güç sahiplerinin, devletlerin toplum ve birey yaşamı üzerinde denetim mekanizması oluşturarak kontrol etmesi biyopolitika kavramıyla bir ilişki içerisinde. Sınırlarda uygulanan vize, sınır geçiş ve sığınma başvurularının incelenmesi göç yönetimi adına birer biyopolitika aracıdır. Avrupa Birliği ve Yunanistan'ın da göçmenlerin yaşamını göçmen kampları aracılığıyla denetim ve kontrol altına alması, göçmenlere yönelik gerçekleştirilen uygulamalar birer biyopolitik araç olarak kullanılıp kullanılmadığı tespit edilmelidir.

Akdeniz uygarlıkları tarihi boyunca, insanların, kültürlerin ve malların hareket halinde olduğu rotalarda yer alan Ege adaları kıyıları, günümüzde sığınmacıların uzun süreler gözetim altında tutuklu bulunduğu iddialarının yer aldığı göçmen kamplarını barındırmaktadır. Ege adalarında kurulan ve zaman içerisinde daha ileri teknoloji ve askeri düzeyde güvenlik tedbirleri ile kuşatıldığı görülen göçmen kamplarının Yunanistan'ın biyopolitikasının bir uzantısına dönüştüğü düşünülmektedir.

Çalışmada Akdeniz'in batısı ve kuzey batısında bulunan Avrupa Birliği üye devletlerinin desteği ile Yunanistan üzerinde kurulan göçmen kamplarının biyopolitikası aracılığıyla nasıl bir sınır bölgesi oluşturulduğu, bu kamplarda sığınmacı ve mültecilerin haklarına dair ihlaller olup olmadığı ele alınacaktır. Bu amaçla, Ege adalarındaki göçmen kamplarında gerçekleştirilen uygulamaların insan hakları hukukuyla çelişen boyutları, sığınmacıların ve mültecilerin insani güvenliğine yönelik oluşturduğu tehditler tespit edilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın odak noktası, Avrupa Birliği'nin doğu sınırındaki Yunanistan'da Ege adalarında bulunan göçmen kamplarıdır. Çalışma sonucunda şu alt sorulara cevap bulmak amaçlanmaktadır.

- Avrupa Birliği ve Yunanistan bu göçmen kamplarında göçmenlerin haklarını ve insani güvenliğini gözetmekte midir?
- Ege Adaları göçmen kampları kuruluşları, inşa edilişleri ve nitelikleri bakımından göçmenler için Avrupa anakarasına ulaşma sürecinde geçici bir toplama alanı mı yoksa anakaraya ulaş(a)madan kalıcı bir yaşam alanı mı sağlamaktadır?
- Ege Adaları göçmen kampları göçmenlere karşı, kaçtıkları ülkelere geri dönmeye zorlayıcı bir çeşit cezalandırma yöntemi olarak mı kullanılıyor?
- Biyopolitika burada Avrupalı nüfusu koruma aracı olarak kullanılırken, göçmen kamplarında yaşayan göçmenleri tutsaklığa veya ölüme terk eden bir amaç mı taşıyor?
- Avrupa Birliği ve Yunanistan'ın Akdeniz'de uyguladıkları politikalar ve kurdukları göçmen kampları sivil toplum kuruluşları ve uluslararası organizasyonlar tarafından nasıl görülüyor, herhangi bir yaptırım uygulanması söz konusu mudur ?

Çalışmaya konu göçmen kamp alanlarına gidilerek yerinde saha çalışması yapma olanağı olmaması sebebiyle Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler başta olmak üzere çeşitli uluslararası kurumlar, sivil toplum kuruluşları, insan haklarını savunan örgütler ile yerel gönüllü dernekler tarafından internet ortamında yayınlanan raporlar, bilimsel makaleler ve gazete haberleri gibi yayınlardan nitel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler post yapısal eleştirel teorini çerçevesinde ele alınarak eleştirel bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Yunanistan ve Avrupa Birliği'nin göç politikalarının Ege adaları göçmen kamplarındaki yansımasının insani güvenliğe yönelik oluşturduğu tehditlerin Foucault'ın biyopolitika kuramı aracılığıyla incelenmesi, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Göç, en temel ve basit tanımıyla insanların bir yerden başka bir yere olan yer değiştirmesini ifade eder. Göç hareketleri farklı nedenlere bağlı olarak gerçekleşirken, ekonomik, sosyal, siyasi veya çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Göç, toplumlar arasında kültürel etkileşimlere, demografik değişikliklere yol açmaktadır. Yeni bir toplum içerisinde göç eden kişiler zorluklarla karşılaşırken temel insan haklarının ihlal edilmesi gibi önemli sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, haklarının korunarak temel ihtiyaçlarının sağlanması, göç yönetimi politikalarının göç sürecine dair bütün etkenleri içerisinde barındıran bütüncül bir perspektifle etkin bir şekilde uygulanmasını gerekmektedir.

Siyasi, idari ve yasal örgütlenmelerle varlığını egemenlik sınırları içerisinde özgür bir şekilde sürdüren organizasyonlar olarak görülen modern devletler, bireylerin hayatını biçimlendiren rolleri ile farklı kuram ve düşüncelere inceleme konusu oluşturmaktadır. Çalışmasının ilk bölümünde göç olgusuna kavramsal bir çerçeve oluşturulacak, post yapısal eleştirel teori çerçevesinde biyopolitika ve insani güvenlik kavramlarının göç ile ilişkileri ele alınmıştır.

1.1.Göç ve Düzensiz Göç

Göç hareketleri, temel ihtiyaçların karşılanması, yeni coğrafyaların keşfedilmesi, daha iyi hayat şartlarının oluşturulması veya daha iyi bir gelecek kurma hayali gibi sebeplerle gerçekleşmektedir. Bireysel veya gruplar halinde gerçekleşen göç hareketleri, günümüzde göçe neden olan faktörlerin çeşitlenmesi ile değişimlere uğramıştır. İnsanlar toplumsal hayatın bir parçası olarak kendilerini ait ve güvende hissettikleri yaşam alanlarından savaşlar, siyasi baskılar, ırkçılık gibi olumsuz nedenlerle göç etmek zorunda kalmaktadır.

Göç hareketleri insani bir sorun olarak 20. yüzyıl başlarından itibaren ele alınmaya başlanmıştır. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşı sonrasında savaş sebebiyle göçler yaşanırken, günümüzde siyasi baskılar, çatışmalar ve iç karışıklıklar gibi sebepler ile birçok insan kitlesel olarak göç etmektedir. Göç hareketleri sonrası toplumun parçası bireyin tanımlaması “vatandaş”, “yerli” ve “yabancı”, “göçmen” olarak farklılık gösterirken, göç kavramı da “düzenli”, “düzensiz” gibi farklı kategorilerde sınıflandırılmaktadır. Düzensiz göçün artması ve beraberinde farklı türlerde gerçekleşen bu düzensiz hareketin sınırlandırılması ve denetim mekanizmalarının oluşturulması devletlerin öncelikli çalışma noktaları haline gelmiştir (Öner, 2018: 16)

Göç, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yapılan tanımda süresi yapısı ve nedenine bağlı olmaksızın gerçekleştirilen, insanların yer değiştirdiği nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. Bu nüfus hareketi bir kişi veya bir grup tarafından sağlanabilirken, aynı zamanda uluslararası bir sınırı geçerek veya aynı ülke sınırları içerisinde yer değiştirme olarak da gerçekleşebilmektedir (IOM, 2013: 35). Göç bu tanımlama çerçevesinde ele alındığında fiziki, coğrafi ve demografik bir hareketliliğin, bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya, bir toplumdan başka bir toplumsal yapıya geçişin ifadesi olarak görülmektedir (Yaman, 2019: 20). İnsanlık tarihinin başından beri gerçekleşen bu göç hareketleri, bireyden topluma ulus devletten ulus üstü oluşumlara varıncaya kadar geniş bir kapsamda, göç edenlerin fiziksel mekân değişikliğinin yanı sıra zorunlu olarak yeniden kurulacak ilişkiler ile sosyal yapıda da değişimleri içermektedir (Adıgüzel, 2020: 1-2).

Bir karar verme süreci ile başlayan göç hareketleri sosyal, ekonomik, siyasal sebeplerle kişilerin kendi istekleri ile gerçekleşebileceği gibi savaş, baskı, beklenmedik şiddetli doğal afetlerin yaşanması gibi sebeplerle zorunlu olarak da gerçekleşebilmektedir. Günümüzde küreselleşmenin artan etkisi ile yeni yerler görme isteği, daha iyi ekonomik ve sosyal koşullara sahip olabilmek düşüncesi, evlilik gibi nedenlerle kişilerin kendi talebine bağlı olarak gerçekleşen gönüllü göç hareketliliği artmaktadır. Öte yandan dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan siyasi ve sosyal gelişmelere bağlı olarak kişilerin karar verme otoritesinin bulunmadığı, kendi irade ve istekleri dışında zorlayıcı unsurların etkisi ile yer değişimi gerçekleştirdikleri zorunlu göçler de artmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz yüzyılda iklim değişikliğinin etkilerinin görünür düzeyde artması, büyük tahribat ve kayıplara sebep olan doğal afetlerin yaşanmasıyla bulundukları coğrafyada beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler, gruplar, toplumlar ve kitleler zorunlu olarak göç etmektedir.

1960'larda yaşanan işçi göçü 1980'lerde yerini düzensiz göç hareketlerine bırakmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası işgücü için Avrupa'ya gelen göçmenlerin birçoğu kalıcı olmuş, yeni işgücü ihtiyacı azalmış, zamanla teknolojinin de etkisi ile üretimde makineleşme artmıştır. 1990 sonrası dönemde ise göç hareketleri çeşitlenerek öğrenci göçü, emekli göçü, geçici işçi göçü gibi yeni göç tipleri ortaya çıkmıştır ve göçmen kabul politikaları nitelik ve beceriye bağlı olacak şekilde değişime uğramıştır (Karasu, 2020: 22).

Yirminci yüzyılın son dönemlerinde artan etnik milliyetçilik ve azınlık tartışmalarının ardından 2000li yıllarda ise göç ve güvenlik kavramlarının bir arada gündemde kalmıştır. 11 Eylül saldırılarından artık güvenliğin yalnızca ülke sınırları dışında yer alan tehditlere karşı askeri gücünün yüksekliği ile sağlanamayacağı anlaşılmıştır (Bekar, 2019: 180). Düzensiz

göçmenlere yönelik bakış açısının değişimiyle, göçmen karşıtlığının artması, göçmenlerin terör eylemleri ile bağdaştırılması ve ulusal güvenliğe tehdit olarak görülmeleri sınırlarda yaşanan zorlukları da arttırmış, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlara erişimleri kısıtlamıştır. Aynı zamandan temel insan hakları ihlallerinin yaşanmasına da sebep olmuştur.

Geçtiğimiz yüzyılda ardı ardına yaşanan dünya savaşları sonrasında özellikle kıta Avrupa’ında pek çok insanın yaşadıkları yerleri terk ederek daha güvenli yerlere gitmesinin zorunlu bir hal alması, bu göç hareketlerinin zorunlu halinin sorgulanması, araştırılması, kategorize edilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Uluslararası literatüre baktığımızda “forced migration” olarak adlandırılan zorunlu göç, Uluslararası Göç Örgütü tarafından “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013: 104).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre 2022 yılı ortalarına kadar olan süreçte dünyada yaklaşık 103 milyon kişinin zorla yerinden edildiği düşünülmektedir. Ülke içerisinde yerinden edilmiş 53,2 milyon insan varken dünya genelinde 32,5 milyon mülteci ve 4,9 milyon sığınmacı bulunmaktadır. BMMYK yetkisi altında bulunan ve uluslararası koruma altındaki mültecilerin %72’si Suriye Arap Cumhuriyeti, Venezuela, Ukrayna, Afganistan ve Güney Sudan ülkelerinin vatandaşlarından oluşmaktadır. Suriye, bu ülkeler arasında en çok mülteci kaynağı olan ülkedir. Mültecilerin %69’u kaynak ülkelerine komşu ülkelerde yaşarken, %36’sı başta Türkiye olmak üzere Kolombiya, Almanya, Pakistan ve Uganda’da yaşamaktadır. Türkiye 3,7 milyon düzensiz göçmen ile en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkedir (UNHCR Türkiye *Küresel Yerinden Edilme*, 2022).

Zorunlu göç hareketlerinin kavramsallaştırma ve sınıflandırması ile alakalı tartışmalarda oluşturulan kategorilerin daha çok politik sebeplerle oluşturulduğu, yasalara ve karar mekanizmalarına etki etmek üzere gerçekleştirildiği düşünülmektedir (Hazan, 2018: 183). Yasal olmayan yollarla ülkeye girişi ifade eden “yasadışı göç” ifadesi yerine “düzensiz göç” ifadesi kullanımı Avrupa Konseyi’nin 2006 yılında almış olduğu bir prensip kararıyla ilan edilmiştir. Göçün insani gerekçelerle zorunlu hallerden doğarak suç içermeyecek şekilde gerçekleşebilmesi sebebiyle bu kullanım daha uygun görülmektedir (Karasu, 2020: 76).

1.2.Göç Yönetimi: Uluslararası Düzensiz Göç Yönetiminde Temel Aktörler ve Belgeler

Göç yönetimi, devletlere sınırları içerisine giriş yapan yabancıların kabul edilmesi, yönetilmesi ve aynı zamanda koruma ihtiyacı bulunan kişilere insani bir şekilde yardım sağlanması amacıyla ulusal düzeyde oluşturulan ve çeşitli kurumların iş birliğini içeren bir

sistemdir. Aynı zamanda göç yönetimi, göçle ilgili ana konuları ele almak üzere politika oluşturma, yasal ve idari düzenlemeler geliştirme gibi planlı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım hem göçmenlerin hem de ev sahibi ülkenin çıkarlarını dikkate alarak denge sağlamayı amaçlamaktadır (IOM, 2013: 36).

Büyük ölçekte gerçekleşerek tüm dünyayı etkileyen göç hareketlerinin 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'nın emperyalist atılımları ile başlayarak I. Dünya Savaşı sonrasına dek gerçekleştiği görülmektedir. Bir taraftan Avrupalı devletlerin kurduğu sömürgeler ve Amerika kıtasını iskân etmeleri, diğer taraftan Kuzey Afrika'daki sömürgelerden toplanan kölelerin Amerika kıtasına götürülmeleri, köleliğin yasaklanmasının ardından tersine yeni bir göç dalgası ile devam eden yaklaşık üç yüzyıllık süreçte dünya oldukça değişmiştir (Abadan Unat, 2017: 75).

I. Dünya Savaşı sonrası imparatorluklar dağılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasındaysa sömürgecilik yerini Asya, Avrupa ve Afrika'da kurulan yeni devletlere bırakmıştır. Sömürgecilikle birlikte yaşanan baskı ve şiddet ortamı sonucunda zorla yerinden edilen, başka ülkelere sığınmak zorunda kalan insanların yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla bazı çalışmalar yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın birçok yerine yaşanan kitlesel mülteci sorununa uluslararası düzeyde ve kapsamlı bir şekilde çözüm bulmak adına ilk sistematik çalışma 1920 yılında Milletler Cemiyetine Bağlı olarak Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmasıyla olmuştur (Hazan, 2018: 186). Mültecileri etnik köken ve kimliklerine göre ayırarak gruplandırma gerçekleştirilmiştir. 1938 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye devletler tarafından Hükümetler Arası Mülteciler Komitesi kurulmuş, mülteci tanımlaması yapılmak istenmiş ancak ortak bir karar verilerek tanımlama yapılamamıştır. Bu çalışma ilerleyen zamanlarda oluşturulacak düzenlemelere tecrübe sağlamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1014)

1945 yılında II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, kalıcı barış ve güvenlik ortamını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Bünyesinde yer alan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1946 yılında Uluslararası Mülteci Örgütü Anayasası, 1948 yılında ise İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiş, sığınma hakkı temel bir insani hak olarak tanımlanmıştır. Savaş süresinde yaşanan insan hakları ihlallerin doğurduğu göç sorununa kalıcı çözüm bulabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü 1950 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) dönüştürülmüştür. 1951 yılında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 1967 yılında ise 1951 Cenevre Sözleşmesi Ek Protokolü kabul edilerek uluslararası koruma

hukuku alanında yapılmış en kapsamlı hukuksal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Eke, 2018: 49-50; Hazan, 2018: 186-187, Yaman, 2019: 97)

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci olarak sayılmak için kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler çerçevesinde devletler tarafından mülteci olarak kabul edilmek için tanımlama yapılmıştır. Sözleşme II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da var olan mültecileri koruma altına almak amacıyla gerçekleştirildiği için, sözleşme çerçevesinde coğrafi ve mekânsal kısıtlama koyulmuştu. Sözleşmedeki bu coğrafi ve mekânsal sınırlamaya göre 1 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa'da yerinden edilmiş olan kişiler mülteci olarak tanımlanabilirken, 1967 yılında hazırlanan Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde mevcut mekânsal ve coğrafi kısıtlama kaldırılmış, mülteci tanımının içeriği aynı kalmıştır.

Uluslararası iltica rejiminin temel hukuki kaynaklarından biri olan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde ilk kez tanımlanan mülteci kavramı bir kişinin mülteci olarak kabul edilebilmesi için belirli koşulları ve şartları barındırmaktadır. Sözleşmeye göre 1 Ocak 1951 öncesinde Avrupa'da gerçekleşen olaylar sebebiyle etnik kökeni, dini inancı, belirli bir grubun içerisine dahil olması veya politik düşüncesi sebebiyle baskı ve şiddete maruz kalacağı düşüncesi ile korku içerisinde olan, vatandaşı olduğu ülkede can güvenliği bulunmadığı gerekçesi ile başka bir ülkede bulunan, yeniden ülkesine dönmek istemeyen kişiler mülteci olarak tanınmaktadır (1951 Cenevre Sözleşmesi, md.1). Yani mülteci, zulüm, savaş, çatışma, doğal afetler veya insan hakları ihlalleri gibi nedenlerden dolayı, ülkesindeki yaşamını ve güvenliğini tehlikede hisseden ve bu nedenlerle ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilerdir. Bu kişiler, kendi ülkelerinde haklarının korunmasını ve güvence altına alınmasının mümkün olmaması sebebiyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalarak başka bir ülkeye sığınan kişilerdir. Mültecilere yukarıdaki şartları sağlamaları durumunda uluslararası hukuk tarafından uluslararası korumaya tabidir. Yine burada uluslararası hukuk tarafından tanınan güvenli bir barınak, eğitim, sağlık hizmetleri, gıda ve su gibi temel ihtiyaçlara erişim ve çalışma hakları gibi haklara da sahiptir.

1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Beyannamesi'nde tüm insanların ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye sığınma hakkı olduğu belirtilmiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesinde yapılan mülteci tanımı ile de kişilerin zulüm ve baskı nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmaları durumunda korunmalarını, temel insan haklarına gözetilerek insanların güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

21. yüzyılın ilk yıllarında Birleşmiş Milletler bünyesinde göç farklı alanlarda özellikle kalkınma temelinde ele alınmaya başlanmıştır. Bu yeni yaklaşım çerçevesinde “Dünyamızı

Dönüştürmek 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Gündem aynı zamanda Küresel Göç Mutabakatı ilkelerinin de temelini oluşturmaktadır. Gündemin Hedef 10.7 Ülkeler arasındaki eşitsizliğin azaltılması başlığı altında planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanması taahhüt edilmiştir. Küresel Göç Mutabakatı’yla beraber Mülteci Mutabakatı da kabul edilmiştir (Yılmaz Eren, 2021: 71-72).

Küresel Göç Mutabakatı’nın uluslararası göçü bütüncül olarak düzenlemek, küresel bir göç yönetimine ve iş birliğine katkıda bulunmak, uluslararası hareketliliği gerçekleştiren bireylere yönelik iş birliği çerçevesi hazırlanması gibi temel amaçları bulunmaktadır. Bu mutabakat bireyi merkeze almakta ve göçmenlerin bulundukları şartların iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca uluslararası göçün etkilerinin tek bir devlet tarafından veya ikili antlaşmalar ile çözülemeyeceğini, uluslararası iş birliğinin zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Mutabakat, devletlerin egemenlik alanlarında yer alan göç düzenlemelerine müdahale etmeden uluslararası açıdan sağlanabilecek iş birliğine yönelik düzenlemeleri bir araya getiren bir yapı içerisindedir. Aslında mülteciler, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme ile koruma altındayken düzensiz göçmen tanımına dair bir kesin düzenleme bulunmaması ve düzensiz göçmenleri koruyan bütüncül bir antlaşma olmaması sebebiyle bu iki mutabakat birbirinden ayrı olarak ele alınmıştır. Bu düzenlemeler uluslararası bir iş birliği metni olması yanında uluslararası bağlayıcılığı bulunmayan metinlerdir. Bu mutabakatlar üye devletlerin uygun hareket etme eğilimlerine bağlı olarak başarılı olma durumları söz konusudur (Saylak, 2021: 153-154).

10 Aralık 2018’de Fas’ta 164 üye ülkenin katılımıyla gerçekleşerek Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararı olarak kabul edilen Küresel Göç Mutabakatı, üye devletler tarafından imzalandıktan sonra 19 Aralık 2018 toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanmıştır. Mutabakatın tam adı “Güvenli Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat’tır. Mutabakat evrensel insan haklarına ve temel özgürlüklere dair on temel ilke içermektedir ve mutabakatta göç yönetimine dair belirlenen 23 hedef bulunmaktadır. Bu mutabakatın oluşturulmasında 2007 yılındaki Küresel Göç ve Kalkınma Forumu’nun ve 2013 ile 2016 yıllarında düzenlenen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Göç ve Kalkınma Üst Düzey Diyalog Toplantıları etkili olmuştur. 2016 yılında gerçekleşen toplantıda Birleşmiş Milletler üyesi devletler uluslararası göç hareketliliğinin kapsamlı bir şekilde ele alınması konusunda anlaşarak New York Bildirisi’ni kabul etmişlerdir. Mutabakat, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen bir tavsiye metni niteliğinde olup uluslararası sözleşme niteliği taşımamaktadır (T.C. Göç İdaresi Başkanlığı, 2018).

1.3.Post Yapısal Eleştirel Teori Çerçevesinde Biyopolitika, İnsani Güvenliği ve Göç

1.3.1. Post Yapısal Eleştirel Teori ve Sınır İlişkisi

Post yapısalcı eleştirel teori, modern zamanlarda toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıları eleştirel bir şekilde inceleyen bir yaklaşımdır. Bu teori, devlet egemenliğinin ne olarak tanımlanmasının ötesinde, egemenliğin zaman ve mekân ilişkisi içerisinde nasıl kurgulanıp, ne için ortaya çıkarıldığını ele almaktadır (Devetak, 2013: 267). Post yapısalcılık, daha öncesinde yer alan kuramların uluslararası ilişkileri açıklamada yetersiz olduğunu, politikanın devlet, güvenlik, egemenlik gibi kavramlar üzerinden incelenmesinin gerekliliğini savunmaktadır (Kardaş ve Erdağ, 2014: 416). Bu çerçevede post yapısalcılık toplumsal hayatı biçimlendiren güç ilişkilerinin incelenmesine odaklanırken devletlerin, kurumların ve diğer toplumsal yapıların insanların hayatları üzerindeki etkilerini sorgulamaktadır. Bu bağlamda tez çalışmasının temelini oluşturan biyopolitika kavramı, post-yapısal eleştirel teorinin de çalışma konularının merkezinde yer almaktadır. Bu çalışmada post yapısal eleştirel yaklaşımın bakış açısıyla biyopolitika kavramı göç ve sınır ilişkileri açısından ele alınmaya çalışılmıştır.

Yapı, yapma fiilinden türeyen, bir işi, eylemi, davranışı ortaya koymayı tanımlayan aynı zamanda herhangi bir nesne ve durumun içinde var olup onu oluşturan biçimselleştireni içeren bir kavramdır. Yapısalcılık ise bir çalışma sürecindeki içeriklerin varoluşunu sağlayan bazı yapıların doğal olarak yer aldığını ortaya koymaktır. Dil biliminden ortaya çıkan yapısalcılık incelediği gerçekliğin yapısını ortaya koyarken beşerî bilimler içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Modern toplumlarda gerçekleşen tarihsel, ekonomik, sosyo-kültürel değişim ve dönüşüm dinamiklerini inceleyen yapısalcılık incelediği konuyu bütünleştiği yapı çerçevesinde ele alırken post- yapısalcılık ise yapısalcılığın ortaya koyduğu bilimsel temelli sistemlerin tek başına yeterli olmadığını dile getiren bir eleştiridir (Çavuşoğlu, 2018:1292).

Post yapısalcı yaklaşımlar uluslararası politikada bazı kavramların tanımlanabilmesi adına realist ve neo-realist kuramların temel kavramlarını yeniden ele alarak tartışmıştır. Gerçekleştirilen eleştiriler modern devletlerin inşa süreçlerini diplomasi, devlet yönetimi, sınır, dış politika, güvenlik gibi araçların kullanımıyla ele alarak mevcut siyasi arena içerisindeki aktif rollerinin nedenselliğini sorgulamaktadır. Post yapısalcılık egemen devletlerin diğer devletlere karşı uyguladığı siyasi pratikler, temsiller veya söylemler yoluyla kendisine bir kurumsal kimlik kazandırdığını, devletin bu yolla egemen ve mümkün kıldığını dile getirmektedir (Devetak, 2013:262). Diğer bir deyimle post yapısalcı eleştirel teori maddi gerçekliği reddetmeden asıl gerçekliğin maddi varlığın ötesinde dil yani söylem yoluyla oluştuğunu ortaya koymaktadır. Örneğin bir yabancı ülkeye gidildiğinde gerçekleştirilen

pasaport kontrolü zorunlu kılınan maddi bir gerçeklikken, pasaport kontrolünü zorunlu kılmak adına oluşturulan sınırların meşruluğunu ulusal güvenliğin sağlanması ve egemenlik alanının korunması olarak açıklamak kullanılan dilin niteliği ve yorumlanması sonucunda ortaya çıkmaktadır (Aydın- Düzgit, 2015, 154-155).

Postyapısalcılığın uluslararası ilişkiler teorisine sunduğu önemli katkılardan biri kimliğin ve farklılıklarla ilişkisinin teorik çerçevesini çizmesidir. Bu bağlamda, kimlikler sadece mevcut değil, söylemsel olarak inşa edilen kavramlardır. Örneğin, Avrupa kimliğinin diğer kimliklere karşı siyasi bir ifade bularak ötekileştirilmesi politik bir eylem olarak görülmektedir. Söylemlerle oluşturulan bu kimlikler sabit değildir; ulusal kimliklerin bile söylemsel olarak yapılandırıldığı ve alternatif yapılara karşı savunulması gerektiği öne sürülmektedir. Kimlik ve farklılık birbirine karşı bağımlıdır; kimliğin anlamı, farklılıkla belirlenir ve her politik kimlik, başka bir farklılık üzerine inşa edilmektedir. Bu bağlamda, post yapısalcılık, kimliğin ve farklılığın ilişkisini derinlemesine analiz ederek uluslararası ilişkiler teorisine önemli bir perspektif sunmaktadır (Diez, 2004: 321-322)

Bir coğrafi mekân üzerinden gerçekleştirilen ötekileştirmeye coğrafi mekânın iç-dış, aşağı- üstün şeklinde ayrıştırılmasıyla siyasi bir kimlik oluşturulup hiyerarşi kurulmaktadır (Devetak, 2013: 271). Devletlerin inşa ettiği sınırların yarattığı farklılıklardan doğarak ortaya çıkan, kendinden olmayan karşısındakini tehdit olarak görmek güvenliğin de mekânsal olarak ayrılmış bir şekilde algılanmasına neden olmaktadır (Devetak, 2013: 268 -269).

Bir coğrafi alan içerisinde yaratılan ulus devletlerin egemenlik alanları güç eksenli bir hareket alanı da oluşturmaktadır. Burada güç ilişkileri ile coğrafi mekânın jeopolitiği üzerinde ulus devlet iktidarı aldığı stratejik kararlarla etki alanını oluşturmaktadır (Özgen ve Güngördü, 2019: 914-915). Modern devletlerin kimlik ve egemenlik kavramlarını bir coğrafi alan üzerinden beraber ele almasını post yapısal yaklaşım ötekileştirmenin bir parçası olarak görmektedir. Kimliğin bir coğrafi mekâna göre verilmesi devlet, kültür, sınıf, ırk gibi etkenlerle toplumların yapılandırılma sürecinde kişileri ötekileştirmektedir. Modern devletler mekânsal ayrışmalarla egemenlik alanlarında “içerisi” ve “dışarı” ikilemi yaratarak soyut egemenlik kavramına uluslararası ilişkiler içerisinde somut ve yasal gerekçeler oluşturmaktadır (Walker, 1993: 11- 13).

Post-yapısalcı yaklaşımlar, farklılıklar üzerinden de bir kimlik inşa edilebileceğini söylemektedir. Bu sebeple devletler politikalarında “içerisi” ve “dışarı” arasındaki farklılıkları ortaya koyan söylemler üretmektedir (Balcı, 2011: 20) . Böylece kimlik ve egemenlik, farklılıklar üzerinden inşa edilerek kavramsallaştırılır. Kimlik, varoluşun vazgeçilmez bir özelliğidir ve hiçbir varlık kimliksiz değildir. Kimlik farklılıkla

ilişkilendirilerek oluşmaktadır. Bireyler ve devletler açısından her kimlik diğeriyle etkileşimsel bir şekilde oluşur. Kimliğin oluşumu, "iç" ile "dış," "öz" ile "öteki," "yerel" ile "yabancı" arasındaki sınırların belirlenmesiyle gerçekleşmektedir (Campbell, 1998:352).

Sınırlar, mekânsal ayrışmalar ve ötekileştirmeler, ben ve öteki arasında farklılaşmalar aynı zamanda siyasi kimlikleri ortaya çıkarmaktadır. Genellikle farklı olan kimliğin tehdit unsuru olarak dışlanması, ötekileştirilmesi, ehlileştirmesi, ayrıştırılmış bir alanda tutulması gereken olarak görülmesi söz konusudur (Devetak, 2013: 268,271). Askeri, politik, teknik güce sahip ulus devletler, içerisi dışarısı ayrımının yanında dışarıda kendinden olmayana da üstünlük kurma çabası gütmektedirler. Burada modern devletlerin yaratmaya çalıştığı egemenlik kavramının ortak tarih, mekân, kimlik ve güç ilişkileri yanında jeopolitik öğeleri de barındıran söylemlerle desteklenmesi küresel ilişkiler içerisinde gücün yeniden konumlandırılmasına, coğrafi mekâna küresel, bölgesel ve yerel gibi farklı ölçeklerde yansıtılan bilgi ve güç arasındaki ilişkiyi içeren politikaların üretilmesine ve uygulanmasına olanak sağlamaktadır (Özgen ve Güngördü, 2019: 917- 918).

Söylemler, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde belirleyici unsurlardan biri olarak görülmektedir (Küçük, 2014: 361). Post yapısalcı yaklaşım dilin toplumsal ve politik yönünü yansıtmının yanı sıra, farklı kimlik ve düşünceler üzerinden gerçekleştirilen söylemler yoluyla sosyal yapının şekillenip yeniden üretilmesinin ve değişime uğramasının mümkün olduğunu söylemektedir. Post-yapısalcı teorisyenlere göre, kimlik ve dış politikada elde edilebilecek tüm çıkarlar hakkındaki her tespit, kimlik ile çıkarların oluşumunu şekillendiren ve gerçekleştirilen söylemler olarak düşünülmektedir. Kimliklerin, çıkarların, değerlerin ve siyasetin inşası dilin kullanımıyla gerçekleştirilen anlatılara, farklı kavramların ve değerlerin birbirine bağlanmasına yani söylemsel bir şekilde ortaya koyulan değerlere bağlıdır. Aynı zamanda tüm bunların yanında toplumsal hikayelerin ve farklı düşüncelerin etkileşimi de etki etmektedir (Demirtaş Bagdaros, 2012: 58-59).

Kimliklerin ortak bir geçmişten ortaya çıktığını savunanların aksine, kimliklerin birey ve grupların yaşadıkları mekânları içeren temsiliyet sürecinin sonucunda çıktığı kabul edilmektedir. Ulusal kimlikler inşa edilirken bazı kimliklerin daha ön plana çıkması ya da bazı alternatif kimliklerin her zaman oluşturulabilmesi mümkün görülmektedir (Aydın- Düzgıt, 159-160). Bir kimliğin tehdit olarak yorumlanmasında temelde her zaman belirli bir eylem veya olay gerekli olmamaktadır. Oluşan farklı kimlikler, temsil edilen alternatif kimliklerle belirli bir kimliğin tek gerçek olarak görülmesini sorgularken bu çeşitli kimliklerin varlığı, bazı durumlarda bir tehdidin algısını oluşturmak için yeterli gelebilmektedir (Campbell, 1998:350).

Devletlerin ve diğer egemen güçlerin oluşturulması ve meşruiyet kazanması, toplumsal olarak tanınmış iktidarlarının belirlenmesi, iç ve uluslararası sınırların güvenliğinin sağlanması gibi işlevleri üstlenen "dış politika" devletlerin kendilerini gerçekleştirdiği bir politikadır (Balcı, 2011: 7). Dış politikada yer alan aktörler söylemlerle uyguladıkları politikaları devlet tarafından oluşturulan kimlikler ile bağdaştırarak dış politikanın görünür gerçekliğini yeniden inşa etmektedir. Siyasi aktörlerin gerçekleştirdiği ve yerel, bölgesel ve küresel ölçekte etki alanı oluşturan benzer söylemler, etki alanının ve ideolojik çevrenin farklılaşmasıyla oluşan hedef kitleler için yeni ve değişen anlamlar yüklenebilmektedir (Yetim ve Erdağ, 2018: 86). Devlet kimliklerinin sistemde zayıf, güçlü, tehlikeli, zararsız benzeri kavramlarla nasıl algılandığı, bu kimliklerin nasıl inşa edildiğinin anlaşılabilmesi adına devletler tarafından ortaya konan söylemsel kimliklerin sorunsallaştırılarak ele alınması gerekmektedir (Aydın-Düzgit, 2015: 162-163). Burada sistemde yer alan devletlerin söylem yoluyla birbirine üstünlük kurma çabası değil, söylem pratikleri ile ortaya çıkarak algılanan kimlikleri incelenmektedir. Uluslararası ilişkiler çalışmaları içerisinde bu durum ele alındığında sürekli olarak gerçekleştirilen söylemlerin uygulanan politikalara da anlam kazandırdığı görüşü kabul edilmektedir (Yetim ve Erdağ, 2018: 84).

Gerçekleştirilen çalışmalar, maddi olmayan dil ve söylem pratiklerinin sosyal ilişkilerde etkili olduğu ve adil olmayan ilişkilerin yeniden adil ve eşit bir düzlemde yeniden kurulması için nasıl olabileceği üzerine yoğunlaşmaktadır (Yetim ve Erdağ, 2018: 90-91). Post yapısalcı yaklaşımlar güç ve bilgi arasında bir bağ olduğunu, bilginin üretim kaynağı kadar yorumlanmasının da güç üzerine etki ettiğini ve birbirlerini beslediklerini söylemektedir (Say, 2013: 340).

1.3.2. Biyopolitika ve Göç

Post-yapısalcı eleştirel teori, biyopolitikanın yani modern devletlerin insan hayatı üzerindeki kontrol ve yönetim rolünü eleştirel bir perspektifle ele alarak değerlendirmektedir. Biyopolitika, insan hayatının her yönünü kontrol etmeye çalışmaktadır. Bu kontrolü sağlarken insanların özgürlüğünü sınırlamaktadır. Foucault, modern devletin işleyişinde önemli bir rol oynayan biyopolitika ve biyoiktidar kavramlarını analiz ederken, toplumsal eşitsizlik ve adaletsizliğin ortaya çıkış nedenlerini, dil ve söylem yoluyla ortaya çıkarılan iktidar ve güç arasındaki ilişkiyi önemli analitik ve kavramsal araçlarla ele alan çalışmalar gerçekleştirmiştir (Yetim ve Erdağ, 2018: 88-89).

Biyopolitika ve biyoiktidar kavramları, modern devletin işleyişinin temel özellikleridir ve modern devletlerin temel işleyişlerini oluştururken insanların yaşamlarının nasıl yönetildiği

ve kontrol edildiği konusunda bir bakış açısı sunmaktadır. Foucault biyopolitika kavramını açıklarken devletlerin ve egemen güçlerin nüfusun yaşamsal süreçlerini yönetme ve denetleme biçimi olarak ifade etmektedir. Bu yönetim nüfusun doğurganlık, yaşam süresi gibi temel unsurlarını istatistiksel olarak ölçerek bu verileri politika oluşturmak ve denetim sağlama amacıyla kullanmıştır. Bu kapsamda biyopolitika, nüfusun yaşam ve ölüm süreçlerini kontrol etmeyi amaçlayan bir iktidar stratejisi olarak görülmektedir (Foucault, 2002: 249). Biyopolitika, devletin nüfus üzerindeki kontrolünü ifade ederken, biyoiktidar bireysel bedenlerin kontrolünü çeşitli yöntemlerle sağlamaya dayalı bir iktidar biçimini tanımlamaktadır (Foucault, 2007:103). Biyoiktidar bireylerin doğum, ölüm, üreme, çeşitli hastalıklar gibi toplum sağlığını ilgilendiren ve yaşamsal faaliyetleri içeren yapılar üzerinden nüfusun yönetimi, üreme kontrolü, hastalıkların kontrolü ve yaşam beklentisi gibi yaşamın farklı alanlarını yönetmeyi amaçlamaktadır. Bu yönetim, devletin bireyler üzerindeki kontrolünü arttırırken, bedenlerin, davranışların ve eylemlerin kontrolünü amaçlamaktadır (Foucault, 2015: 272, 273, 281).

Post yapısalcılık iktidarın doğasına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Örneğin Foucault'un perspektifi, geleneksel eleştirel teorilerin merkezi siyasi iktidarı tek boyutlu bir şekilde ele almasına karşı çıkmaktır. Foucault toplum içinde birçok mikro iktidar merkezinin varlığı vurgulamaktadır. Böylece merkezi iktidarın yerine merkezsizleşmiş iktidar yapılarını toplumsal hayatın merkezine taşımaktadır. Bu durumda iktidar sadece hukuksal ve olumsuz bir iktidar anlayışı olarak ele alınamaz. İktidarlara bu çoğulcu yapı içerisinde yönetimlerini bir iktidar teknolojisi olarak geliştirip, izin verilenlerle yasaklar arasında bir sınır oluşturabileceklerdir (Foucault, 2014:141-142).

Foucault'a göre, söylemler belirli bir bağlam içinde ele alınmalıdır. Bu bağlamda, tarih, özne ve bilgi unsurlarıyla birlikte düşünülmelidir. Dilin kültürel ve tarihsel boyutu da göz önünde bulundurularak, bilgi ve iktidar arasındaki ilişki incelenmelidir. Foucault'un iktidar analizleri Avrupa kıtasıyla sınırlı olmasının yanında Batı'nın değerlerinin diğer coğrafyalara da etki ettiği ve bu etkinin bireyleri ve toplumsal kurumları dönüştürmesi sebebiyle sadece Avrupa'ya özgü olmayan, aynı zamanda farklı coğrafyalarda etki alanı oluşturabilmektedir (Özdemir, 2020:113).

Foucault'un güç ve bilgi ilişkisine odaklanarak kurduğu çerçeve, Avrupa Birliği'nde serbest dolaşımın güvenleleştirilmesi sürecini anlamak, teknolojilerin iktidar yapısı üzerindeki yapılandırıcı tarafını göstermek için kullanılmaktadır. Avrupa'da özgürlük ve güvenlik arasında kurulan ilişki politik uygulamalarla sonuçlanmaktadır. Örneğin, Schengen bölgesinin oluşturulmasıyla iç sınırların ortadan kaldırılması kararı yalnızca bir siyasi karar olmanın ötesinde güvenlik ve özgürlük arasında rekabetçi ve işlevsel yapıda bir bağ kurmaktadır.

Burada özgürlüğün başkalarının özgürlüğünü tehdit eden bir noktaya gelmesinin istismarı arttıracığı bir durum kastedilmektedir. Ortaya çıkan tehdit yani güvensizlik durumu siyasi ve idari bir süreç sonunda yeniden yapılanarak özgürlük kullanımının sınırlarını belirleyecektir. Başarıyla oluşturulan bir siyasi söylem veya alınan politik bir karar, bir olayın güvenlik sorunu olarak tartışılmasına sebep olabilmektedir. Tüm bunların ışığında Foucault, Avrupa Serbest Dolaşım Alanı, ortak veri tabanları, ortak sınır politikaları gibi siyasi söylem ve kararların özgürlük ve güvenlik ilişkisini nasıl etkilediğine dikkat çekmektedir (Huysmans, 2006: 85-87).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden ayrılarak gelen göçmenler Avrupa’da güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. 11 Eylül sonrası Avrupa içerisinde artan terör saldırılarıyla çokça tartışılan; düzensiz göçün ulusal güvenlik açısından oluşturduğu tehdit boyutunun yanı sıra kültürel ve ekonomik boyutuyla da gelişmiş Avrupa içerisinde tehdit olarak görülen bu gruplar biyopolitikanın sert müdahalelerine uğramaktadır (Toğral Koca, 2014: 58-59). Dini inançları ve etnik kökenlerine bakılarak doğrudan terörle ilişkilendirilen göçmenlere yönelik politik söylemler sonucunda göçmenlerin günlük hayat pratikleri üzerinden kontrol mekanizmaları oluşturularak, güvenliğin sağlanması için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Özellikle sınır geçişleri gerçekleştirilirken uygulanan göç ve iltica politikaları burada belirleyici nesnel uygulamalar olarak görülmektedir ve göçmenlerin yaşam alanının belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Bu durumda güvenlik tehdidi olarak görülen göçmen hareketlerinin kısıtlanmasının yanı sıra gerçekleştirilen Schengen Bilgi Sistemi, EURODAC gibi nüfus izleme ve nüfusun kategorilere ayrılması pratiği Avrupa Birliği içerisindeki siyasi bütünlüğü koruyucu bir araç olarak görülmektedir. Böylece biyopolitika sınırlı olan bölgeyi değil orada var olan nüfusun yönetilmesi, kontrol edilmesidir (Huysmanns, 2006, 97- 98). Böylece sahip olunan düzen ve özgürlük alanında sürdürülebilir güvenlik sağlanarak, oluşabilecek tehditlere yönelik önlemler alınmaktadır.

Göçmen karşıtı söylemler, göçün kalkınma ve refah düzeyinin değişimine karşı oluşturduğu tehditlerle birlikte değerlendirilmesi sonucunda oluşan iktidar söylemleri ve kontrol mekanizmaları, uygulanan göçmenleri ötekileştiren, dışlayıcı ve güvenlikleştiren politikaları meşru kılmaktadır. Biyopolitika, kalkınma ve refah seviyesinin değişimine tehdit olarak görünen bireyleri, istenen ve istenmeyen grupları birbirinden ayırma tekniğini kullanan güvenlikçi bir rejim yaklaşımıdır (Toğral Koca, 2014: 60 – 61) .

Post-yapısalcı eleştirel teori, modern devlet anlayışı ve biyopolitik güç ilişkileri arasındaki bağlantıya odaklanarak, modern devletin vatandaşlarını biyopolitika üzerinden yönetmenin ötesinde, vatandaş olan olmayan egemen alanı üzerinde yaşayan tüm bireylerin bedenleri ve yaşamları üzerinde de kontrol ve düzenleme yaptığını söylemektedir. Post

yapısalcı eleştirel teori, insanları, yapıları ve kültürü anlamak için sosyal ve siyasi güç dinamiklerini ele alır. Modern devletin işleyişi ve biyopolitik güç ilişkileri birbirleriyle yakından ilişkilidir. Devlet, vatandaşları üzerindeki gücünü, biyopolitik araçlarla vatandaşların bedenlerine ve hayatlarına müdahale ederek artırır. Bu müdahaleler, örneğin sağlık politikaları, doğum kontrolü, ırkçı ayrımcılık ve göç politikaları gibi alanlarda görünür hale gelmektedir.

1.3.3. İnsani Güvenlik ve Göç

Ulus devlet sınırlarının korunması, güçlü bir ordu ve askeri donanma, soğuk savaş döneminde güvenliğin sağlanması açısından yeterli olarak görülmekteydi. Küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla artmasıyla yaşanan değişimler güvenlik politikalarının da değişimini getirmiş, güvenlik kavramı üzerine yeni tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Bekar, 2019: 183). Soğuk savaş sonrası yaşanan gelişmelerin etkisi ile uluslararası sistemde yaşanan değişim ve dönüşüm güvenliğin insani güvenlik, toplum güvenliği gibi yeni yönlerinin öne çıkarmıştır. Bu yeni güvenlik çalışmaları ile askeri ve stratejik güvenlik tehditlerinin yanından yeni tehditlerin ortaya çıktığı, güvenlik tehditlerinin çeşitlendiği görülmektedir. Devlet merkezli ve devletlerarası rekabet ilişkilerine dayalı, fiziksel güvenliğe önem veren geleneksel güvenlik anlayışına sahip realist ve neo-realist yaklaşımlar insan ve toplum güvenliği yaklaşımlarını eleştirmiştir (Ağır, 2015: 104-105).

Geleneksel güvenliğin ulusal güvenlik eksenindeki katı yaklaşımından uzaklaşmaya yönelik 1980lerde başlayan eleştirel güvenlik tartışmalarında bireysel, toplumsal ve küresel ölçekte yaşanabilecek çeşitli olaylarla güvenliğin etkilenebileceği söylemleri ortaya çıkmıştır. Değişen değerlerle uluslararası sistemde devlet tek karar verici mekanizma olmaktan çıkmıştır. Artık askeri ve fiziki gücün yüksekliği güvenliği sağlayacak tek kaynak olarak görülmemektedir. Savaş dışından barış anında da askeri niteliği olmayan unsurlar devletin güvenliğini ve beraberinde toplum ve insani güvenliğini tehdit edebilmektedir (Ağır, 2015: 107, Buzan, B. akt Ağır, 2015: 108). Ekonomik, çevresel, toplumsal, siyasal ve kültürel yönlerden ortaya çıkabilecek bu unsurlar, güvenliğin sağlanmasında geleneksel yöntemlerden farklı uygulama ve sorunların ortaya çıkmasına yol açarak, güvenliğin daha katmanlı geniş, kapsayıcı ve bütüncül bir şekilde ele alınmasına sebep olmaktadır. Doğabilecek güvenlik tehditleri çevresel kirlilik, açlık, salgın hastalıklar, doğal felaketler gibi devletin müdahale edemeyeceği faktörlerden ya da devletin uyguladığı politikalardan kaynaklanmaktadır (Miller, 2001: 19 akt. Ağır, 2015: 106). İnsan haklarının etnik, dini ve cinsel temelde ihlal edilmesi, kitlesel ölümlere yol açan müdahaleler temel güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Bu tehditlerin yol açtığı sorunlar, geleneksel yöntemlerle çözülemeyeceği için atılacak demokratikleşme adımları, refah

düzeninin artırılmasına yönelik politikalar, hak ve özgürlüklerin korunması gibi yöntemlerin sorunlara yeni çözüm yolları sunmaktadır.

Tüm bu tartışmaların odağında insani güvenlik kavramı ilk olarak 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayımlanan ve "İnsan Gelişimi Raporu" adlı raporda ortaya atılmıştır (UNDP *Human Development Report* ,1994). Raporda, güvenliğin sadece askeri anlamda değil, aynı zamanda bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, sağlık, eğitim, adalet gibi alanlarda da sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu rapor, insani güvenlik kavramını uluslararası gündeme taşımış ve farklı boyutlarıyla ele alınmasını teşvik etmiştir. 2001 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği Komisyonu kurulmuş, 2003 yılında da komisyon tarafından "İnsan Güvenliği Komisyonu Raporu: Şimdi İnsan Güvenliği (Report of the Commission on Human Security: "Human Security Now)" adlı rapor yayınlanmıştır. Bu raporun ardından, insani güvenlik kavramı giderek daha fazla ilgi çekmiş ve tartışılmaya başlanmıştır. Ayrıca, çeşitli uluslararası kuruluşlar, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve politika yapıcılar da insani güvenlik üzerine çalışmalar yaparak kavramın gelişimine katkıda bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği Komisyonu raporunda en temel haliyle insani güvenliği bireylerin yaşamını, geçimini ve onurunu tehdit eden çeşitli faktörlerin ortadan kaldırılması ve korunması olarak anlatılmaktadır. İnsani güvenliğin ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik ve kişisel güvenlik gibi temel boyutları ele alınmıştır. Bu boyutlar, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamayı, sağlıklı bir çevre içinde yaşamayı, şiddet ve suçlardan korunmayı ve insan haklarının korunmasını içermektedir (Report of the Commission on Human Security: "*Human Security Now*", 2003: 11). Bu kapsamda insani güvenlik, klasik anlamda güvenliğin sadece askeri tehditlere odaklanan geleneksel güvenlik anlayışı perspektifinin ötesinde insanların kendisini güvende hissetmesi ve bu süreçte insan haklarının korunması üzerinde durmaktadır. İnsan Güvenliği Komisyonu tarafından oluşturulan insani güvenliğin tanımı, bireyi merkeze alarak bilişsel bir değişimin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle güvenlik gündeminin genişletilmesi, insani güvenlik kavramının ilerletilmesini de içermelidir (Özer, 2011: 676).

İnsan güvenliği yaklaşımı, yukarıda aktarılan beş temel boyutuyla birlikte bireylerin ve toplumların refahını merkeze almaktadır. Bu yaklaşım, geleneksel güvenlik anlayışından farklı olarak, devletlerin sınırlarını korumak ve askeri tehditlere karşı önlem almak yerine, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamayı, insan haklarını korumayı ve sürdürülebilir bir çevre sağlamayı önemsemektedir. İnsan güvenliği, her bireyin ekonomik olarak güvende olmasını, yeterli gelir ve istihdam olanaklarına sahip olmasını hedeflemektedir. Gıda güvenliği boyutunda insanların

sağlıklı ve yeterli beslenmesi için gerekli gıdaya erişimini sağlamayı amaçlamaktadır. Sağlık güvenliği boyutu, insanların hem bedenleri hem ruhen sağlıklarını korumak için sağlık hizmetlerine erişimini desteklemektedir. Çevresel güvenlik boyutu, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik ederken ve çevresel kirliliği önlemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda iklim değişikliği gibi küresel çevresel tehditlerle mücadeleyi destekleyerek gelecek nesillerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını korumaktadır. Kişisel güvenlik boyutu, bireylerin fiziksel güvenliğini ve haklarını korumayı hedeflemektedir.

1.4.Bölüm Değerlendirmesi

Birinci bölümde ilk olarak göç, düzensiz göç ve göç yönetimi kavramları ele alınarak açıklanmıştır. Devamında post yapısal eleştirel teori ve teori çerçevesinde biyopolitika ve insani güvenlik kavramları göç ve sınır politikaları ile ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Post yapısalci yaklaşım ile göç hareketinin ötesinde göçün sosyal, kültürel ve politik yönleri ile kurulan güç ilişkileri ele alınmaktadır. Bu çerçevede biyopolitika kavramı incelendiğinde en temel şekliyle bireylerin yaşamları ve bedenleri üzerinde devletlerin kurduğu yönetim biçimini ifade ettiği görülmektedir. İnsani güvenlik kavramı ise göçmenlerin korunması, haklarının gözetilmesi ve toplum içinde uyum sağlamalarının teşvik edilmesi anlamına gelmektedir. Bu teorik çerçeve, göç ve sınır politikalarını daha geniş bir perspektiften ele almamıza olanak sağlayarak, daha sonraki bölümlerde ele alınacak olan Ege adaları göçmen kamplarında bulunan düzensiz göçmenlerin, sığınmacı ve mültecilerin deneyimlediği zorlukları ve toplumsal etkileri daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ YÖNETİMİ: HUKUKİ DÜZENLEMELER, UYGULAMALAR VE KULLANILAN ARAÇLAR

Değişen sosyal ve ekonomik koşullar, küreselleşmenin artışıyla birlikte farklı toplumları ve daha geniş kitleleri etkileyerek, göç hareketlerinin ortaya çıkmasına ve artmasına neden olmaktadır. Bu değişim süreçlerinin gittikçe hızlanmasıyla, artan göç hareketliliğinin devletler ve kurumlar tarafından belirlenen politikalar ile yönetiminin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Göç yönetimi, çeşitli uluslararası kurumlar ve ulus üstü oluşumlar tarafından yürütülen çalışmalarla düzenlenmektedir, ancak bütüncül tek bir düzenleyici sistem bulunmamaktadır. Politik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal alanlarda farklı dinamikleri içerisinde barındıran göçün yönetimi de farklı alanlarda etkiler oluşturması sebebiyle her şeyi içerisinde barındıran tek bir metin altında toplanamamaktadır. Ayrıca devletler egemenlik yetki alanları içerisinde göç politikalarını oluştururken kendi vatandaşı olmayan bireylerin egemenlik alanlarına girme, orada yaşama veya çalışma konularında belirleyici olacak kararları başka yetkili kurumların almasını istemedikleri için kendi koşullarına ve yasalarına göre özgün bir şekilde belirleyerek almaktadır. Devletlerin bu politikası çerçevesinde gerçekleştirilen hukuki düzenlemelerde devletler vatandaşları ile yabancılara tanınan haklar konusunda eşitlik sağlamamaktadır. Devletlerin eşit haklar tanıma gibi bir zorunluluğu olmasa da vatandaşının yanında yabancılar da dahil olmak üzere yaşayan tüm bireylere yaşama hakkı başta olmak üzere İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan temel insan haklarının sağlanmasını güvence altına alarak vermesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği müktesebatı antlaşmalar ve yardımcı hukuk kaynaklarında yer alan kurallar ve kurum bütünüdür. Avrupa Birliği'nin ana hedefi üye devletler arasında siyasi, ekonomik ve sosyal entegrasyonu artırmaktır. Temelinde Avrupa Birliği antlaşmaları yer almaktadır. Bu antlaşmaların güncellenmesi ve değiştirilmesi tüm üye devletlerin onayı ile gerçekleşmektedir (T.C. Dış İşleri Bakanlığı ,2020). Avrupa Birliği'nin resmi internet sitesinde Kurum ve Organlar başlığında birliğin temel yapısı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu birliğin ana karar alma organları iken, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Merkez Bankası ve Sayıştay kurumları tarafından çalışmaları tamamlanmaktadır (European Union, *Institutions and bodies*)

Avrupa Komisyonu, birliğin yürütme organıdır ve tüm üye devletler tarafından atanan bir komiserden oluşmaktadır. Komisyon, Avrupa Birliği'nin günlük işleyişi ve yürütülmesi ile ilgili kararlar almaktan ve birliğin bütçesinin hazırlanmasından sorumludur. Avrupa

Parlamentosu, birliğin yasama organıdır. Parlamento tüm birlik vatandaşları tarafından doğrudan seçilmekte, ilgili yasal düzenlemeleri yapmaktadır ve Komisyon tarafında hazırlanan bütçeyi onaylama yetkisine sahiptir. Ayrıca, Avrupa Parlamentosu Avrupa Komisyonu'nun çalışmalarını denetlemektedir. Avrupa Konseyi, üye devletlerin liderlerinden oluşmaktadır ve birliğin ortak politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Avrupa Birliği Konseyi ise üye devletlerin hükümet yetkililerinin yer aldığı ve Avrupa Parlamentosu ile ortaklaşa yasal düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Avrupa Birliği Adalet Divanı, birliğin hukukunu yorumlarken ilgili yargı kararlarını vermektedir. Ayrıca, üye devletlerin hukuksal yapılarının ortak Avrupa Birliği hukuku ile uyumlu olup olmadığını denetlemektedir. Avrupa Birliği Merkez Bankası ortak para birimi olan “Euro”nun döviz kuru politikalarını, Euro bölgesi olarak adlandırılan birlik içerisinde fiyatları sabit tutmayla görevli iken aynı zaman da ekonomi politikalarının desteklenmesi ile görevlidir. Sayıştay ise hesap verilebilirlik ve şeffaflığın sağlanabilmesi, birliğin mali yönetimin iyileştirilmesi adına kural ve düzenlemeler çerçevesinde birliğin mali kaynaklarının kullanılması ve denetlenmesini gerçekleştirmektedir (European Union, *Institutions and bodies*).

Bu kurumların çalışma sistemini oluşturan Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma içerisinde “Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı” başlığı altında temel hakların korunması, göç, iltica, sınır kontrolü gibi konular detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Antlaşmanın 77. maddesinde kişilerin, uyruklarına bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin iç sınırlarında kontrol mekanizmasının kaldırılması, dış sınır kontrollerinin bütünleşmiş bir yönetim sistemi ile etkili bir şekilde izlenmesi ve korunmasına yönelik politika geliştirileceği belirtilmiş, Avrupa Birliği içerisinde göç konularında Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nin yetki paylaşımı olağan yasama usulü kabul edilerek, göç yönetiminde hukuki düzenlemeler yapma yetkisi verilmiştir. Bu yetkiler vize ve ikamet izinleri için ortak politika yapma, dış sınır kontrol mekanizması, dış sınırların bütünleşmiş yönetim sistemi oluşturulması için yapılması gerekenler, iç sınırlarda serbest dolaşıma dair düzenlemeler gibi alanları kapsamaktadır. Avrupa Birliği Adalet Divanı, göç konusunda tam yargı yetkisi almış, ön karar usulünde ilişkin ön karar başvurusu tutuklu bir sanık için gündeme gelirse divan en kısa süre içerisinde karar verecek şekilde özel bir düzenleme gerçekleştirilmiştir (Avrupa Birliği'nin İşleyişini Hakkında Antlaşma, 2009: md.77).

1999 yılında Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nde var olan temel hakların daha fazla görünürlük kazanmasını sağlamak adına bir sözleşme yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Daha sonrasında Aralık 2000'de Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Komisyon'u tarafından Nice'de sözleşme ilan edilmiştir. Bu sözleşme, Temel Haklar Şartı

adıylı 2009 yılında Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle yasalaşmıştır. Temel Haklar Şartı, Avrupa Birliği antlaşmalarıyla aynı yasal statüye sahiptir. Temel Haklar Şartı, birliğin vatandaşlarının haklarının korunmasında ve Avrupa Birliği'nin çıkarları doğrultusunda faaliyet gösteren tüm kurumların sorumluluklarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, birliğin politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında temel bir belge olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, yedi bölüm ve 54 maddeden oluşmaktadır. Haysiyet, özgürlükler, eşitlik, dayanışma, vatandaşlık hakları, adalet ve genel hükümler bölümlerinden oluşan antlaşma, tüm Avrupa Birliği'nin tüm üye devletlerini, kurum, organ, ofis ve ajansları için geçerlidir. Tüm bu yapılar antlaşmada kendilerine verilen yetkiler kadar sorumlu bulunmaktadır. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, sığınma hakkı ile ilgili hükümler içermektedir. Sığınma hakkı, 18. Maddede yer almakta olup, 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü kurallarına uygun bir şekilde sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre Avrupa Birliği sınırları içerisinde herkesin, ülkesinden zulüm veya savaş nedeniyle kaçmak zorunda kalanların uluslararası hukuka uygun bir şekilde sığınma hakkına sahip olması gerekmektedir. Bu hakkın kullanımı sırasında, sığınma talebinde bulunanların durumları objektif bir değerlendirmeye tabi tutulmalı, talepler yasalara uygun bir şekilde işleme alınmalı ve sığınmacıların insan haklarına saygı gösterilmelidir (Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, md.18).

2.1. Avrupa Birliği Göç Yönetimi Politikalarının Temelini Oluşturan Düzenlemeler

Avrupa Birliği, II. Dünya Savaşı sonrası artan uluslararası göç hareketliliği nedeniyle göç konusuna odaklanan düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Başlangıçta kırdan kente göç gibi hareketlerle başlayan göçler, küreselleşmenin etkisiyle birlikte yurt dışındaki çok uluslu şirketlerde çalışmak üzere vasıfsız, ucuz işgücü hareketliliğine dönüşmüştür (Toksöz, 2006: 3-6).

Avrupa Birliği tarihinin önemli kilometre taşları olarak görülen Schengen Antlaşması, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması ve Lizbon Antlaşması, Avrupa Birliği'nin temelini oluşturmaktadır. Schengen Antlaşması, üye devletler arasında sınır kontrollerinin kaldırılmasıyla oluşan Schengen Bölgesi'nde serbest dolaşımın sağlanması amacıyla yapılmıştır. Maastricht Antlaşması, Avrupa Topluluğu'nun Avrupa Birliği'ne dönüşmesini sağlayarak yeni politika alanları ve hükümetler arası iş birliği mekanizmaları kurulmasını sağlamıştır. Amsterdam Antlaşması, Avrupa Birliği kurumlarının işleyişinde yenilikler yapılarak siyasi, ekonomik ve toplumsal birliği güçlendirmiştir. Lizbon Antlaşması ise, birlik kurumlarının işleyişinde daha fazla yenilik gerçekleştirerek Avrupa Birliği'nin etkinliğini

artırmaya yönelik hükümler içermiştir. Bu antlaşmalar ve diğer düzenlemeler, Avrupa Birliği'nin göç politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu antlaşmalar ve diğer düzenlemeler detaylı bir şekilde aktarılacaktır.

2.1.1. Schengen Antlaşması

Schengen Antlaşması, sanılanın aksine Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurucusu üye devletleri tarafından değil, ulusal düzeyde antlaşma sağlayan Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda tarafından 1985 yılında imzalanmıştır. Schengen Antlaşması'nın uygulanması için gerekli olan düzenlemeler 1990'larda Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi ülkelerin katılımıyla Avrupa Birliği düzeyinde gerçekleştirilerek 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Şu anda Schengen Antlaşması, Avrupa Birliği'nin tam üyesi olan 27 ülke ve dört Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkesi İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve İsviçre tarafından imzalanmıştır (European Union, *Schengen Agreement and Convention*, 2020, European Comission, *From 6 to 27*)

Belçika, Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya ve Lüksemburg 'un kurucu üyeleri olduğu 1951 yılında oluşturulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kuruluş aşamasında göç ve sığınmaya dair herhangi bir hususa yer verilmemiş, düzenleme yapılmamıştır. 1957 yılında ise Roma Antlaşması'nın imzalanması ile oluşan yeni yapı Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı için ortak bir pazar oluşturularak beraberinde siyasi birlikteliğin de sağlanması amacını taşımaktadır. Bu süreçte çevre ülkelerde yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle düzensiz göçün artması beklentisi ve duyulan güvenlik endişeleri yeni düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte daha önce göç veren toplumlar olan İtalya, Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi ülkeler göç alan ülkeler konumuna gelmiş, topluluk içerisinde farklı devletlerin katılımıyla oluşturulan çalışma grupları göç ve sığınma konularını da çalışmalarına dahil edilmiştir. 1985 yılında imzalanmasına rağmen yürürlüğe girmesi on yılı bulan Schengen Antlaşması, üye devletlerin göç konusunda iş birliği sağlamasına gerekçe olarak ortaya çıkmıştır. Aynı süreçte 1986 yılına gelindiğinde Avrupa Konseyi tarafından Göç Çalışma Grubu kurularak, kurumsal yapı içerisinde dış sınırların kontrolü ve göç politikası oluşturulmasının önemi ortaya koyulmuştur (Şirin, 2012: 543, Yazan Koç, 2020: 87).

Topluluğa üye devletlerin ortak vize uygulamaları, vize işlemleri ve sığınma başvurularına ilişkin esasları birlikte belirlemesi, dış sınırların kontrolünün sağlanması gibi ortak politikaların oluşturulması amacıyla 1985'te Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve Hollanda Schengen Antlaşması'nı imzalanmıştır. Sözleşmeye taraf devletler iç sınırları

aralarında kaldırarak tek bir dış sınır oluşturacak, kişiler ve mallara uygulanan kontroller önce aşamalı olarak kaldırılacak, sonrasında tamamen kaldırılması için belirlenen 1 Ocak 1990 tarihi ise Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi sebebiyle ertelenecektir. Schengen Antlaşması'nı imzalayan devletler 19 Haziran 1990'da Schengen Uygulama Sözleşmesi'ni imzalayarak ortak politikalar uyumlu hale getirilmiştir (Tokgöz, 2006: 50-51, Yazan Koç, 2020: 87). Schengen Antlaşması'nın imzalanması ve yürürlüğe girmesiyle antlaşma Avrupa içerisinde göç konusunda ilk önemli gelişmedir. Antlaşmada düzensiz göçle mücadele için dış sınırlarda bulunan ülkelerin yüklendiği ekonomik yükün üye diğer ülkeler tarafından paylaşılması da öngörülmüştür (İldır, 2020: 31). Schengen Antlaşması'yla iç sınır kontrollerinin kaldırılmasına bağlı olarak güvenlik kaygısı artmış, böylece dış sınır kontrolleri de artmıştır (Marancı, 2021: 302, Yazan Koç: 2020: 87). Schengen Antlaşması, Kıta Avrupa'sında Maastricht Antlaşması'nın imzalanmasına kadar olan süreçte göç ve sığınma alanındaki gerçekleştirilen çalışmalar içerisinde en önemli antlaşma olarak görülmektedir (Şirin, 2012: 543). Schengen Antlaşması, ilk imzalayan Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve Hollanda'nın ardından İtalya (1990), İspanya (1992), Portekiz (1992), Yunanistan (1992), Avusturya (1995), İsveç (1996), Danimarka (1996) ve Finlandiya (1996) tarafından imzalanmıştır (Şirin, 2012: 544).

2.1.2. Dublin Sözleşmesi

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Balkanlarda yaşanan siyasi istikrarsızlık ve gerginlikler Avrupa Birliği ülkelerine yönelik göç potansiyelinin artmasına ve göçe dair görüş ayrılıklarının yaşanmasına sebep olmuştur. 15 Haziran 1990'da Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerden Birinde Yapılan İltica Başvurularının İncelenmesinden Sorumlu Devletin Belirlenmesine İlişkin Sözleşme adıyla Dublin Sözleşmesi imzalanıp 1997 yılında sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle sığınma başvurularının hangi ülke tarafından inceleneceğine ve Avrupa üyesi ülkelerin sorumluluk alanlarına ilişkin hususlar belirlenmiştir (Duruel, 2017: 3-4, İldır, 2020: 33).

Sözleşmede genel olarak sığınma başvurularının içeriği değil, başvuru alınmasının ardından göçmenlerin gidebilecekleri “güvenli ülke” tanımlaması yapılması, sığınma başvurusunda bulunan kişilerin başvuru alınan her ülkeye gelişi güzel kabul edilmemeleri ve koruma statüsü verilmesi noktasında sorumluluğun üçüncü ülkelere yüklenmesi gibi üye devletlere giriş ve başvuru koşullarına dair düzenlemeler yer almaktadır. Avrupa 'nın güvenlik kaygılarını ve özellikle o dönemde Doğu Bloğu'nun dağılması ile oluşacak göç akını endişelerinin yansıması olarak ülkeler arasındaki sığınmacı hareketliliğinin önüne geçmek amaçlanmıştır. (Duruel, 2017: 4, İldır, 2020: 33).

2.1.3. Maastricht Antlaşması

Avrupa bütünleşmesi sürecinde dış politikada gerçekleştirilmek istenen ortak politika anlayışı, üye devletlerin ulus devletçi bir yaklaşımla dış politikada kendi egemenlik alanlarındaki yetkilerinden vazgeçmek istemediği gelenekselci bir duruşla karşılaşmıştır. Oysaki Maastricht Antlaşması'yla Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan Avrupa Birliği'ne geçişte ortak iç pazarı oluşturan ekonomik entegrasyon temelli bir birliktelikten ulus üstü siyasi iş birliğinin hâkim olduğu, artık Avrupa Birliği düzeyinde üye ülkelerin dış politikalarının yakınlaşmasını, ortak siyasi bir birlikteliğin de ilk adımını yaratmıştır (İldır, 2020: 37, Şen ve Özkorul, 2016: 97; Uğur, 2018:81).

Avrupa Birliği içerisinde ulus üstü politikalar belirlenirken üye devletler egemenlik yetki alanlarını kısmen birliğe devrettiğinden, siyasal ve ekonomik kararlar Avrupa Birliği tarafından belirlenmekte, üye devletler gereklilikleri doğrultusunda göre uyum sağlamaktadır. Ancak dış politika, Maastrich Antlaşması'nda ulus üstü bir yapı da değil, üye devletlerin kendi aralarında gerçekleştirebilecekleri antlaşmalar ve iş birliklerini içeren uluslararası bir yapıya sahip olduğu için birliğin yetkisi bulunmamaktadır (Uğur, 2018:81).

Maastrich Antlaşması'yla Avrupa Birliği'nin temelini oluşturulan üç sütunlu yapı ortaya çıkmıştır. Bu sütunlar ekonomik entegrasyonu içeren Topluluklar Sütunu, siyasi entegrasyonun sağlanmasına politikaların yer aldığı Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Sütunu ile Adalet ve İçişleri Sütunu iş birliği sütunlarıdır (Yazan Koç, 2020 :88). Topluluklar Sütunu olarak da adlandırılan ekonomik entegrasyon sütunu, ilk Avrupa'daki birlikteliği başlatan ilk antlaşmalar olan Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması'na temel hükümleri içerisinde barındıran, Avrupa'daki ulus üstü yapıyı oluşturan temel sütundur. Siyasi Entegrasyon Sütunu Maastricht Antlaşması ile ortaya çıkan ulus üstü siyasal bütünleşmeyi amaçlarken aynı zamanda ortak dış ve güvenlik politikalarının da belirlenerek yer aldığı sütundur. Adalet ve içişlerinde iş birliği sütunu altında ise göç ve iltica ortak politikalarının belirlenmesiyle, oluşturulan yeni ulus üstü yapıda üye devletlerin göç ve iltica politikalarının alınmasında rolü artmıştır. Topluluk sütununda üye devletler nitelikli çoğunlukla kararlar alırken, ikinci ve üçüncü sütunlarda yer alan başlıklar (göç ve iltica gibi) çalışma prensibi olarak hükümetler arası iş birliği şeklinde tanımlandığından Avrupa Birliği'nin bir uluslararası örgüt görünümünde çalışmasına olanak vermektedir (İldır, 2020: 37, Şen ve Özkorul, 2016: 97; Yazan Koç, 2020: 88 – 89).

Maastricht Antlaşması'nda göç ile ilgili kararların danışma usulüne göre alınabileceği belirtilmektedir. Danışma usulü, yasama usulüne denk gelmektedir. Avrupa Ekonomik Topluluğu temel metni olan Roma Antlaşması'na göre Bakanlar Konseyi'nin yetkili olduğu anlamına gelmektedir. Ancak günümüzde Avrupa Birliği hukukunda Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi ve Avrupa Parlamentosu, iki yasama organı olarak ortak karar alırken, asıl yetkili olan Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, herhangi bir düzenleme yaparken Avrupa Parlamentosu'nun görüşünü almak zorundadır. Ancak bu görüşün hukuki olarak bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Bireyi merkeze alan bir yapı olan Avrupa Birliği içerisinde bireyler hak ve yükümlülüklerini yerine getirirken aynı zamanda bireyin temsiliyetinin artması ve demokratik bütünlüğün sağlanması açısından Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu arasında kurumsal dengenin sağlanması gerekmektedir. Lizbon Antlaşması ile olağan yasama usulü kabul edilerek Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Bakanlar Konseyi'ne eşit yetkiler verilmiştir. Avrupa Birliği'nin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu kurumları, üye devletlerin değil uluslararası çıkarları temsil etmektedir. Avrupa Parlamentosu üyeleri, üye devletlerden seçilip gelerek bireylerin menfaatleri üzerine kararlar alırken, Avrupa Komisyonu komiserleri, üye devletlerden atandıktan sonra kendi devletlerinin değil Avrupa Birliği'nin menfaatlerini temsil etmektedirler. Siyasi entegrasyon ve adalet sütunlarında ise Bakanlar Konseyi ve Zirve'nin yetkileri azdır. Göç düzenlemelerinde Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın yetkisi ise Maastricht Antlaşması ile üçüncü sütunda gerçekleşen göç düzenlemelerinde yok denecek kadar azdır. Bu durum göçün entegrasyonunu zorlaştıracı bir etkiye sahip olarak görülmektedir (Kaya, 2016: 261-262).

2.1.4. Amsterdam Antlaşması

1997 yılında imzalanan 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması birlik bünyesinde göç, iltica ve göçmenlere ilişkin hukuki konuları ilk defa ortak bir sorun olarak gören üye devletler tarafından belirlenen ortak politikalarla iş birliği sağlanmasını içeren bir antlaşmadır (Şen ve Özkorul, 2016: 97). Bu antlaşma ile Adalet ve İş Birliği sütununda yer alan yani üçüncü sütuna dahil olan göç, iltica, vize, sınır kontrolleri gibi alanlar birinci sütuna yani Topluluklar sütununa kaydırılmıştır. Ancak uluslararası bir ele alınışı korumaya devam etmiştir (Yazan Koç, 2020: 90).

Amsterdam Antlaşması ile topluluklar sütununa taşınan bu konularda özellikle göç üzerinde birliğin yetkisi netleştirilmiştir. Amsterdam Antlaşması, Adalet ve İçişleri Sütunu'nu şekillendirerek Avrupa Birliği'nin adalet, güvenlik ve özgürlük alanlarında bir ortak payda yaratmıştır (Yazan Koç, 2020: 90). Avrupa Birliği alt oluşumlarına dört temel haktan biri olan

serbest dolaşım hakkı açısından göçmenlik, özel hukuk, medeni usul hukuku gibi alanlarda bağlayıcı hukuki düzenlemeler yapılmasına olanak sağlamış, yetki vermiştir (Batır, 2017: 550). Bu antlaşmayla g ve sınır kontrolü birlikte düşünülerek birliğin hem iç hem de dış sınırlarının gvenikleştirilmesine yönelik vize uygulamaları, mülteci statüsü verilmesinde belirlenen standartlar gibi kararlar ortak olarak kararlaştırılacaktır.

Amsterdam Antlaşması'nda g ve iltica politikalarında ortak karar alma yetkisinin birlik kurumlarına verilmesi gündeme gelmiş, birliğin sığınma ile ilgili alanlarda yetki sahibi olacağı belirlenmiştir. Avrupa Birliği Komisyonu yasama yetkisini Avrupa Birliği ye devletleri ile paylaşarak, g ve iltica alanında alınacak kararları birlik yeleri tarafından denetlenip sınırlandırılabilir (Duruel, 2017:5). Böylece Avrupa Birliği kurumlarında yasamada danışma usulünden oybirliği ile ortak karar usulüne bir geçiş süreci ortaya çıkmıştır.

Aynı zamanda bu antlaşma ile Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın g alanında yetkisine iki sınırlama koyulmuştur. İlk olarak Schengen Düzenlemeleri ile sağlanan i sınırlardaki serbest geçiş hakkına dair kamu düzeni ve i güvenliği ilgilendiren kararlar bakımından yetkisiz kılınmıştır. İkinci olarak Avrupa Birliği hukukunun yorumlanması bakımından tek yetkili kurum Avrupa Birliği Adalet Divanı kararları, ulusal mahkemelerde bir davada Avrupa Birliği hukukuna ilişkin bir konuda somut uyuşmazlık söz konusu olursa, kararlarına karşı kanun yolları kapalı olan mahkemeler bakımından n karar usulü yapılabilir şeklinde düzenlenmiştir. Yine Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Birliği Konseyi'ne beş yıllık süre içerisinde g ve sığınma alanlarında bazı önlemler alma ve düzenleme yapma yetkisi verilmiştir. Örneğin yasal ykmllklere uymadan ikamet eden yabancılardan ülkelerine geri gönderilmeleri için önlem alma yetkisi verilmiş, bu yetki aynı zamanda üçüncü ülkelerle geri kabul antlaşması imzalayabileceği şeklinde yorumlanmıştır (İldır, 2020: 37).

Amsterdam Antlaşması ye devletler arasında iş birliği sağlanması noktasında daha önce imzalanan Schengen Antlaşması, Topluluklar Stnuna aktarılmış, ikincil hukuk hükümleri olarak Avrupa Birliği Müktesebatı 'nın bir parçası haline gelmiştir (Yazan Koç, 2020: 91, Duruel 2017:5).

2.1.5. Lizbon Antlaşması

Amsterdam Antlaşması ile ulus üstü nitelik kazanan g konusu Lizbon Antlaşması ile tamamen ulus üstü şekilde düzenlenmiştir. Lizbon Antlaşması Maastricht Antlaşmasının kurmuş olduğu stnlu yapıyı ortadan kaldırarak, Avrupa Birliği hukukunda stnlar altında yer alan konuların kurucu antlaşmalar ile düzenlenmesini sağlamıştır. G ulus üstü bir yapıda ele alınıp düzenlenerek, adalet, özgürlük, g ve güvenlik alanı içerisinden hukuki konularda

bir yapı oluşmuştur. Lizbon Antlaşması, Amsterdam Antlaşması'nda yer alan özgürlük, adalet ve güvenliğin geliştirilmesi amacını daha da geliştirerek birlik vatandaşlarına dış sınır kontrolü, iltica, göç, suçun önlenmesi ve suçla mücadele alanında uygun koşullar altında kişilerin serbest dolaşımlarına olanak sağlayan iç sınırların olmadığı bir yapı sunmaktadır. Avrupa Birliği'nin Lizbon Antlaşması ile yetkileri belirli kategorilere ayrılmıştır. Göç 'paylaşılan yetki' kategorisi altında düzenlenerek, Avrupa Birliği'ne ve üye devletlere yetki verilmiştir (Avrupa Birliği *Lizbon Antlaşması*,2009: md. 2).

2.1.6. Geçici Koruma Yönergesi

Avrupa Birliği'nin uyguladığı ortak göç politikasının temelinde, üye devletlerde uygulamaya konulacak göç politikalarının ortak düzenlemeler çerçevesinde uygulanmasını ve üye devletlerin bu düzenlemelere uyulmasının sağlanması yer almaktadır (Saliji, 2018: 20). Bu bağlamda 1990'lı yıllarda gelen sığınmacı sayılarındaki önemli artış ile kitlesel olarak Avrupa Birliği'ne sığınma başvurusunda bulunacak kişilere uygulanacak politikalar için mevzuat alanında yenilik yapılmıştır. 2001 yılında kabul edilen “Yurdundan Ayrılmaya Zorlanmış Kişilerin Kitlesel Sığınması Durumunda Geçici Koruma Sağlamak İçin Asgari Standartlara İlişkin, Üye Devletlerde Bu Tür İnsanların Ülkeye Kabul Edilmesi ve Sonrasında Bunun Sonuçlarına Katlanması İçin Harcanan Çabalar Arasında Kurulmasına İlişkin Önlemler Hakkında Konsey Yönergesi” kısaca “Geçici Koruma Yönergesi” kabul edilmiştir. Kitlesel olarak Avrupa Birliği'ne sığınma başvurusunda bulunan kişilerin bireysel sığınma talebinde bulunması engellenerek, bir yıl ile sınırlı olarak doğrudan koruma sağlanması, altı aylık dönemler halinde uzatılabilmesi gibi başvuru sahibi kişilerin hakları ve yükümlülükleri düzenlenmiştir (Şen ve Özkorul, 2016: 19).

2.1.7. Dublin II – Dublin III Tüzükleri

17 Mart 2003 tarihinde Dublin II Tüzüğü ile yapılan sığınma başvurularının hangi üye ülkenin sorumluluğunda olduğunu belirleyen kriter ve mekanizmalar ortaya koyularak, kabul koşullarına ilişkin standartlar oluşturulmuştur. Sığınma başvurularının sadece tek bir üye devlet tarafından yani ilk başvuru yapılan ülkedeki başvurunun takibinin esas alındığı bir düzenlemeye geçilmiştir. Böylece düzensiz göçmenler uluslararası koruma talepleri için bir ülkeden diğerine gönderilemeyecektir. Ayrıca bu düzenlemeler ile bir kişinin birden fazla uluslararası koruma başvurusu yapması engellenerek sistemin kötüye kullanılmasını önlemek istenmiştir (Saliji, 2018: 23).

Dublin III Tüzüğü, 26 Haziran 2013 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilerek, Dublin II Tüzüğü yerine geçmiştir. Aslında Dublin II ve Dublin III düzenlemeleri, 1990 yılında kabul edilen Dublin Tüzükleri adı verilen düzenlemelerinin yenilenmiş halleridir. Bu düzenlemeler Avrupa Birliği ülkelerine sığınma başvurusu yapan kişilerin başvurularının hangi ülke tarafından değerlendirileceğini belirleyen kurallar içermektedir. Dublin II Tüzüğü, Avrupa Birliği ülkelerine sığınma başvurusu yapan kişilerin ilk giriş yaptığı ülkenin sorumlu olduğunu belirlemek için bir dizi kriteri tanımlamaktadır. Dublin III Tüzüğü Dublin II Tüzüğü'nden farklı olarak, sığınma başvurusu yapan kişilerin Avrupa Birliği ülkeleri arasında daha fazla yeniden yerleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca, sığınma başvurusu yapan kişilerin insan haklarına saygı gösterilmesi ve insan onuru ile uyumlu muamele görmeleri gerektiği gibi başlıklar içermektedir (European Union, *Dublin III Regulation*, 2013).

Dublin III Tüzüğü, sığınma başvurusu yapanların korunması ve sığınma sistemlerinin daha etkili bir şekilde işlemesi için önemli hükümler içermektedir. Bu tüzük, erken uyarı ve kriz yönetimi mekanizmaları, zorunlu kişisel görüşmeler, temyiz imkânı, adli yardım sağlama yükümlülüğü ve sığınmacılara Geri Dönüş Yönergesi'nden daha fazla koruma sağlanması gibi önemli koruma mekanizmaları sunmaktadır. Ayrıca, nakil kararlarına itiraz etme hakkı ve daha net prosedürler gibi yasal netliği artıran hükümler de yer almaktadır. Dublin III Tüzüğü bir kişinin sığınma başvurusunu alıp kabul etmek veya geri gönderme için belirli süre öngörmektedir. Sığınmacıların başvurularını kabul etmek gerekli süre kaçma, gözetim altında tutulma veya hapsedilme durumları hariç 11 ayı aşamamaktadır. Kabul etmeden geri gönderme içinde bu süre 9 ay olarak belirlenmiştir (European Commission, *Country responsible for asylum application*).

Dublin III Tüzüğü, sığınmacıların üye devletler arasında eşit bir şekilde dağıtılmasını sağlamadığı için eleştirilmektedir. Örneğin, Dublin III Tüzüğü'nün 13. maddesi üye devletlerin sığınma başvurusu yapan kişilerin işlemlerini gerçekleştirirken dikkate almaları gereken kriterleri belirlemektedir. Üçüncü bir ülkeden gelen bir başvuru sahibinin düzensiz sınır geçişi yoluyla bir üye devlete girmesi durumunda, bu üye devletin uluslararası koruma başvurusunu incelemekle sorumlu olduğu belirlenmiştir. Bu sorumluluk, sınır geçişinin gerçekleştiği tarihten itibaren 12 ay boyunca geçerli olup, başvurunun sonuçlandırılması gerekmektedir. Ancak bir üye devlet bu sorumluluğu artık üstlenemiyorsa veya üstlenmemesi gerekiyorsa başvuru sahibinin en az beş ay boyunca yaşadığı üye devlet uluslararası koruma başvurusunu incelemekle yükümlüdür. Başvuru sahibi birkaç üye devlette yaşamışsa eğer uluslararası koruma başvurusunu en son yaşadığı üye devlete yapması gerekmektedir (*Dublin III Regulation*, 2013: md.13).

Bu durumda bazı üye devletler, özellikle de Yunanistan gibi Avrupa Birliği sınırlarında bulunan devletler, Dublin III Tüzüğü'nden kaynaklanan yükleri taşımakta zorlanmakta, sığınmacıları geri itme veya sınır dışı etme eğiliminde politikalar sergilemektedirler. Ancak bu tür uygulamalar sığınmacıların insan haklarının ihlal edilmesine neden olabilmektedir. Başvuru ve kabul sürecinin uzun olması, belirsizlik durumlarının yaşanması, sığınmacıların hak erişimini kısıtlamaktadır.

2.1.8. Tampere Zirvesi, Lahey ve Stockholm Programları

Avrupa içerisinde ilk birliktelik oluşturma sürecinde antlaşmalarda tek tip bir mülteci tanımı ve sığınmalarda uygulanacak tek bir politika bulunmaması, üye ülkelere uygulayabilecekleri politikaları kendilerinin belirlemesi için yetki vermektedir. Avrupa Konseyi tarafından 15-16 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen Tampere Zirvesi ile sınır yönetimini güçlendirmek ve tek bir sığınma sistemini merkezi bir şekilde oluşturmak adına ortak Avrupa Sığınma Sistemi uygulanması kabul edilmiştir. Komisyon tarafından oluşturulan program Avrupa Parlamentosu tarafından da onaylanarak birlik üyesi ülkeler için uygulanmaktadır. Zirvede onaylanan programdaki alanların geliştirilmesi amacını taşıyan Lahey Programı, 2000-2004 yılları arasında gerçekleştirilerek Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'nin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Burada mevzuatların belirlenmesi ve tamamlanması ardından Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyine sunularak tek bir mülteci tanımı yapılması istenilmiştir. Ancak program başarılı olamamıştır. 16 Ekim 2008 yılında kabul edilen Avrupa Göçmenlik ve İltica Paktı'nda uygulanan politikaların üye devletlerde farklı olması sebebiyle oluşturulmak istenen Avrupa Ortak Sığınma Sistemi amaç ve hedeflerine ulaşamamış, yeni bir program uygulanması ortaya koyulmuştur (Günay, 2021: 63)

Avrupa Konseyi, 11 Aralık 2009'da kabul edilen Stockholm Programı'yla birliğe üye ülkeler arasında tek tip bir sığınma statüsü oluşturmayı amaçlamıştır. Bu program, uluslararası koruma ihtiyacı olan bireylerin yasal ve verimli bir sığınma prosedürüne erişimlerini sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, uluslararası koruma başvurularının yapıldığı üye devletlere bakılmaksızın, gerekli düzenlemeler ve statü belirlemeleri açısından tüm bireylere eşit muamele edilmesi kararlaştırılmıştır. Stockholm Programı, 2010-2015 yıllarını kapsamış ve temel hakların korunmasına daha fazla önem verilmesini hedeflemiştir. Ayrıca, FRONTEX ve Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi'nin geliştirilmesi ve Avrupa'nın doğu-güney sınırları arasında istihbarat paylaşımı yapılması hedeflenmiştir (Ultan, 2016; 132-133, Günay, 2021: 63).

2.1.9. Avrupa Birliği'nde Yeni Bir Dönem: Yeni Güç ve İltica Paktı

Avrupa'nın yeni Güç ve İltica Paktı, Avrupa Komisyonu tarafından 23 Eylül 2020 tarihinde sunulan kapsamlı bir güç ve iltica politikası önerisidir. Bu pakt, Avrupa Birliği ye devletlerinin g ve iltica konularında daha güçlü bir dayanışma ve iş birliği içinde hareket etmelerini amaçlamaktadır. Avrupa'nın yeni Güç ve İltica Paktı, Avrupa Birliği'nin g ve iltica konularında ortak bir yaklaşıma sağlamak amacıyla tasarlanmış kapsamlı bir politika önerisidir. Pakt, hızlı ve etkili sınırların yönetimi, eşit yük paylaşımı ve dayanışma, etkili dış iş birliği, sürdürülebilir entegrasyon ve yasal güç ile daha etkili dönüş politikalarının benimsenmesini içermektedir. Bu politika nerisi, Avrupa Birliği ye devletleri arasındaki farklılıkları gidermeyi, g ve iltica yükünün adil bir şekilde paylaşılmasını sağlamayı, üçüncü ülkelerle iş birliğini güçlendirmeyi, göçmenlerin entegrasyonunu desteklemeyi ve yasal g yollarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu şekilde birlik içerisinde daha etkili ve sürdürülebilir bir güç ve iltica yönetimi sağlamayı amaçlamaktadır (European Comission *A fresh start on migration*, 2020)

Paktın açıklandığı Avrupa Komisyonu basın bülteninde g ve iltica konularında kapsamlı bir Avrupa yaklaşıma gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Yeni Güç ve İltica Paktı'nın mevcut düzenlemeleri iyileştirerek aynı zamanda sorumluluk paylaşımının ve dayanışmanın adil bir dengeye oturtulması hedeflendiği aktarılmıştır. Avrupa Birliği'nin dış sınırlarında bulunan ülkelerin kapasitelerini aşabileceği endişesinden de bahsedilirken diğer ye devletlerin, dış sınırlardaki uygulamaların sağlanamaması halinde durumunda kendi g yönetim politikalarının gelen büyük g hareketleri karşısında yetersiz kalacağı söylenmiştir. Avrupa Komisyonu'na göre özellikle 2015 sonrası uygulanan güç politikalarının 2020 yılına kadar olan süreçte yetersiz kalmıştır. Yeni Güç ve İltica Paktı ile Avrupa için ortak cmler önermekte ve geçici cmlerden uzaklaşılarak, öngörülebilir ve güvenilir bir g yönetim sistemi oluşturmasını önerilmektedir (European Comission, *A fresh start on migration*, 2020).

2.2. Avrupa Birliği'nin G Yönetim Araçları

Avrupa Birliği, g ve iltica politikalarını tasarlamak, uygulamak ve koordinasyon sağlamak için cēitli kuruluş ve ajanslar kurmuştur. G ve İçişleri Komiserliği, Avrupa Birliği içerisinde g ve g yönetimi konularında politika tasarlamak ve uygulamakla görevlidir. Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX), Avrupa Birliği lkeleri arasında sınır güvenliği ile ilgili koordinasyonu sağlamaktadır. Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO), Avrupa Birliği'nin ortak sığınma politikasını uygulanmasında, Avrupa Birliği ye devletlerine sığınma

süreçleri, sığınma başvurularının incelenmesi ve sığınma hizmetlerinin iyileştirilmesi konularında teknik destek sağlamaktadır. Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL), Avrupa Birliği ülkeleri arasında suç ve terörizmle mücadele konularında koordinasyonu sağlamaktadır. Aynı zaman EUROPOL göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve sınır ihlalleri ile ilgili çalışmalar da gerçekleştirmektedir. Avrupa İltica Desteği Ofisi, birlik ülkelerinin iltica ve sığınma politikaları hakkında araştırmalar gerçekleştirmektedir. Avrupa Göç ve Mültecilik Ağı (EMN), göç ve mülteci konularında birlik ülkeleri arasında bilgi paylaşımını sağlamak amacıyla kurulmuştur, göç ve mülteciler ile ilgili verileri toplayıp analiz ederek raporlar hazırlamaktadır. Tüm bu kurumlar ve ajanslar, Avrupa Birliği ülkeleri arasında göç ve mülteci konularında iş birliğini güçlendirmekte, ortak bir yaklaşım oluşturulmasına yardımcı olmaktadır (European Comission, *Migration and Home Affairs*).

2.4.1. Avrupa İltica Destek Ofisi ve FRONTEX

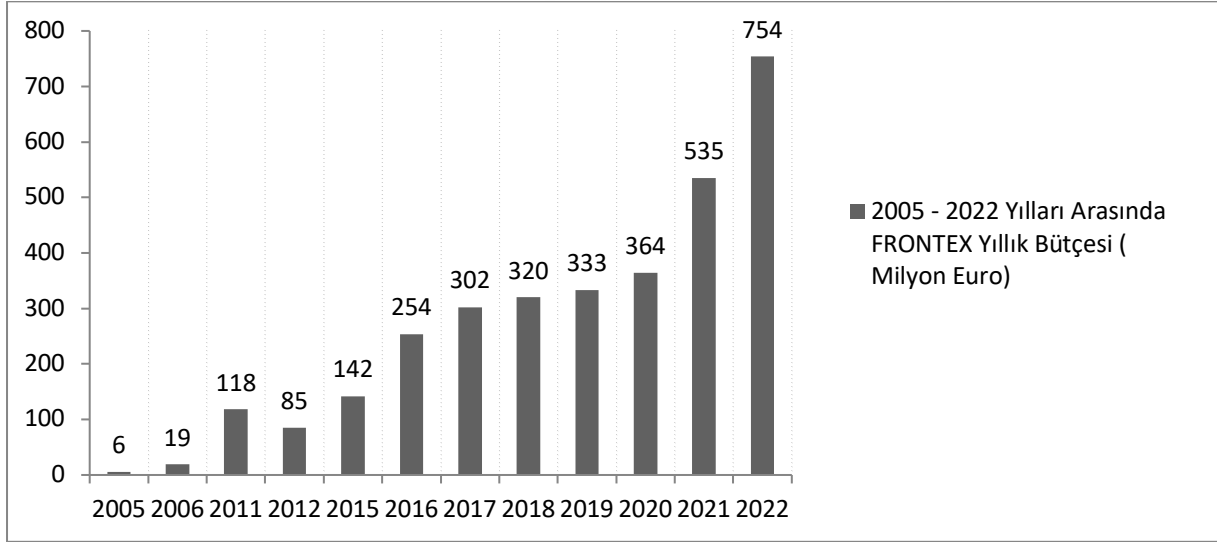
Avrupa Birliği'nde göç ve iltica konusunda üye ülkeler arasındaki koordinasyonu sağlayan, iş birliği içerisinde çalışan önemli kuruluşlar bulunmaktadır. 2005 yılında Avrupa Birliği'nin sınırlarının korunmasına yönelik üye ülkelerin koordinasyonunu sağlamakla görevli olan FRONTEX ile 2010 yılı sığınma başvurularında üye devletler arasında ortak bir sistemin oluşturulmasına yönelik destek sağlayan Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO) kurulmuştur. EASO Avrupa Birliği üyesi devletlere verdiği teknik destek ile ortak sığınma ve iltica politikalarının uyumlu bir şekilde yürütülmesinde iş birliği sağlamaktadır (European Union *European Asylum Support Office*. 2010)

FRONTEX, ilk kurulumunda Avrupa sınır yönetiminin kurumsallaştırma rolünü üstlenirken ilerleyen süreçlerde Avrupa Birliği'ne yönelik tehdit olarak görülen göçmen hareketleri ile mücadele noktasında temel araç haline gelmiştir (Toğral Koca, 2014: 62). 2005 yılında ilk kuruluşundan itibaren FRONTEX'in yıllar içerisinde düzensiz göçle mücadelede artan rolü, Avrupa Birliği kaynaklarından da aktarılan bütçe miktarını artırmıştır. Örneğin kurulduğu 2005 yılında ayrılan bütçe 6 Milyon Euro iken aradan geçen yıllarda büyük artışlar gerçekleşmiş, 2022 yılında ise 754 Milyon Euro'ya ulaşmıştır. 2011 yılında gerçekleşen Arap Baharı beraberinde artan düzensiz göç hareketlerinden sonra önemli bir kırılma noktası olan 2015 yılı sonrasında düzenli olarak bütçenin arttığı görülmektedir.

Batının ve Avrupa'nın gelişmiş kültürel, sosyo-ekonomik ve yüksek refah seviyesinin yanında doğu toplumlarından gelen eğitimsiz ve yetersiz olarak görünen göçmenler toplumların içerisine dahil edilmemesi gereken ötekiler olarak görülmektedir. Vatandaşını toplum içerisinde ayrıcalıklı tutan devletler göçmeni ayrıcalıklara erişimi olmayan ötekiler olarak

görürken, göçmenlerin insan haklarına erişimi sorunu da daha görünür hale gelmektedir (Larking, 2018: 47). Göçmen grupları kontrol altında tutmaya yönelik politikalar benimsenirken diğer taraftan göçmenlerin de başta yaşam hakkı olmak üzere korunması gereken temel insan haklarına sahip olduğunu dile getiren insani söylemler bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği tarafından uygulanan katı vize politikaları, idari gözetim ve geri gönderme temelli yaklaşımlar göçmenlere karşı bir caydırıcılık olarak gösterilmektedir. Öte yandan Avrupa Birliği sınırlarında düzensiz göçü yöneten ve farklı kurumlar arasında iş birliği sağlayarak operasyonlar yürüten FRONTEX'in katı sınır koruma uygulamaları düzensiz göçmenlerin göç güzergâh ve yöntemlerinin değişmesine sebep olmaktadır.

Grafik. 1. 2005-2022 Yılları Arasında FRONTEX Yıllık Bütçesi (Milyon Euro)

Kaynak: <https://www.statista.com/statistics/973052/annual-budget-frontex-eu/#statisticContainer> Erişim tarihi:03.03.2023

FRONTEX'in deniz, kara ve hava gücünü kullanarak Avrupa Birliği'ne karşı tehdit oluşturan dış unsurları, yani düzensiz göçmen hareketliliğini kontrol altında tutma esas görevinin yanı sıra uluslararası düzensiz göçmenlere karşı yürütülen ortak operasyonlarda koordinasyonu sağlama görevi de bulunmaktadır (Toğral Koca, 2014: 62-63). Burada gerçekleştirilen ortak operasyonlarda hem üye devletlere hem iş birliği yürütülen diğer devletlere ait askeri nitelikteki yapıların yer alması göç yönetiminde uygulanan güvenlik anlayışının geleneksel yapısını yansıtmaktadır.

FRONTEX 'in amacı, risk ve tehditleri yöneten ve kontrol altında tutmakken, risk analizi sürecinde uyguladığı istihbarat yöntemlerine dair gizlilik ilkesi hukukun üstünlüğü

çerçevesinde temel insan haklarının ihlal edip edilmediğinin tespitini ve kurumun şeffaflık çerçevesinde hesap verilebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Kamuoyu nezdinde FRONTEX tarafından gerçekleştirilen operasyonların kabul görmediği durumlarda itiraz ve sorgulanabilir bir yapıyı ortadan kaldırmaktadır (Toğral Koca, 2014: 62-63).

2.4.2. Vize Bilgi Sistemi (VIS)

Vize Bilgi Sistemi, Schengen bölgesine giriş yapmak için gerekli olan Schengen vizesi başvurusu yapan kişilerin kişisel verilerini, biyometrik verilerini (parmak izi, fotoğraf) ve verilen vize kararlarını kaydeden, üçüncü ülke vatandaşlarının vize başvurularının işlenmesi ve değerlendirilmesini sağlayan bir elektronik sistemdir. Vize Bilgi Sistemi, Avrupa Birliği'nin sınır yönetimi politikaları kapsamında oluşturulmuştur ve Schengen Bölgesi'ne seyahat edecek kişilerin başvurularının daha hızlı ve etkili bir şekilde işlenmesini ve vize verme kararlarının daha doğru ve güvenilir bir şekilde verilmesini amaçlamaktadır. Vize başvurusu yapan kişilerin kişisel bilgileri, seyahat planları, vize türüne göre farklı belgeler ve diğer bilgiler sisteme girilir ve bu bilgiler otomatik olarak ilgili üye devletlere iletilir. Bu sayede üye devletler, diğer üye devletlerde verilen vize kararları ve seyahat geçmişi hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilir ve vize başvurusu yapan kişilerin seyahat amacına uygunluğunu daha iyi değerlendirebilmesini sağlamaktadır (European Commission *Visa Information System*).

2.4.3. Schengen Bilgi Sistemi (SIS)

Schengen Bilgi Sistemi ise, Schengen Bölgesi'nde bulunan polis ve sınır güvenliği birimlerinin kullanımına sunulan bir veri tabanıdır. Bu sistem, aranan veya kayıp kişilerin tespiti, düzensiz göçmenlerin yakalanması ve güvenlikle ilgili diğer konularda bilgi paylaşımına olanak tanımaktadır. Schengen Bilgi Sistemi, Schengen bölgesindeki ülkelerin sınır kontrolü, göç ve güvenlikle ilgili konularda iş birliği yapmak için kullanılan bir bilgi sistemidir. Schengen bölgesindeki ülkeler, yani Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bir kısmı ve İzlanda, Norveç, İsviçre ve Lichtenstein gibi bazı Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkeler, sistemde bilgi paylaşımı yapmaktadır. Schengen Bilgi Sistemi, yasal olarak sınır geçişlerinin kontrolünü sağlamak için kullanılmaktadır. Sistem bir dizi veri tabanından oluşmaktadır ve bu veri tabanları arasında arama yapılabilir. Bu veri tabanları, aranan kişilerin, kayıp veya çalıntı şeylerin bilgilerini içerirken aynı zamanda yasal işlemler sırasında kullanılan belgelerin kaydedilmesine de olanak sağlamaktadır. Schengen Bilgi Sistemi, herhangi bir Schengen bölgesindeki ülke yetkililerine sisteme kaydedilmiş bir kişi veya eşyanın varlığı hakkında bilgi

verirken bu kişinin veya eşyanın yakalanmasına yardımcı olmaktadır. Kaydedilmiş olan bilgiler sadece sınır kontrolüyle polis işlemleri için kullanılabilirken, başka amaçlarla kullanılamamaktadır (European Commission *Schengen Information System*).

2.4.4. EURODAC

Dublin Sözleşmesi'nin uygulanmasında yaşanan sorunlar neticesinde sığınmacıların kimliklerinin tam olarak tespit edilebilmesi ve parmak izi verilerini karşılaştırılabilmesi amacıyla 2000 yılında EURODAC (Eurodac-Identification of Applicants- Başvuru Sahipleri Kimlik Belirleme) oluşturulmuştur (Şen ve Özkorul, 2016: 99). EURODAC sistemi Avrupa Birliği'ne gerçekleştirilen sığınma başvurularının yer aldığı merkezi bir parmak izi veri tabanıdır. Bu veri tabanı sığınma başvurusunda bulunan bir kişinin hangi Avrupa Birliği üye ülkesinde olduğu fark etmeden parmak izlerinin EURODAC merkezi sisteminde yer almasına olanak sağlamaktadır. Bu veri tabanı sınırlar içerisinde kimlik tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Saliji, 2018: 29).

2.4.5. EUROSUR

EUROSUR, Avrupa Birliği'nin sınır güvenliği politikasının bir parçası olarak kurulmuş bir sistemdir. 2013 yılında yürürlüğe giren EUROSUR, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ve Schengen Bölgesi dışındaki ülkelerin (Norveç, İzlanda, Lichtenstein ve İsviçre) sınır güvenliği organlarının operasyonel iş birliği yapmasını sağlayarak Avrupa Birliği'nin dış sınırlarındaki güvenliği artırmayı amaçlamaktadır. Sistem, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yönetilmekte, EUROPOL ile iş birliği içinde çalışmaktadır.

EUROSUR, Avrupa Birliği'nin sınır güvenliğine yönelik tehditleri tespit etmek ve bunlara karşı önleyici önlemler almak için tasarlanmış bir sistemdir. Sınır güvenliği organları, sınır güvenliğiyle ilgili verileri toplayıp ve paylaşarak, gerekli uygun eylemleri planlayıp ve uygulama için birlikte çalışırlar. EUROSUR ayrıca, sınır güvenliği tehditlerine karşı Avrupa Birliği içerisindeki diğer kurumların da iş birliği yapmasını sağlamaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği İltica Destek Ofisi (EASO) ve Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX), Eurosur'dan gelen verileri kullanmaktadır (European Commission, *EUROSUR*).

2.4.6. Geri Kabul Anlaşmaları

Geri Kabul Anlaşmaları, iki ülke arasında imzalanan anlaşmalardır. Bir ülkeden diğer ülkeye düzensiz göçmen olarak giren kişilerin geri gönderilmesini düzenlemektedir. Bu anlaşmalar, ülkeler arasında göç yönetimi politikalarının iş birliği yapılması amacıyla imzalanmaktadır. Geri Kabul Anlaşmaları genellikle, bir ülkenin kendi vatandaşlarının veya bir üçüncü ülkenin vatandaşlarının geri kabul edilmesiyle ilgilidir. Bununla birlikte bazı anlaşmalar düzensiz göçmenlerin veya sığınmacıların geri gönderilmesini de içerebilmektedir. Ancak bu anlaşmalar sığınmacıların hakları konusunda da endişelere ortaya koymaktadır. Bu durum insan hakları grupları tarafından eleştirilere konu olmaktadır. Avrupa Birliği özellikle geri kabul anlaşmaları yoluyla düzensiz göçmenlerin geri gönderildiği ülkelerle çok aktif bir şekilde iş birliği yapmaktadır. Bu anlaşmalar, Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkeler ve Avrupa Birliği Üye Devletleri yetkilileri için düzensiz göçmenlerin ne zaman ve nasıl geri kabul edileceğine dair açık yükümlülükler ve prosedürler belirlemektedir (European Commission *Cooperation with non-EU countries on readmission of irregular migrants*).

Geri kabul anlaşmaları, Avrupa Birliği veya bir üye devlet ile üçüncü bir ülke arasında yapılan ve kişilerin kimliğinin tespit edilmesi ve güvenli bir şekilde geri gönderilmesi için hızlı ve etkili prosedürlerin oluşturulduğu anlaşmalardır. Bu anlaşmalar, üçüncü ülkenin veya birlik üyesi devletlerinden birinin topraklarına giriş, burada bulunma veya ikamet etme koşullarını taşımayan veya artık taşımayan kişilerin geçişini kolaylaştırmak amacıyla iş birliği ruhu içinde yapılmaktadır (European Commission *readmission agreement*). Örneğin, Avrupa Birliği Türkiye ile 2016 yılında bir Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır ve bu anlaşmaya göre Avrupa Birliği'ne yasa dışı yollarla gelen sığınmacılar Türkiye'ye geri gönderilecekti. Bu anlaşma insan hakları grupları tarafından eleştirilere konu olarak ve sığınmacıların kötü muameleye maruz kalabileceği endişelerini ortaya çıkarmıştır.

2.5. Avrupa Birliği'nin Göç ve Sınır Yönetimi Bütçesi

Avrupa Birliği yedi yıllık dönemler için bütçe planlaması yapmaktadır. Böylece Avrupa Birliği'nin stratejik hedeflerine uygun olarak ayrılan bütçenin nasıl harcanacağına ilişkin ana hatlar belirlenmektedir. Çok Yıllık Mali Program (MFF) olarak adlandırılan bu bütçe planlaması, birçok politik alandaki harcama kalemlerini belirlemektedir. Bu bütçe Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanarak Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmaktadır. Birliğin bütçesi, hazırlanan bu çok yıllık mali bütçenin belirlediği rakamlarda kalacak şekilde harcanır. Bütçe çalışması, Avrupa Birliği'nin uzun vadeli hedeflerini

belirleyerek harcama yapılmasını sağlamaktadır. Avrupa Birliği Çok Yıllık Mali Programı, 2021-2027 dönemi için öngörülen bütçe verileriyle, Avrupa Birliği'nin öncelikli alanlara büyük önem verdiğini ve bu alanlara önemli finansal kaynaklar tahsis etmeyi planladığını göstermektedir. Önemli alanlara odaklanarak birliğin gelecekteki hedeflerine ulaşmasını ve üye ülkelerin kalkınmasını desteklemeyi hedeflemektedir. Bu programın uygulanmasıyla, Avrupa Birliği'nin sürdürülebilirlik, dijitalleşme, ekonomik bütünleşme, göç yönetimi, küresel liderlik ve yönetim gibi alanlardaki kapasitesi güçlendirilerek, Avrupa Birliği'nin daha güçlü ve dayanıklı bir birlik olarak ilerlemesi hedeflenmektedir. Programın belirlediği öncelikli alanlar arasında yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik, dijitalleşme ve inovasyon, ekonomik ve sosyal bütünleşme, göç ve sınır yönetimi, Avrupa'nın yeniden şekillenmesi, yönetim ve idari kapasitenin güçlendirilmesi bulunmaktadır (European Parliament, *Multiannual financial framework*, 2020).

Tablo 1. 2021 – 2027 dönemi için Avrupa Birliği Çok Yıllık Mali Programı

Belirlenen Alanlar	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Toplam 2021-2027
Tek pazar, yenilik ve dijital	19 712	19 666	19 133	18 633	18 518	18 646	18 473	132 781
Bütünleşme, dayanıklılık ve değerler	49 741	51 101	52 194	53 954	55 182	56 787	58 809	377 768
Ekonomik, sosyal ve bölgesel bütünleşme	45 411	45 951	46 493	47 130	47 770	48 414	49 066	330 235
Dayanıklılık ve değerler	4 330	5 150	5 701	6 824	7 412	8 373	9 743	47 533
Doğal Kaynaklar ve Çevre	55 242	52 214	51 489	50 617	49 719	48 932	48 161	356 374
Piyasa ilişkili harcamalar ve doğrudan ödemeler	38 564	38 115	37 604	36 983	36 373	35 772	35 183	258 594
Göç ve Sınır Yönetimi	2 324	2 811	3 164	3 282	3 672	3 682	3 736	22 671
Güvenlik ve Savunma	1 700	1 725	1 737	1 754	1 928	2 078	2 263	13 185
Komşuluk ve Dünya	15 309	15 522	14 789	14 056	13 323	12 592	12 828	98 419
Avrupa Kamu Yönetimi	10 021	10 215	10 342	10 454	10 554	10 673	10 843	73 102
Kurumların İdari Harcamaları	7 742	7 878	7 945	7 997	8 025	8 077	8 188	55 852
Toplam Taahhüt Edilen Harcamalar (Milyon EURO)	154 049	153 254	152 848	152 750	152 896	153 390	155 113	1 074 300
Toplam Ödeme Yapılacak Harcamalar (Milyon EURO)	156 557	154 822	149 936	149 936	149 936	149 936	149 936	1 061 058

Kaynak: Avrupa Parlamentosu (2018)

Erişim adresi: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/29/multiannual-financial-framework>

Avrupa Birliği göç ve sınır yönetimi konularında politika geliştirme ve uygulama konusunda çalışmalar yapmaktadır. Belirlenen göç politikaları çerçevesinde üye devletler arasında sürdürülebilir bir iş birliğini sağlamak adına Avrupa Birliği'nin 2021-2027 Çok Yıllık Mali Programı (Tablo.2.) içerisinde göç ve sınır yönetiminin sağlanması adına bir planlama yapılmıştır. Gelen düzensiz göçmenlerin entegrasyonu, düzensiz göçün önlenmesi, sınır güvenliği sağlanması, sığınmacılarla mültecilerin korunması, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve insan kaçakçılığı ile mücadele için finansal kaynak kullanılmaktadır. Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı'na (FRONTEX) sağlanan kaynak da bu bütçe içerisinde yer almaktadır. Üye devletlere sınır güvenliği konusunda teknik ve mali destek verilmektedir (European Parliament, *Multiannual financial framework* ,2020).

Belirlenmiş bu alanlara önemli kaynaklar ayıran Avrupa Birliği, yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik alanında, iklim değişikliğiyle mücadele, enerji verimliliği, temiz enerji kaynaklarının teşviki gibi çalışmalar gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Dijitalleşme ve inovasyon, teknolojik gelişmelerin takibiyle ilerlemiş bir Avrupa ekonomisi ve dijital dönüşüm hedeflemektedir. Ekonomik ve sosyal bütünleşme, ekonomik farklılıkların azaltılması, işsizlikle mücadele gibi alanları kapsarken yapılan yatırımlar, sosyal adaletin sağlanması ve birliğin toplumsal bütünleşmesini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Göç ve sınır yönetimi, Avrupa Birliği'nin göç hareketleriyle etkin bir şekilde başa çıkmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Sığınmacılara temel ihtiyaçların karşılanacağı ve insan haklarını kapsayan bir koruma sağlanması, entegrasyon süreçlerinin iyileştirilmesi ve sınırların güvenliğinin artırılması için finansal kaynaklar ayrılacak ve iş birliği mekanizmaları geliştirilecektir. Bu şekilde Avrupa Birliği Çok Yıllık Mali Programı'nın uygulanmasıyla daha güçlü ve dayanıklı bir birlik olarak ilerlemesi hedeflenmektedir.

Tablo 2. Avrupa Birliği Göç, Güvenlik ve Sınır Yönetimi 2014-2021 dönemi ayrılan bütçe

(Milyar Euro)

Yıllara Göre Bütçe Planlaması	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Toplam
Göç ve Sınır Yönetimi	2.324	2.811	3.164	3.282	3.672	3.682	3.736	22.671
Güvenlik ve Savunma	1.700	1.725	1.737	1.754	1.928	2.078	2.263	13.185

Kaynak: Avrupa Parlamentosu (2018) Çok Yıllık Mali Çerçeve Erişim adresi:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/29/multiannual-financial-framework> Erişim

tarihi:27.03.2023

Avrupa Birliği'nin 2021-2027 yılları için planlanan bütçe verilerine (Tablo.3.) göre göç, güvenlik ve sınır yönetimi alanlarına ayrılan kaynaklar yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Bu tabloya göre göç ve sınır yönetimi için 2021'de 2.324 milyar, 2022'de 2.811 milyar, 2023'te 3.164 milyar ve diğer yıllarda artarak devam eden kaynaklar ayrılmıştır. Güvenlik ve savunma alanında ise 2021'de 1.700 milyar, 2022'de 1.725 milyar, 2023'te 1.737 milyar ve sonraki yıllarda artış gösteren kaynaklar ayrılmıştır. Ayrılan bu kaynaklar, Avrupa Birliği'nin göç ve sınır yönetimiyle ilgili önemli konulara odaklanarak ve bu alanda etkili politika ve tedbirler geliştirmeyi amaçladığını göstermektedir. Ayrıca, güvenlik ve savunma alanına ayrılan kaynaklar, üye devletlerin güvenliğini ve savunmasını desteklemeyi hedeflemektedir.

**Tablo 3. 2022 Avrupa Birliği bütçesi: 2021-2027 taahhüt ödeneklerinin
MFF kategorilerine göre dökümü**

BELİRLENEN ÖNCELİK ALANLARI	AYRILAN BÜTÇE (MİLYAR EURO)	BÜTÇE İÇERİSİNDEKİ ORANI (YÜZDE OLARAK)
Tek Pazar, İnovasyon ve Dijital	21.78	%12,9
Uyum, Esneklik ve Değerler	56.04	%33,1
Doğal Kaynaklar ve Çevre	56.24	%33,2
Göç ve Sınır Yönetimi	3.09	%1,8
Güvenlik ve Savunma	1.79	%1.1
Mahalle ve Dünya	17.17	%10.1
Avrupa Kamu Yönetimi	10.62	%6,3
Tematik Özel Enstrümanlar	2.8	%1,7
Toplam	169,52	%100.0

Kaynak: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/28/the-schengen-agreement>

Erişim tarihi: 27.03.2023

2.6. Bölüm Değerlendirmesi

Avrupa Birliği, düzensiz göçün yönetimi ve uygulanacak politikaların belirlenmesi açısından önemli bir role sahiptir. Avrupa Birliği'nin hukuki çerçevesini ve ortak politikalarının temelini oluşturan Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması ve Lizbon Antlaşması yanında Schengen Antlaşması ve Dublin Tüzükleri gibi düzenlemelerle göç politikalarını üye devletlerin uyacağı çerçevede belirlemiştir. Avrupa Birliği bu düzenlemeler aracılığıyla uygulanan göç politikalarında üyeleri arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak göçü

kontrol ve denetim altında tutmaya çalışmaktadır. Bu antlaşma ve düzenlemelerin yanı sıra oluşturduğu araç ve ajanslarla ortak politikaların uygulanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Avrupa Birliği'nin hukuki yapısını oluşturan tüm düzenlemelerde insan haklarına saygı, insani yardım ilkeleri, temel insan haklarının korunması ve uluslararası koruma standartlarına uyum ilkeleri yer almaktadır. Bu çerçevede Avrupa Birliği, göçmenlerin güvenli ve düzenli bir şekilde sığınma başvurularını gerçekleştirmesini, göçmenlerin haklarının korunarak süreçlerin tamamlanmasını ve uyum entegrasyon politikalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır.

Ancak 2011 sonrası artan göç karşısında Avrupa Birliği'nin ve üye ülkelerinin uyguladıkları politikalar daha göçmen karşıtı bir halde göçmenlere yönelik ayrımcılık ve insan hakları ihlallerinin yaşandığı bir hale gelmiştir. Özellikle Avrupa Birliği'nin sınırlarında bulunan ülkelerde artan göçmen karşıtlığı sonucunda göçün kontrol ve denetim altında tutulmasına yönelik politikaların uygulanması artış göstermiştir. Avrupa'da ekonomik ve sosyal düzeni bozacakları düşüncesi ile istenmeyen göçmenler güçlendirilmiş birlik sınırlarından içeri geçtiklerinde yerel halktan ve toplumsal uyumdan uzaklaştırılmış bir şekilde kamp alanlarında yaşamaya zorlanmaktadır. Avrupa Birliği, son yıllarda gelen göçmenleri artan göçe karşı caydırıcı olarak gördüğü kapasitesinin üzerinde yaşayan sayısıyla aşırı kalabalık, zor yaşam koşullarına sahip, insan haklarının ihlal edildiği bir çeşit hapisaneyi andıran kamplarda yaşamaya zorlamaktadır. Oysa göçmen kamplarında sağlanan yaşam koşulları temel insan haklarının korunması ve insani güvenlik açısından önem taşımaktadır. Kamplar iyi bir planlama ile, kalan göçmelere temiz su erişimi, uygun barınma ve yeterli beslenme koşulları gibi temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olanaklar ile sağlık hizmetlerine erişim, eğitim, psikososyal destek gibi sosyal hizmetlerin sunulmasını sağlamalıdır. Çalışmaya konu olan Ege Adaları göçmen kampları, biyopolitikanın bir yansıması olarak göçmenlerin hareketlerini hem Avrupa Birliği hem de Yunanistan'ın kontrol ve yetkisinde tutarak düzenlemek amacıyla kurulmuştur. Biyopolitikanın göçmenleri kontrol altında tutan hali, göçmen kamplarında insan hakları ihlalleri yaşanmasına ve kampların bu konuda eleştiriye maruz kalmasına neden olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİYOPOLİTİK BİR ARAÇ OLARAK EGE ADALARI GÖÇMEN KAMPLARI VE İNSAN GÜVENLİĞİ

Avrupa Birliği, sığınma prosedürlerinin standartlaştırılması ve koordinasyonu için birçok çalışma yürütmüş, çeşitli düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Göçün etkili bir şekilde yönetilmesini ve sığınmacıların haklarının korunmasının sağlanmasını amaçlayarak bu çalışmaları gerçekleştirmiştir. Böylece sığınma ve iltica prosedürlerinin uygulanmasında ortak bir hukuki çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçevede sığınma başvurularının benzer prensipler ve standartlar doğrultusunda değerlendirilmesi sağlanmıştır. Dublin Sistemi ile sığınma başvurularının hangi ülke tarafından değerlendirileceğini belirlenmiştir. FRONTEX aracılığıyla sınır güvenliği ve göç yönetimi konusunda teknik ve operasyonel destek sunulmaktadır. Sığınma başvurularının hızlı ve adil bir şekilde işlenip değerlendirilmesi, üye ülkelerin uyumlu bir şekilde çalışabilmesi için Avrupa Birliği bünyesinde bulunan farklı yapılarla rehberlik, eğitim ve teknik destek sağlanmaktadır. Ayrıca, ortak sığınma ve iltica sistemiyle bilgi ve veri tabanları paylaşımı yapılması sığınma prosedürlerinin etkili bir şekilde takip edilerek değerlendirmesini kolaylaştırmaktadır. Tüm ortak sığınma prosedürlerinin standartlaştırılması ve koordinasyonu konusundaki çalışmalar üye ülkeler arasındaki farklılıklar, uygulama eksiklikleri ve göç hareketinin yoğunlaşmasıyla farklı zorlukları ve tartışmaları doğurmaktadır. Avrupa Birliği, bu zorlukları aşabilmek için üye ülkeler arasında daha fazla dayanışma ve iş birliği sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Avrupa Birliği, üye ülkeler arasındaki farklı yaklaşımlar ve uygulama eksiklikleri, sığınma prosedürlerinin her üye ülke tarafından eşit ve adil bir şekilde uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Örneğin Akdeniz kıyılarında bulunan üye ülkeler bulundukları konum sebebiyle daha büyük göç akışlarına maruz kalmaktadır. Bu durum da Akdeniz kıyıları boyunca uygulanana politikalarda kaynakların dengesiz dağılımına, süreçlerin doğru yönetilememesine ve sonuç olarak sığınmacıların başvurularının değerlendirilmesi için uzun süre beklemlerine yol açabilmektedir. Kitleler halinde gelen sığınmacıların geçici olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak kurulan, günden güne artan göç hareketliliği karşısında daha kötü yaşam koşullarının ortaya çıktığı mülteci kamplarında, göçmenlere yönelik uygulamalarda insan hakları ihlallerinin yaşanması olası hale gelebilmektedir. Daha kapsamlı bir yaklaşım ve koordinasyonla yaşanan bu insan hakları ihlallerinin ve kötü kamp koşullarının yarattığı zorlukların önüne geçebilmek mümkün olarak görülmektedir. Avrupa Birliği'nin, sığınmacıların haklarının korunması ve insani değerlerin ön planda tutması, daha adil ve etkili bir sığınma sistemi sağlanması adına atacağı adımlarla bu sorunlar çözüme ulaşabilecektir.

Avrupa Birliği, son yıllarda yaşanan büyük göç hareketliliğinden sonra göçün yönetimi konusunda zorluklarla karşılaşmıştır ve göç yönetimini sağlamak adına çeşitli uygulamalarda bulunmuştur. Bu süreçte daha önceki bölümlerde anlatıldığı üzere Avrupa Birliği'nin Ortak Göç ve İltica Politikaları çerçevesinde gerçekleştirdiği düzenlemeler, süreç ve uygulamalar daha çok önem kazanmıştır. Göç hareketliliğinin artması ve yönetiminin zorlaşmasıyla göçün Avrupa ülkeleri için geniş, kapsamlı ve insani bir mesele olarak ele alınması gerekmiştir. Bu süreçte Yunanistan en çok göç alan ve göçün etkilerinin en yoğun yaşandığı ülkelerden biri olmuştur.

Avrupa Birliği ve Yunanistan arasındaki ilişkiler, göç ve sığınma konularında önemli bir boyuta sahiptir. Yunanistan, Avrupa'ya yönelik göçün önemli bir geçiş noktasıdır ve bu nedenle Avrupa Birliği ile iş birliği içinde yürütölen mülteci ve sığınmacıların kabulü, kayıt altına alınması, barınması ve entegrasyonu konularındaki uygulamalar büyük önem taşımaktadır. Yunanistan, Avrupa Birliği üyesi diğör ülkelerle iş birliği içerisinde hem kendi sınırlarını hem Avrupa sınırlarını koruyarak güvence altına almaya çalışmaktadır. Yunanistan göç yönetimi sürecini, getireceğı mali yükü tek başına yüklenmeden, Avrupa Birliği üyesi olarak ve ilişkilerini koruyarak aldığı mali destekle yürütmektedir. Bu durum Yunanistan'ın hem ekonomik bir yük altında kalmadan süreci yönetmesi hem de Avrupa Birliği'nin politika ve stratejilerinin şekillenmesi açısından büyük öneme sahiptir. Her iki taraf da taraf oldukları antlaşmalar ve iş birlikleri neticesinde karşılıklı çıkarları gözeterek bu ilişkileri sürdürmektedir.

Avrupa Birliği, insan haklarının korunması ve korunmaya teşvik edilmesi konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Birlik üye devletlerde temel hak ve özgürlükleri korumak, demokrasiyi teşvik etmek ve insan onurunu savunmak amacı taşımaktadır. Avrupa Birliği'nin insan haklarına yaklaşımı, anayasalara uygun bir şekilde temel hakların ve özgürlüklerin korunmasını sağlamaktadır. Örneğın Maastrich Antlaşması yargı bağımsızlığı, ifade özgürlüğü, din ve inanç özgürlüğü, eşitlik, yaşam hakkı, işkenceye karşı koruma gibi temel insan haklarını güvence altına alan hukuki ve kurumsal çerçeve oluşturarak birliğin insan haklarına ve temel özgürlüklere karşı tutumunu ve saygılı yapısını ortaya koymaktadır (Sainoğlu, 2008:82). Daha önceki bölümlerde bahsedilen Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı da birlik içindeki tüm kurumlar, organlar ve üye devletleri Avrupa Birliği hukuku bağlamında temel hak ve özgürlüklere saygı göstermeye tabi tutmaktadır. Temel Haklar Şartı, ifade özgürlüğü, din ve inanç özgürlüğü, eşitlik, yaşam hakkı, mahkemelere erişim gibi birçok temel hak ve özgürlüğün üye devletler ve diğör ülkelerde korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu örneklerden de yola çıkarak Avrupa Birliği temelini oluşturan ve üye devletlerin taraf olduğı belgelerde, insan

haklarının korunması ve insan hakları ihlallerine karşı mücadele hukukun üstünlüğü çerçevesinde kabul edilerek taahhüt edilmiştir.

Avrupa'ya başta Suriye olmak üzere istikrarsızlığın ve çatışmanın yaşandığı bölgelerden gelen büyük göç dalgasıyla birlikte yaşanan kriz, Avrupa'da göçmen karşıtı söylemleri arttırmıştır. Bu süreçte bazı Avrupa ülkelerinde, göçmen karşıtı politikaların daha çok benimsendiği ve göçmen karşıtı sert politikaların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu politikaların bir sonucu olarak, sınırların kapatılmasının istendiği ve göçmenlerin geri gönderilmesi gerektiğine yönelik tartışmalar toplumsal düzeyde de çokça yaşanmaktadır. Çoğunlukla göçmen karşıtı söylemlerin temelinde yer alan göçün toplumsal kalkınma ve refah düzeyinin değişimine yönelik oluşturduğu tehditler dile getirilerek, toplumlar iktidarlar tarafından göçmen karşıtı bir düşünceye yönlendirilmektedir. Böylece iktidarlara göçmenleri ötekileştirildiği, dışlandığı ve güvenlikleştirmenin öznesi haline geldiği meşrulaştırılmış bir zemin oluşmaktadır. İktidarlar tarafından geliştirilen bu söylemsel politikaların temelinde biyopolitika kavramı yatmaktadır. Bu bağlamda, göçmen karşıtı söylemler ile politikalar, göçmenleri potansiyel bir tehdit olarak görmekte ve toplumun güvenliğini koruma adına sınırlamalar, denetimler ve dışlama politikalarını meşrulaştırmaktadır. Bu yaklaşım, göçmenleri potansiyel suçlu veya istenmeyen unsurlar olarak görme eğilimindedir ve güvenlik kaygıları üzerine inşa edilen kontrol mekanizmalarıyla hareket etmektedir. Bu şekilde genişletilmiş bir bakış açısıyla, göçmen karşıtı söylemler ve politikalar, biyopolitika çerçevesinde değerlendirildiğinde, bireyleri istenilen ve istenmeyen gruplara ayırarak, göçmenleri güvenlikleştirme ve kontrol etme stratejileri ortaya koyulmaktadır. Bu da toplumda ötekileştirme, dışlama ve ayrımcılığın artmasına, insan haklarının ihlaline ve toplumsal dokunun zarar görmesine yol açabilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde ilk bölümde ele alınan göçün ve bireyin güvenlikleştirilmesiyle ortaya çıkan biyopolitika kavramının post yapısal eleştirel teori çerçevesinde Foucault'un bakış açısıyla tartışılması ile insani güvenlik kavramının göç ve sınır politikaları ilişkisi Avrupa Birliği ve Yunanistan üzerinden değerlendirilecek, çalışmanın asıl odağı olan Ege adaları göçmen kampları bu çerçevede incelenecektir.

3.1. İnsani Güvenlik, Göç ve Sınır Politikaları İlişkisinin Yunanistan Üzerinden Değerlendirilmesi

İnsani güvenlik kavramının insan odaklı bir güvenlik perspektifinde, sadece devletin güvenliğini değil, bireylerin ve toplumların refahını da önemseyen bir yaklaşımı temsil ettiği

görülmektedir. Geleneksel devlet güvenliği anlayışından farklı bir yapı ortaya koymaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışı, genellikle devletlerin sınırlarını, askeri gücünü ve ulusal çıkarlarını koruma odaklıdır. Askeri tehditler, savaşlar, silahlanma yarışları gibi unsurlar bu yaklaşımın merkezindedir. Bu anlayışta, devletlerin güvenliği bireylerin güvenliğinden önce gelmektedir. Ancak insani güvenlik kavramı, bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarına odaklanarak, yoksulluk, açlık, hastalık, çevresel sorunlar, doğal afetler, su kaynaklarının kıtlığı ve insan hakları ihlalleri gibi konuları da ele almaktadır.

Güvenlik amaçlı oluşturulan sınır politikalarının temelini, devletin sahip olduğu egemenlik alanını çevreleyen sınırlar içerisinde ulusal güvenliğin en yüksek derecede sağlanması oluşturmaktadır. Geleneksel güvenlik yaklaşımına yönelik devletin dışarıdan gelen tehditlere karşı uygulayacağı askeri ve fiziki müdahalesinin sınırları içerisinde güvenliğin bütüncül olarak sağlanmasında yetersiz olacağı eleştirisi, bireysel, toplumsal ve küresel ölçekte yaşanabilecek çeşitli olayların güvenlik tehdidine dönüşebileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Artan küreselleşme ve teknolojik gelişmelerle, küresel düzeyde etkileşim içerisinde olan toplumlar, coğrafi sınırların belirsizleştiği ve sınırlar ortadan kalkıyor söylemlerinin yaygınlaştığı yeni bir düzen içerisinde yaşamaktadır. Sınırların bu belirsizliği ulusal ölçekte yaşanan bir güvenlik sorunun uluslararası bir soruna dönüşmesine sebep olabilmektedir (Ağır, 2015: 109). Aynı zamanda güvenlik tehditlerinin çeşitlenmesi (düzensiz göç, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti gibi) devletlerin fiziki güvenliği sağlamasının güvenliğin tam anlamıyla sağlanmasında yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Oluşan yeni tehditlerin kaynağı, türleri, hedefleri de değişime uğramıştır. Yeni tehditlerin önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında ulus devletlerin sınır güvenliği tedbirlerinin yetersiz kalması, ulusal ve uluslararası düzeyde çok aktörlü iş birlikleri oluşumunun ve bütüncül bir sınır yönetiminin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Ağır, 2015: 110 -111; Karasu, 2020: 73). Bütüncül bir sınır yönetiminde ulusal ve uluslararası aktörler sınır güvenliğinin sağlanması için iş birliği ve koordinasyon içerisinde hareket edebilmelidir. Bütüncül sınır yönetimi, geleneksel güvenlik anlayışından farklı olarak sınırlar korunurken insanın da korunmasını, insan haklarına, evrensel değerlere bağlı kalınarak insan ve sınır güvenliğinin birlikte sağlanmasını gerektirmektedir (Karasu, 2020: 74).

Yunanistan, 1981 yılında Avrupa Birliği'ne tam üyelik sağlamıştır (European Union, *Country Profiles: Greece*). Böylece Schengen Bölgesi'nin sınırlarının güvenliğini ve kontrolünü Avrupa Birliği standartlarına uygun şekilde sağlama zorunluluğu altına girmiştir. Avrupa Birliği sınırlarında ortak bir iltica sistemi oluşturulduğu sırada, birliğin dış sınırlarında yer alan Yunanistan sistemde geleneksel güvenlik anlayışını sergilemenin yanı sıra göçmenleri güvenlikleştirme çerçevesinde ele almıştır. Böylece göç politikalarını sığınma politikalarından

çok göçün girişini engellemeye yönelik politikalar temelinde oluşturmıştır. Düzensiz göçmenler Yunanistan içinde iç güvenlik ve kamu düzeni açısından birer tehdit olarak görülerek ekonomik ve idari kısıtlamalar altına alınmış, Avrupa Birliği'nin insan hakları temelinde oluşturmaya çalıştığı Avrupalılaşma ve ortak iltica sistemine uygun olmayan prosedürler uygulanmıştır. Yunanistan kendi içerisinde Avrupa Birliği normları çerçevesinde oluşturulan ortak politikalarla çatışan politikalar benimseyerek çeşitli tartışmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Karamanidou,2020: 90).

Avrupalılaşma kavramının temel noktasında yer alan refahın yükselmesi ve refah devletinin oluşması sürecini etkileyen farklı etkenler bulunmaktadır. Özellikle sanayileşmenin artmasıyla beraber gelişim gösteren süreçte uygulanan siyasal ve ideolojik politikalarla Avrupa toplumu modelini ortaya çıkmıştır. Devletlerin uyguladıkları politikalar, vatandaşların sosyal ve ekonomik koşullarının iyileştirilmesini ve geliştirmesini kapsarken, vatandaşlara sağlanan bir statüyü de ortaya koymaktadır (Koray, 2005: 183,195). Yunanistan'da iktidar tarafından sürekli olarak göçmenlerin ulusal güvenlik, kamu düzeni, sosyo-ekonomik refah ve Yunan ulusal kimliğine yönelik bir tehdit olarak sunulması ve ana akım medya tarafından her zaman suçlu olarak gösterilmesi, Yunan siyasetçilerinin 1990'ların başından 2000'lerin ortalarına kadar hazırladıkları yasalara temel oluşturan düşünce ve motivasyonları oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak bakıldığında göç ve sığınma konularında Yunanistan'daki düşünce ve politikalar, 1990'lı yıllardan 2000'lerin ortalarına kadar göçmenleri ulusal güvenlik, kamu düzeni ve ulusal kimlik için tehdit olarak görmeye dayanırken, Ortak Avrupa İltica Sistemi'nin oluşturulması ve Avrupa Birliği tarafından diğer düzenlemelerin geliştirilmesiyle değişmeye başlamıştır. Ancak bu değişimin yeterli olmadığı görülmektedir. Avrupa Birliği mevzuatına uyum kapsamında yapılan değişiklikler, sığınmacılara adil ve eşit davranmayı sağlamak için ortak standartlar ve iş birliği prosedürleri belirlemiştir (Üstün ve Üstün, 2023: 382-383).

Yunanistan'ın bu düzenlemelere uyum sağlamada başarılı olup olmadığı tartışmalıdır. Yunanistan hala Kale Avrupası'nı koruma amacıyla sığınmacıları içeri sokmamak için çaba gösteren ve güvenlik açısından tehdit olarak gören bir bakış açısı benimsemektedir. Sınırdaki sığınma başvurularını kabul etmek yerine, şartların sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmekten ya da incelemeyi yeterince ciddiye almaktan kaçınan bir tavır sergilediği görülmektedir. Bu tutum nedeniyle, Yunanistan hakkında birçok hak ihlali kararı verilmiştir. Sınırı geçebilenler ise gözetim altında tutulma koşulları ve uygulanan kötü muamele nedeniyle geri dönmeyi tercih etmek zorunda kalmaktadır. Yunanistan'ın sığınmacılarla ilgili tutumu, Avrupa genelinde göçmen karşıtı görüşün artması ve sığınmacıların güvenliği ile sahip oldukları haklarına ilişkin uluslararası standartların ihlaliyle sonuçlanmaktadır. Bu durum, düzensiz göçmenlerin insan

haklarına saygı gösterilmesi ve onlara yönelik uygulamalarda adil bir şekilde muamele edilmesi için uluslararası toplumun dikkatini çekmektedir.

Aslında tarihsel olarak bakıldığında 2015 yılında Avrupa'ya en yüksek sayıda düzensiz göçün yaşanmasıyla bir kırılma yaşanmış olarak görülse de yaşanan iki dünya savaşı ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemden itibaren artan kitlesel göç hareketleriyle beraber Yunanistan her zaman göç alan bir ülke konumunda görülmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu Avrupa mültecilerine ev sahipliği yapan Yunanistan 2000'li yıllara gelindiğinde ise siyasi istikrarsızlıkların yaşandığı Asya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen göçlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu yıllardan sonra gerçekleşen göçlerde transit bir geçiş ülkesi olmanın yanı sıra diğer Avrupa ülkelerine göre daha rahat iş bulabilme olanağı sağlaması sebebiyle hedef ülke konumuna gelen Yunanistan'da gerçekleştirilen göçmen karşıtı söylemler artış göstermiştir (Karamanidou,2020: 91- 92).

Yunanistan her ne kadar Avrupa Birliği üyesi olsa da ülke içerisindeki ekonomik ve idari zayıflıklar sebebiyle sığınma prosedürleri açısından sorunlar yaşarken, Avrupa Birliği Ortak İltica Sistemi tam olarak uygulanamamıştır. Sürekli olarak Yunanistan'a yöneltilen eleştirilere karşın 2011 yılında sığınmacıların tespit ve kabul prosedürlerine yönelik çalışmalar ana hatlarıyla gerçekleştirilmiş, 2013 yılında faaliyete geçirilmiştir. Bu çalışmalara rağmen sistemsiz aksaklıklar devam etmiştir. Bu aksaklıklara sebep olarak Yunan kamu düzenindeki aksaklıklar olarak görülmüştür. 2014 yılı içerisinde Avrupa Birliği fonlarının katkısıyla iki kabul merkezi kurulmuş, ortak politikalar Yunanistan sistemine aktarılırken gerçekleşen yetersiz yatırımlar, uzman personel ve çalışanların yetersiz kalması yaşanan sorunları çözümsüz bırakmıştır. Ayrıca ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik kriz sistemin iyileştirilmesine yönelik çalışmaların aksamasına sebep olmuştur (Karamanidou,2020:99-100).

Türkiye ve Avrupa Birliği arasında 2016 yılında kabul edilen Türkiye'de 18 Mart Mutabakatı olarak adlandırılan Avrupa Birliği- Türkiye Bildirisi Yunanistan tarafında farklı uygulamaların oluşmasına sebep olmuştur. Aynı yıl nisan ayında mutabakatın hemen ardından kabul edilen 2016/4375 numaralı kanunla Yunanistan'a gelen göçmenlerin kayıt altına alınması, sığınma taleplerinin işlenmesi, sığınmacılara barınma, sağlık, eğitim ve iş imkanları sağlanması gibi konularda düzenlemeler getirilmiştir. Kanun ayrıca, sığınmacıların haklarına saygı gösterilmesi, insan haklarının korunması ve sığınmacılara insanca muamele edilmesi gerektiğini dile getirmektedir (Greece Law No.4375, 2016). Kanunun 14. Maddesinde üçüncü ülke vatandaşlarının ve sığınma talebiyle gelen kişilerden kaçak yollarla ülkeye girenlerin, ilgili düzenlemelere uygun olarak doğrudan polis veya liman yetkilileri tarafından karşılanarak Konaklama ve Tanı Merkezi'ne götürüleceği, transfer sürecindeki göçmenlere yönelik

uygulamaları Yunan polisi veya liman yetkililerinin ilgili hükümlere uygun olarak yürütme sorumluluğu olduğu belirtilmiştir. Konaklama ve Tanı Merkezi'ne getirilen kişilerin kabul prosedürlerine tabi tutulacağı, Merkez Müdürü'nün kararıyla varış tarihinden itibaren işlemlerin tamamlanması adına üç (3) gün içinde düzensiz göçmenlerin özgürlüklerinin kısıtlanacağı bir düzenleme yer almaktadır. Eğer üç günlük sürenin sonunda işlemler tamamlanmamışsa, bu kişilerin özgürlüklerinin kısıtlanmasına süreç tamamlanana kadar ve en fazla yirmi beş (25) gün boyunca uzatma kararı verebilecektir. Bu durum kanunun 46. Maddesinde yer alan Avrupa Birliği düzenlemelerinin hükümlere aykırı olmayacak şekilde gerçekleştirilmelidir (Greece Law No.4375, 2016: md. 14, md. 46).

Kanunun 46. Maddesinde daha önce Avrupa Birliği'ne üye olması sebebiyle Yunanistan'ın taraf olduğu 2013/32/AB sayılı Kabul Edilenlerin ve Sığınma Taleplerinin Değerlendirilmesi Sürecinde Uygulanacak Ortak Prosedürler ve Korumaya İlişkin Standartları ve 2013/33/AB sayılı Korumaya İhtiyacı Olanlara İlişkin Minimum Standartları Belirleme Avrupa Birliği direktiflerine atıf yapılmıştır. 2013/32/AB sayılı Avrupa Birliği Direktifi, Kabul Edilenlerin ve Sığınma Taleplerinin Değerlendirilmesi Sürecinde Uygulanacak Ortak Prosedürler ve Korumaya İlişkin Standartları belirlemektedir. Bu direktif, Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında ortak bir yaklaşımın benimsenmesini ve sığınma taleplerinin değerlendirilmesi sürecinde belirli standartların uygulanmasını amaçlamaktadır. Direktif, sığınma taleplerinin etkili ve adil bir şekilde değerlendirilmesini, sürecin hızlı ve verimli bir şekilde yürütülmesini, sığınmacıların haklarının korunmasını ve insan haklarına saygıyı hedeflemektedir. Aynı zamanda direktif mülteci statüsünün ve ilgili korumanın tanınması için standartları belirlemekte ve prosedürlerin birleştirilmesi ve iş birliği sağlanmasını amaçlamaktadır. Direktif, sığınma başvurularının değerlendirilmesi sürecinde, başvuruçulara bilgilendirme, danışmanlık, hukuki yardım ve çeviri hizmetleri gibi temel hakların sağlanmasını da öngörmektedir. Ayrıca kırılgan gruplara yönelik olarak özel koruma önlemleri ve çocukların çıkarlarının öncelikli olarak gözetilmesi gerekliliği de önemli noktalar olarak görülmektedir. Bu direktif, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sığınma prosedürlerini düzenlemekte ve sığınma başvurusunda bulunan kişilere eşit ve adil bir şekilde yaklaşımlarını sağlamaktadır. Üye ülkeler, direktifi kendi ulusal yasalarına dahil etmek ve uygulamakla yükümlüdürler (European Union Directive 2013/32, 2013). 2013/33/AB sayılı Avrupa Birliği Direktifi, Korumaya İhtiyacı Olanlara İlişkin Minimum Standartları Belirleme amacıyla kabul edilmiştir. Bu direktif, Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında korumaya ihtiyacı olan bireylere yönelik ortak bir yaklaşımın benimsenmesini ve bu kişilere insan haklarına uygun bir şekilde koruma sağlanmasını hedeflemektedir. Direktif, uluslararası koruma talebinde bulunan ve sığınma statüsüne ya da sığınma dışı korumaya

ihtiyaç duyan kişilerin haklarını ve korunmasını düzenlemektedir. Korumaya ihtiyacı olan bireylerin temel haklarına saygı gösterilmesi, insana yakışır yaşam koşullarının sağlanması, tıbbi bakım, psikososyal destek, eğitim ve istihdam imkanlarının sunulması gibi konuları kapsamaktadır. Direktif ayrıca özellikle kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar ve LGBTI+ bireyler gibi kırılgan gruplara yönelik özel koruma önlemlerini de içermektedir. Bu gruplara yönelik cinsiyet temelli şiddetle mücadele, aile birliğinin korunması, çocukların çıkarlarının öncelikli olarak gözetilmesi gibi hususlara da vurgu yapmaktadır. Üye ülkeler, 2013/33/AB Direktifi'nde belirtilen minimum standartları kendi ulusal yasalarına dahil etmek ve uygulamakla yükümlüdürler. Bu sayede, korumaya ihtiyacı olan bireylere adil ve insan haklarına uygun bir şekilde yaklaşılması ve koruma sağlanması amaçlanmaktadır (European Union Directive 2013/32, 2013).

Avrupa Birliği içerisinde sığınma ve göç üzerine uygulanan ortak politikalarda daha çok insan hakları temelinde gerçekleştirilen düzenlemeler yer alırken Yunanistan'ın yerel mevzuatında daha çok vatandaş hakkının gözetildiği, mülteci ve sığınmacıların ötekileştirildiği bir yapı bulunmaktadır. Bu sebeple 1951 Cenevre Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa Temel Haklar Şartı gibi önemli uluslararası antlaşmalara ve insan hakları belgelerine taraf olan Yunanistan, uyguladığı politikalarda artan suç oranlarının, istihdamın azalmasının ve yaşanan ekonomik sorunların sebebi olarak sığınmacı ve mültecileri göstermiştir. Yunanistan'a yasadışı yollarla girişin de suç olarak sayılmasını sağlayan düzenlemeler düzensiz göçmenlerin suçlu muamelesi görüp etiketlenmesine yol açarken, yasal olarak talep edebilecekleri uluslararası koruma hakkının kazanılmasının meşru zeminini ortadan kaldırarak insan hakları ihlallerinin yaşanmasına yol açmaktadır (Karamanidou, 2020: 93). Diğer taraftan Dublin Tüzükleri ile ilk giriş ve başvuru gerçekleştirilen ülkede tüm uluslararası koruma talebi sürecinin tamamlanması jeopolitik konumu sebebiyle Yunanistan'ın sorumluluklarını artırırken, diğer Avrupa ülkelerine ulaşan istenmeyen göçmen ve sığınmacıların Yunanistan'a gönderilmesine bir meşru zemin hazırlamıştır.

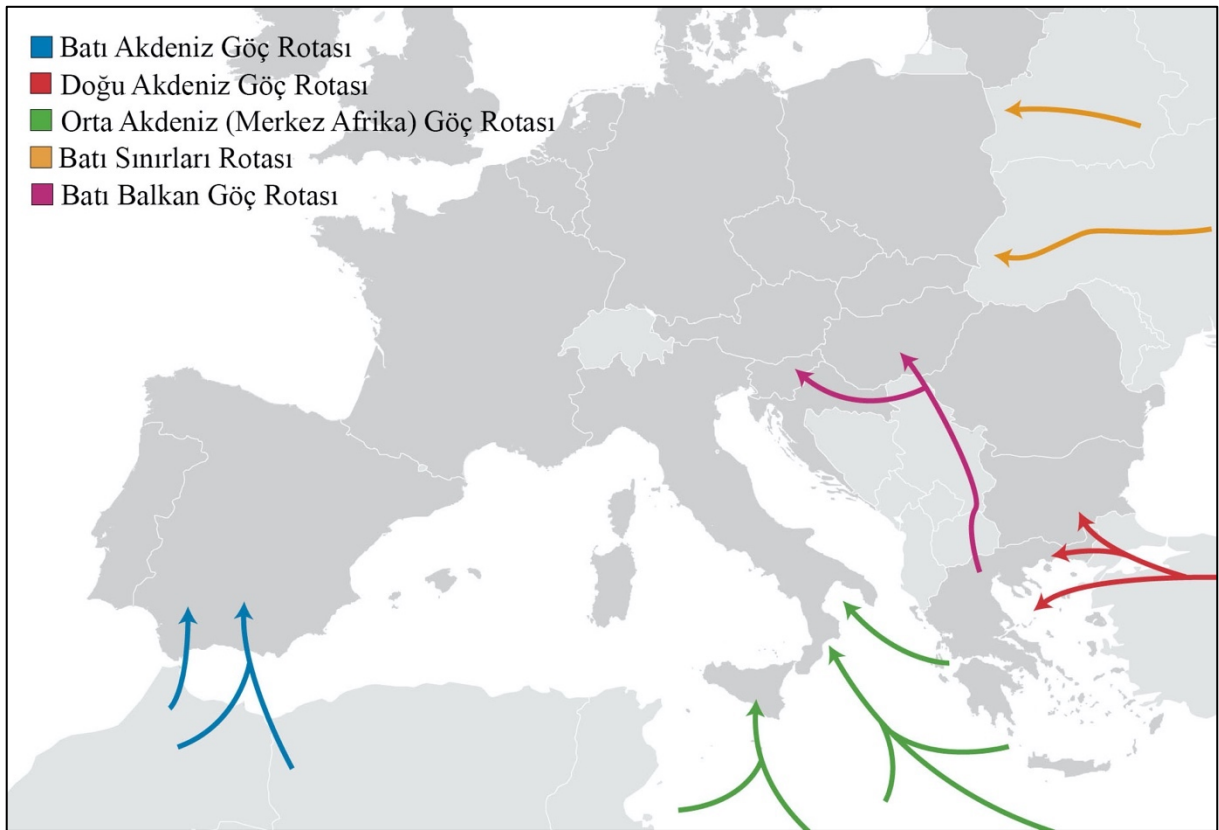
3.2. Akdeniz'den Avrupa'ya Bir Giriş Noktası Yunanistan

Göçmenler düzensiz göç hareketini gerçekleştirirken deniz yolu, kara yolu ve hava yolu ulaşımı gibi yöntemleri kullanmaktadır. Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenlerin öncelikli olarak kullandığı yöntem farklı boyutlarda botlarla ya da gemilerde kaçak yolcu olarak Akdeniz'den deniz yoluyla anakaraya ulaşmaktır. Akdeniz sınırında kıtanın en doğu noktasında bulunan Yunanistan üzerinden anakaraya girmek isteyen göçmenler özellikle Ege adaları üzerinden

birliğe giriş yapmaya çalışmaktadır. Adaların sayısı, dağınık ve düzensiz yapısı kaçak geçişlere kolaylık sağlayıcı olarak görülmektedir (Zorlu ve Yetim 2020: 331).

Avrupa Birliği üye devletlerin iç sınırlarda vize serbesti uygulaması, dış sınırlarda artan göç hareketliliğine karşı katı sınır politikaları, kontrol mekanizmaları ve göçü dışsallaştırma çabası birliğin, ekonomik iş birliğinden güvenlikleştirme temelinde “Kale Avrupa”sına dönüşmesine sebep olmuştur. Arap Baharı süreciyle beraber yeniden gündeme gelen birliğin karşı karşıya kaldığı göç sorunu mevcut göç politikalarının yetersiz kalmasıyla yeni önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymuştur (Zorlu ve Yetim, 2020: 332-333).

Şekil 1. Avrupa’ya Yönelik Uluslararası Düzensiz Göç Rotaları

Kaynak: <https://weblog.iom.int/worlds-congested-human-migration-routes-5-maps> ve <http://graphics.wsj.com/migrants-map/> yer alan bilgiler tez çalışması kapsamında düzenlenmiştir.

Yukarıdaki şekilde Avrupa ana karasına ulaşmak için kullanılan göç rotaları gösterilmektedir. Akdeniz üzerinden Avrupa’ya gerçekleşen düzensiz göç hareketlerinde kullanılan göç rotalarından Doğu Akdeniz, Orta Akdeniz, Batı Akdeniz Göç Rotaları ele alınmıştır. Bu güzergahlardan Avrupa’ya doğu sınırında göçmen girişinin Türkiye-Bulgaristan arasında kara yoluyla geçiş olurken, deniz yolu ile Kıbrıs’tan Yunanistan’a ya Türkiye’den Yunanistan’a olarak Doğu Akdeniz Göç rotası üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Deniz

yolu ile gelen göçmenler, Avrupa Birliği tarafından uygulanan katı politikalar ile karşı karşıya kalmaktadır.

Aşağıdaki tabloda 2015 ile 2022 yılları arasındaki Avrupa'ya yönelik düzensiz göç hareketlerinin gerçekleşmiş olduğu rotalar olan Batı Akdeniz Rotası, Doğu Akdeniz Rotası ve Orta Akdeniz Rotası'na dair sayısal verileri yer almaktadır. Bu tabloya bakıldığında göçmenlerin tercih ettikleri rotalar ve yıllara göre göçmen sayılarındaki sayısal değişimler görülmektedir. Bu veriler, Doğu Akdeniz Rotası üzerinden gerçekleşen göç girişlerinin diğer rotalara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında, rota güzergahında özellikle Suriye'de yaşanan siyasi çalkantılar, iç savaşlar, ekonomik sıkıntılar ve insani krizler gibi faktörlerden dolayı gerçekleşen kitlesel göç hareketinin etkisi yer bulunmaktadır.

Tablo 4. 2015 – 2022 yılları arasında göç rotaları üzerinden Avrupa'ya düzensiz göç girişleri

Yılla	Batı Akdeniz Rotası	Doğu Akdeniz Rotası	Orta Akdeniz Rotası	Toplam
2015	7.004	885.836	153.946	1.046.786
2016	9.990	182.277	181.376	373.643
2017	23.663	42.319	118.962	184.944
2018	57.034	56.561	23.485	137.080
2019	23.967	83.333	14.003	121.303
2020	41.861	19.681	35.628	97.170
2021	41.945	20.567	67.724	130.236
2022	31.219	43.906	105.561	180.686

Kaynak: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/migration-flows-to-europe/> kullanılarak hazırlanmıştır. Erişim tarihi: 08.03.2023

Tablodaki verilere göre 2015 yılında Batı Akdeniz Rotası üzerinden 7.004, Doğu Akdeniz Rotası üzerinden 885.836 ve Orta Akdeniz Rotası üzerinden 153.946 göç girişi kaydedilmiştir. Toplamda ise 2015 yılında 1.046.786 düzensiz göç girişi kaydedilmiş. Bu rakam, o dönemde Avrupa'ya yönelik düzensiz göçün büyüklüğünü ve önemini ortaya koymaktadır. 2015 yılı Avrupa'ya gerçekleşen göçün en yüksek olduğu yıl olarak görülmektedir.

Yıllara göre göç girişlerinin incelendiğin önemli bazı kırılmalar görülmektedir. Doğu Akdeniz Rotası üzerinde 2016 yılından itibaren önemli bir azalış gözlenmektedir. Burada 2015 yılındaki artışın ardından Avrupa ülkelerinin sınırlarını daha sıkı bir şekilde kontrol etmeye

başlaması ve Türkiye- Avrupa Birliği arasındaki 18 Mart Mutabakatı gibi bazı siyasi kararların etkili olabileceği düşünülmektedir. 2017 ve 2018 yıllarında Batı Avrupa Göç Rotası üzerinden girişlerde bir artış görülmektedir. Her iki rota üzerinden de 2018 ve 2019 yıllarında göç girişlerinde belirgin bir artış yaşanmıştır. 2020 yılında göç girişlerindeki düşüşte pandeminin etkili olduğu düşünülürken, 2021 ve 2022 yıllarında yeniden bir artış meydana gelmiştir.

Farklı rotalardaki göç giriş sayıları ele alındığında Doğu Akdeniz Rotası, diğer iki rotaya kıyasla en yüksek göç girişi sayısına sahiptir. Aynı zamanda veriler Avrupa'ya gerçekleşen düzensiz göç hareketlerinin zaman içindeki değişkenliğini göstermektedir. Göç rotaları da politik, sosyal, ekonomik ve güvenlik faktörlerinin etkisi altında sürekli olarak değişmekte ve göçmenler, birçok faktörü göz önünde bulundurarak rotalarını belirlemektedir. Avrupa Birliği ve diğer ilgili aktörler göç yönetimi politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında bu verileri kaynak olarak kullanmaktadır. Böylece göçün analiz edilmesi, göç politikalarının etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır.

Yukarıda aktarılanlara ve elde edilen verilere göre Doğu Akdeniz Rotası, diğer rotalara kıyasla belirgin bir şekilde daha yoğun bir göç hareketliliği barındırmaktadır. Bölgedeki siyasi, insani ve ekonomik sorunlardan etkilenen, coğrafi yakınlık nedeniyle bu rotayı tercih eden göçmenlerin bu yoğunluğu oluşturduğu düşünülmektedir. Aşağıdaki tabloda Yunanistan'ın göç politikaları üzerinde etkili olduğu düşünülen, Avrupa'ya gelen toplam göçmen sayısı içerisinde sadece Doğu Akdeniz Göç Rotasını kullanarak gelen göçmenlerin oranı ele alınmıştır.

Tablo 5. 2015 – 2022 yılları arasında göç rotaları üzerinden Avrupa'ya düzensiz göç girişleri içerisinde Doğu Akdeniz Göç Rotası

Yıllar	Doğu Akdeniz Rotası	Toplam Düzensiz Göçmen Sayısı	Doğu Akdeniz Rotası (Yüzde)
2015	885.836	1.046.786	84,62%
2016	182.277	373.643	48,78%
2017	42.319	184.944	22,88%
2018	56.561	137.080	41,26%
2019	83.333	121.303	68,70%
2020	19.681	97.170	20,25%
2021	20.567	130.236	15,79%
2022	43.906	180.686	24,30%

Kaynak: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/migration-flows-to-europe/> kullanılarak

hazırlanmıştır. Erişim tarihi: 08.03.2023

Arap Baharı'nın Tunus'ta ortaya çıkışıyla beraber başlayan göç dalgası, ardından Suriye'de yaşanan çatışmalar ve iç savaş ortamından sonra artarak devam etmiştir. Doğu Akdeniz rotasını kullanarak ulaşmaya çalıştıkları ana karada ilk giriş noktası ise Yunanistan'dır ve gelen düzensiz göçmen akışı, özellikle Yunanistan'ın sınırlarında yoğunlaşmaktadır. Yunanistan, bu göç akışıyla başa çıkmak ve sınırlarını korumak için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Bu şartlarda Yunanistan'ın göç politikaları Avrupa Birliği üye devlet olmanın getirdiği yükümlülükler ve kendi sınırlarını koruma çabasıyla hem insani hem de güvenlik odaklı bir yaklaşımı içermek durumundadır. Yunanistan, Avrupa'ya yönelik düzensiz göç akışının önemli bir geçiş noktası olduğu için uygulanan göç politikalarını etkileyen bir ülkedir.

Yunanistan, artan düzensiz göç karşısında 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme ve 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme Ek Protokolü'ne taraf olarak uluslararası hukuk açısından ve aynı zamanda Avrupa Birliği'nin Ortak Avrupa Sığınma Sistemi içerisinde yer alması bakımından birtakım yükümlülüklerle sahiptir (Günay, 2021: 59). Bu çerçevede, Yunanistan, kaynaklarını kullanarak göçmenlere barınma, sağlık hizmetleri ve temel ihtiyaçları karşılama yükümlülüğüne sahiptir. Ancak Yunanistan'ın göç politikaları aynı zamanda sınırlarını koruma ve düzensiz göçü engelleme amacını da taşımaktadır. Ülke, sınırlarındaki güvenliğini artırmakta ve çeşitli önlemler almaktadır. Bu kapsamda, Yunanistan, Avrupa Birliği'nin de destekleri ile sınırlarına daha fazla personel ve teknolojik ekipman yerleştirme, sınırlarını daha sıkı bir şekilde kontrol etme ve göçmenleri geri gönderme politikalarını uygulamaktadır.

Aşağıdaki tablo, Avrupa Birliği ve Yunanistan'daki sığınmacı sayılarının yıllara göre değişimini ve Yunanistan'daki sığınmacı oranının Avrupa Birliği içerisindeki yıllara göre değişimi göstermektedir. Verilere göre sığınmacı sayılarının zaman içinde önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Tablodaki verilere göre 2011 yılında Avrupa Birliği toplamında kaydedilen sığınmacı sayısı 1.153.317 iken, Yunanistan'da sadece 1.566 sığınmacı bulunmaktadır. Ancak sonraki yıllarda sığınmacı sayıları hızla artmış özellikle 2015 ve 2016 yıllarında, Avrupa Birliği toplamında sığınmacı sayısı 1 milyonu aşmış ve Yunanistan'daki sığınmacı sayısı 24.831'e yükselmiştir. Bu dönem, Avrupa'da yaşanan göç krizinin en yoğun olduğu zamanlar olarak önceki tablolarda da aktarılmıştır.

Tablo 6. Yıllara göre Avrupa Birliği'ndeki ve Yunanistan'daki toplam sığınmacı sayısı ve oranı

Yıllar	Avrupa Birliği	Yunanistan	Avrupa Birliği Toplamında Yunanistan'daki Sığınmacı Oranı
2011	1.153.317	1.566	0,136%
2012	1.189.554	2.090	0,176%
2013	850.674	3.468	0,408%
2014	979.904	10.292	1,050%
2015	1.210.728	24.831	2,051%
2016	1.769.745	46.411	2,622%
2017	2.167.138	38.988	1,799%
2018	2.362.839	61.446	2,601%
2019	2.591.349	80.454	3,105%
2020	2.673.102	103.101	3,857%
2021	2.858.922	119.650	4,185%

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG?end=2021&locations=EU-GR&start=1990&view=chart> Erişim tarihi: 25.12.2022

2011 yılında Yunanistan'daki sığınmacı oranı sadece %0,136 iken, 2021 yılında bu oran %4,185'e yükselmiştir. Bu durum, Yunanistan'ın sığınmacı akışının yoğun olduğu bir ülke olduğunu ve giderek artan bir sığınmacı oranına sahip olduğunu göstermektedir. Tablodaki veriler, Avrupa Birliği ve Yunanistan'a göçün artışını ve bu akışın zaman içindeki değişimini açıkça göstermektedir. Bu durum, Yunanistan'ın sınırlarını koruma, insan haklarına uygun davranma ve sığınmacıların uyum entegrasyon çalışmaları gibi alanlarda önemli çalışmalar yapmasını zorunlu kılmaktadır. Avrupa Birliği de sığınmacı akışının etkin bir şekilde yönetilmesi ve yüklerin adil bir şekilde paylaşılması için daha fazla iş birliği ve koordinasyon sağlamalıdır. Bu bağlamda Sınır operasyon yetkisi olan FRONTEX, artan bütçesi ile Yunanistan kıyılarında gerçekleşen operasyon sayısını artırmış, aynı zamanda operasyonlarda gelen göçmenleri Türkiye'ye geri iterek sığınma başvurularının değerlendirilememesini engellemeye çalışmaktadır (Ekkerman,2018:21 akt. Zorlu ve Yetim, 2020:334).

3.3. Sınırdaki Bir Güvenlikleştirme Aracı Olarak Ege Adaları Göçmen Kampları ve İnsan Güvenliği

Krizlerin somut ve gerçek boyutlarının yanı sıra anlamları da toplumsal anlatılar, iletişim biçimleri ve diğer kamusal tartışmalar aracılığıyla oluşturularak şekillendirilmektedir. Böylece büyük çaplı bir düzensiz göç akını, güvenlik açısından bir tehdit, risk faktörü veya

insani bir sorun olarak değerlendirilebilmektedir (Diez ve Makarychev, 2023: 16). Dünyada artan yerinden edilme ve göç olayları, toplumları ve uluslararası toplumu zorlayan ciddi bir sorun haline gelmiştir. Yaşanan savaşlar, çatışmalar, küresel ısınma beraberinde ortaya çıkan ve artarak devam eden iklim krizi, ekonomik krizlerin yarattığı zorluklar gibi nedenlerle dünya genelinde milyonlarca insan yaşam alanlarından uzaklaşıp, hayatlarını sürdürebilmek adına daha güvenli bir yer aramaktadır. Bu süreçte, göçmen kampları önemli bir rol taşımaktadır.

Göçmen kampları, yerinden edilmiş geçici barınma ve korunma ihtiyacının karşılanması amacıyla özellikle savaş, çatışma ortamı, doğal gibi nedenlerle yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalan bireyler için inşa edilen yerleşim alanları olarak bilinmektedir. Bu kamplar sığınmacı ve mültecilerin geçici olarak barınabileceği, temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve korunmalarının sağlanabileceği yerler olarak hizmet vermektedir. Aynı zamanda, kamplarda kalan kişilerin daha sonrasında toplum içinde uyum sağlamalarını ve gelecekleri için uzun vadeli çözümler bulmalarını desteklemek amacıyla sosyal, ekonomik ve hukuki destek sağlayan programlar yer almalıdır. Ancak bu kampların sürdürülebilirliği, insan haklarına saygı, eşitlik ve sosyal uyum gibi konular üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Küresel ölçekte bu soruna yönelik daha kapsamlı ve iş birliğine dayalı çözümler geliştirme ihtiyacı da bulunmaktadır. Göçmen kamplarının uluslararası toplum ve insani yardım kuruluşları tarafından desteklenir ve işletilmesi halinde, yerel ve uluslararası ortaklıklar, kaynaklar ve koordinasyon önemli bir rol oynamaktadır.

Devletler kendi siyasi iktidarlarının sürdürülebilirliğini, kendi sınırları içerisinde bütünlüğü korumak adına sınır güvenliğini ve denetimini sağlamak için politikalar üretmektedir ve düzensiz göçü denetim altında tutmak adına uluslararası bazı anlaşmalara taraf olmaktadır. Aynı zamanda devletler küresel düzen içerisinde bir bütünlüğün sağlanması adına uluslararası bir insan hakları sistemine de dahil olmaktadır. Böylece çok taraflı beyanlar ve karşılıklı taahhütlerle sağlanan sürdürülebilir bir egemenlik anlayışı içerisinde insan hakları asgari düzeyde sınırlandırmalarla tüm insanlar tarafından kullanılmalıdır (Larking, 2018 47-48).

Uluslararası düzeyde insan haklarını belirten en temel belge İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) başta olmak üzere, Uluslararası Medeni Haklar ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi gibi sözleşmeler bireylere egemenlik hakkını tanıırken, imzalayan taraf devletlere de sınırları içerisinde yaşayan tüm bireylere ait hakları koruma yükümlüğü vermektedir. Devletler, topraklarında yaşayan bireyleri etnik köken, sosyal statü gibi herhangi bir ayrımcı unsurla ötekileştirmeden bu görevini gerçekleştirmek durumundadır (Larking, 2018: 48). Bireyler yaşadıkları ülke sınırları içerisinde serbestçe dolaşma hakkına veya başka ülkelere düşündüklerinde göç etme hakkına

sahiplerken (İHEB, md.13), uyguladıkları sınır politikaları ve kontrol mekanizmaları devletlere vatandaş olanla olmayana sınırlarına alma veya sınır dışı etme, vatandaşlığa alma veya ikamet izni kriterlerinin belirlenmesi gibi konularda yetki vermektedir. Devletlerin sahip oldukları bu yetkiler insan hakları bakımından uluslararası organlarca sorgulanamamaktadır (Noll, 2000:13, Guiraudon ve Lahav, 2000: 168 akt. Larking, 2018:48).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. Maddesinde bütün insanlara sığınma hakkı tanınmaktadır (İHEB, md.14). 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi'nde de bulunduğu ülke içerisinde ırkı, dini, etnik kökeni, bulunduğu bir sosyal grup ve siyasi görüşü sebebiyle zulüm gören bireylere sığınma hakkı tanınmaktadır. Ancak göçmenler yasalar önünde sahip oldukları haklara ulaşamamakta, vatandaş ile göçmen arasındaki ayırım yaşanmaktadır. Örneğin Yunanistan sığınma başvurusu gerçekleştirmiş ama başvurusu sonuçlanmamış kişilerin işlemleri sonuçlanana kadar idari gözetim altında tutmakta, bu süreç bazen bir yıldan daha uzun sürebilmektedir. Bu zaman diliminde Yunanistan, kendinden olmayan ayrıma uğrayan göçmen ve sığınmacılara taraf olduğu tüm sözleşmelerin gerektirdikleri dışında alıkoyma ve idari denetim uygulamaktadır. Aynı zamanda buradaki süreçleri gizli tutarken denetim süreci sonrası göçmenleri sınır dışı ederek göçü bir şekilde kontrol altında almaya çalışmaktadır (Fili, 2018: 163). Bu idari gözetim merkezleri "öteki"leri yani göçmen ve sığınmacıları tüm Avrupa yerine Yunanistan'da tutmaya çalışan temel insan haklarını ve beraberinde Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan, sütunlarında yer alan insan hakları standartlarının aksine sonuçlar doğurmaktadır (Fili, 2018: 165-166).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, dünya genelindeki mültecilere ve sığınmacılara yardım etmekle görevli bir Birleşmiş Milletler unsurudur. Bünyesinde acil durumların farklı aşamalarında karşılaşılabilecek sorunlarla başa çıkma yöntemleri, iyi uygulamaları ve operasyonel süreçleri anlatan, mültecilerin ve sığınmacıların korunması, insani yardımın sağlanması, yerinden edilmiş kişilere destek verilmesi ve ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyonun sağlanması gibi konularda yol gösterici olması açısından bir başvuru kaynağı hazırlanmıştır. Acil Durum El Kitabı (UNHCR Emergency Handbook) adı altında hazırlanan bu kaynak, insani yardım çalışanları, hükümet yetkilileri ve diğer ilgili paydaşlar için tasarlanmıştır. Acil durum yönetimi, temel ihtiyaçların karşılanması, barınma, sağlık, beslenme, su ve sanitasyon gibi alanlarda teknik bilgi ve yönergeler sunarken sahadaki ekiplerin etkili bir insani müdahale sağlamalarına yardımcı olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, sığınmacı ve mülteci durumundaki insanları etkili bir şekilde koruyup yardım ederek, beslenme, barınma, eğitim, sağlık hizmetleri vs. gibi temel ihtiyaçların insan hakları çerçevesinde sağlandığı resmi yerleşim birimlerinin

kurulmasını sağlamaktadır. Kamp alanları ve kampların alternatif versiyonları tercih edilmektedir. Komiserlik barınma ihtiyacının, herhangi bir ülkede coğrafi bağlam, iklim, kültürel uygulamalar, yerel beceriler ve uygun inşaat malzemelerinin kullanımı gibi faktörler çerçevesinde uyarlanması gerektiğini hazırlamış olduğu el kitabında ifade etmektedir. Ayrıca barınma hizmetinin Birleşmiş Milletler gözetiminde sağlanması da önem taşımaktadır. Barınma ihtiyacının karşılanmasının aciliyeti durumunda plastik örtüler veya çadırlar gibi geçici barınma malzemeleri yeterli görülmektedir. Ancak uzun süreli yerinden edilme durumlarında, bu tür geçici çözümler yeterli kabul edilmemekte, bu nedenle uzun vadeli barınma çözümlerinin sağlanması için çalışmaktadır. Bu barınma çözümleri sağlanırken sığınmacı ve mültecilerin sadece barınma ihtiyacını sağlamakla kalmayarak bütüncül bir yaklaşım içermelidir. İnsan haklarına saygı gösterilen, toplumsal entegrasyonu destekleyen ve sürdürülebilir yaşam alanlarını öngören bir şekilde güvenli ve insanca yaşama koşullarının sağlanması önem taşımaktadır. Sonuç olarak planlanan kampların uygun bir yer seçimi, etkili altyapı ve işletme yöntemleri ile desteklenmesi gerekmektedir. Kamplar, mültecilerin ve sığınmacıların ikamet ettiği yerlerdir. Bu kişilere merkezi koruma, insani yardım ve diğer hizmetler sunulmalıdır. Kamplar, ya ilgili hükümet tarafından tahsis edilen arazi üzerinde planlanmalı ve geliştirilmeli ya da ilgili mülteci ve sığınmacılar kendilerini barındırmak için herhangi bir boş bir araziye kendiliğinden yerleşmek durumunda kalabilmektedir (UNHCR Emergency Handbook, *Camp Strategy considerations*)

BMMYK'ya göre kamplar genellikle son çare olarak değerlendirilmeli ve barınma ihtiyacının acil olarak karşılanması gerektiğinde kullanılmalıdır. Kamp olarak kurulacak büyük yerleşim alanlarından ve yüksek nüfus yoğunluğuna sahip bölgelerden kaçınılmalıdır. Yer seçimi ve kamp planlaması kararları başladıktan sonra geri dönüşü zor olduğu için teknik destek alınarak planlanmalıdır. Öncelik acil ihtiyaçların karşılanması olsa da bunların yanı sıra uzun vadeli hizmet sunumunun da olabileceği düşünülerek planlama yapılmalıdır. Kampların boyutu ve tasarımı, kullanıcılar ve yerel halk için yaşanabilir bir ortamın ve güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunabilirken, sürdürülebilir bir ortamın sağlanması adına planlanan kampların boyutu kontrol altında tutulmalı ve büyümesi sınırlandırılmalıdır. Kampların yerleşim düzeni, kadın, erkek, kız ve erkek çocukların ortak yaşamına yönelik bir şekilde tasarlanmış olmalı ve buna uygun olarak ortak kullanım alanları ve yerleşim düzenlemeleri sağlanmalıdır (Emergency Handbook, *Context characteristics and risks associated*). Tüm bu yol göstericiler çerçevesinde, kampların doğru şekilde planlanması ve yönetimi, sığınmacı ve mültecilerin güvenliğini sağlarken aynı zamanda barışçıl bir ortamın sürdürülmesine katkıda bulunacaktır.

BMMYK Acil Durum El kitabında fiziki koşulların yanı sıra yaşanabilecek sosyal sorunlara yönelik de öneriler bulunmaktadır. Örneğin kampların genellikle güvenlik nedenleri insani yardım kuruluşlarının etkin bir şekilde izleyebilmesi ve insani yardım sağlayabilmesi için kurulduğu aktarılırken, her zaman mülteciler ve sığınmacılar daha iyi koruma sağlamayabilmenin öncelik olduğu ifade edilmektedir. Kapalı ve izole bir ortam olarak bulunan kamplarda özellikle acil durumlarda, kamp sakinlerinin savunmasızlığından faydalanmaya çalışanların faaliyetlerine uygun bir ortam sağlaması, mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler için güvenlik tehditleri ortaya çıkabilmesi mümkün olabilir. Bu tehditler arasında hırsızlık, saldırı, aile içi şiddet, zorla evlendirme, kaçırma, çeşitli gruplar arasında anlaşmazlıklar vb. yer alabilirken cinsel istismar, tecavüz, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi cinsel suçlar, soygun (silahlı veya diğer şekillerde), kundakçılık, dolandırıcılık, ağırlaştırılmış saldırı, cinayet, zorla fuhuş, insan kaçakçılığı, insan ve silah kaçakçılığı, zorla askere alma, şantaj, kölelik, işkence, savaş suçları ve insani yardımın engellenmesi gibi riskler de söz konusu olabilmektedir (Emergency Handbook, *Context characteristics and risks associated*).

Uluslararası koruma sağlamak, sığınmacı ve mültecilerin haklarını koruyarak onurlarına saygı göstermek amacıyla çeşitli yöntem ve yönergelerle yeterli barınma ve yerleşim sağlanmasını amaçlayan BMMYK, oluşturduğu acil durum el kitabı ile operasyonel sürece dair yapı oluştururken, temel koruma konularının dikkate alınmasının da önemini vurgulamaktadır. Öncelikle içeriğindeki hedeflerin başında uluslararası koruma talebi olan ve koruma altında olan kişilere mahremiyet içerisinde, güvenli ve sağlıklı bir yaşam ortamı sağlanma ve temel ihtiyaçların karşılanması bulunmaktadır. Ayrıca kamplarda kalan sığınmacı ve mülteciler zamansız tahliye, sömürü, suistimal, aşırı kalabalık yaşam koşulları ve hizmetlere yetersiz erişim gibi risk unsurlarından korunmalıdır. Ev sahibi topluluklarla kamplarda kalanlar arasında etnik ve kültürel yakınlıklar erken aşamada belirlenmeli, yerleşim alanının planlı bir şekilde oluşturulmalı, iki grup arasında oluşması muhtemel potansiyel gerilimleri en aza indirmeyi ve diğer güvenlik risklerini azaltmayı hedefleyerek çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Kamp sakinlerinin kendilerine güvenmeleri ve yaşamam tutunmaları açısından teşvik edici eylemler yapılmamalıdır. Her bir kamp sakini insan hakları ve uluslararası koruma hukuku temelinde hareket etme hakkına sahip olmalıdır. Diğer aktörlerin de sığınmacı ve mültecileri tanımaları ve haklarına saygı göstermeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, ilgili tüm kişilerin haklarından eşit koşullarda yararlanmaları ve hayatlarını etkileyen kararlara katılabilmelerine aktif katılım ve kapsayıcı bir yaklaşım sağlanmalıdır (Emergency Handbook, *Context-specific protection objectives*).

BMMYK, sığınmacı ve mültecilerin haklarının korunması, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim ve temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi alanlarda çalışmalar yürütürken, Avrupa ülkeleri arasında ekonomik, siyasi ve sosyal iş birliğini amaçlayan bölgesel bir örgüt olarak Avrupa Birliği, BMMYK'ya mali destek sağlamakta ve çalışmalarını desteklemektedir. Avrupa Birliği toplumsal uyumun da sağlandığı, güvenli bir sığınma planlaması ve uluslararası koruma hakkının korunması için BMMYK ile iş birliği yürütmektedir.

Avrupa'da Avrupa ulus üstü kimliğinin inşası sürecinde yaşanan ekonomik krizler, küresel düzeyde ve yakın bölgelerinde yaşanan istikrarsızlık, doğusunda yaşanan iç karışıklıklar sonucu karşı karşıya kaldığı göçler, Avrupa genelinde farklı ülkelerde yaşanan terör olayları, Avrupa toplumlarını hazırlıksız yakalamış, Avrupa'da da istikrarsızlığın görünürlük kazanmasına sebep olmuştur (Çakmak,2020: 20). Diğer taraftan daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak isteyen bireylerin, gelişmişlik düzeyi daha yüksek olan Avrupa toplumlarına gitme isteği karşısında sınırlardaki vize uygulamaları düzensiz göçü arttırırken uygulanan politikalar göçün tamamen önüne geçilmesini sağlayamamaktadır. Avrupa ülkeleri karşı karşıya kaldıkları zor durumda göçmenlerin korunması, yerleştirilmesi ve entegrasyonu konusunda önemli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu durum karşısında Avrupa'da çeşitli ülkelerde farklı yapılar ve yöntemlerle göçmen kampları kurulmuştur. Bu kamplar başlangıçta geçici çadırlar veya barınma konteynerleri gibi yapılardan oluşurken zamanla daha kalıcı ve planlı inşa edilen yapılara dönüşmüştür. Avrupa ülkeleri, yüksek güvenlik uygulamaları altında koruduğu sınırları içerisine almak istemediği göçmenleri sınırları dışında geri kabul anlaşmaları ile komşu ülkelerde göçmen kamplarında, oluşturduğu tampon bölgelerde ya da son zamanlarda birlik sınırlarının en uç noktalarında yer alan üst düzey güvenlik önlemlerinin yer aldığı, hapishaneyi andıran göçmen kamplarında tutmaktadır.

Arap Baharı hareketinin başlamasından bugüne kadar geçen süre içerisinde göç hareketliliğinin artarak devam etmesi ve göç yönetiminde Avrupa Birliği'nin birlik üyesi devletlerin vatandaşlarını korumaya yönelik güvenlik temelli yaklaşımı, bütüncül bir düzensiz göç yönetiminden uzaklaşılmasına sebep olmuş, uygulanan politikalar göçmen güvenliğinin geri planda kalarak tartışılabilir bir duruma gelmesini sağlamıştır. Avrupa Birliği, son yıllarda artan göç karşısında sınırlarını güçlendirme politikaları izlerken bu politikaların insan hakları ihlallerine yol açtığını tartışmalarını doğurmuştur. Yunanistan'da bulunan göçmen kamplarında yaşanan insanlık dışı koşullar ve sınır dışı işlemleri sırasında yapılan geri itmeler, Avrupa Birliği'nin göç yönetimi politikalarının eleştirilmesine neden olmuştur.

Avrupa'ya gelen göçmen sayılarının artmasıyla göçmen yükü de artan Yunanistan, düzensiz göçmenlere yönelik uygulanan politikalarla da gündeme gelmektedir. Bu süreçte

kurulan birçok göçmen kampı beraberinde farklı sorunları ortaya koymaktadır. Genellikle Ege Denizi'nde Türkiye ile Yunanistan arasındaki Doğu Akdeniz Göç Rotası üzerinde bulunan bu göçmen kamplarında kapasitenin üzerinde düzensiz göçmen bulunması sebebiyle kampların koşulları çeşitli eleştirilerin odağında yer almaktadır. İlerleyen aşamalarda detaylandırılacağı üzere, yapılan araştırmalar ve yayınlanan raporlar kamp koşullarının kötü olduğu, barınma, temiz su erişimi, gıda, sağlık hizmetleri, hijyen, güvenlik ve diğer temel ihtiyaçların yetersiz olduğunu göstermektedir.

İkinci bölümde detaylıca anlatılan Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan hukuki düzenlemelerden biri olan Dublin Yönetmeliği, bir göçmenin ilk giriş yaptığı Schengen Bölgesi ülkesinin sığınma başvurusunu işleme alma sorumluluğunu getirmektedir. Bu ilke, düzensiz göçmenlerin kayıtlarının ve sığınma başvurularının ilk giriş yaptıkları ülkede yapılmasını gerektirir. Böylece Ege Denizi üzerinden Yunanistan'a geçen düzensiz göçmenler, Avrupa'ya ilk giriş yaptıkları noktada bulundukları için kayıtlarının Yunanistan'da yapılması hukuki bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Yunanistan, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarından biri olarak stratejik bir konumda bulunmaktadır. Göçmenlerin kayıtlarının Yunanistan'da yapılması, Avrupa Birliği'nin sınırlarının korunması ve göçmen akışının düzenlenmesi amacıyla alınan önlemlerden biridir. Bu sayede, sınırların kontrolü ve göçmen akışının izlenmesi daha etkin bir şekilde sağlanmaktadır.

Yunanistan, Avrupa'ya gelen ama ülkesinden giriş yapan göçmenleri kabul etme ve onlara barınma sağlama konusunda Avrupa Birliği ortak politikalarına göre hareket etme zorunluğuyla ilk başvuru ve kayıt noktası haline gelmiş, kapasitesinin çok üzerinde bir göçmen nüfusunu kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu durum özellikle Yunan adalarındaki göçmen kamplarının kapasitesini aşması ve insanlık dışı koşulların ortaya çıkmasıyla daha da belirgin hale gelmiştir. Kamplardaki aşırı kalabalık, yetersiz hijyen koşulları, sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve güvensizlik ortamı gibi sorunlar, göçmenlerin yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği, bir taraftan Yunanistan'a destek sağlama ve göçmen kamplarının koşullarını iyileştirme çabalarını sürdürürken diğer taraftan bu kampların yer seçimleri, kampların güvenlik mekanizmaları, göçmenlere uygulanan prosedürler ve sundukları imkanlarla çeşitli tartışmaların odağına yerleşmiştir. Avrupa Birliği göç yönetiminde birliğin bir üyesi olan Yunanistan'a finansal ve lojistik yardım sağlamaktadır.

Yunanistan hükümeti, Avrupa Birliği ile iş birliği içerisinde kamp koşullarını iyileştirmeye çalışıyor olarak görülse de kalıcı çözümler bulunamamakta, yaşanan kriz derinleşerek artmaktadır. Çalışmaya konu Ege Adaları göçmen kampları farklı ölçeklere ve farklı özelliklere sahiptir. Göçmen kampları barındırdığı sorunlar nedeniyle eleştirilerin

odağında yer almaktadır. Kamp alanlarının planlanmadan hızlıca kurulması, sığınmacıların adli yardıma erişimin sınırlı olması, sağlanan hizmetlerin kısıtlı olması gibi konularla kamplar verimsiz ve yetersiz görülmektedir. Öncelikle kamplardaki koşullar, uluslararası insani standartların altında kalmakta, daha insani koşullara erişim Yunan hükümeti tarafından engellenmektedir. Bu durum, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde pek çok davanın açılmasına neden olmuştur. Ek olarak göç politikalarının yetersizliği, denetim altında tutulma koşullarının belirsizliği sığınmacıların yaşam kalitesinin yerleştirildiği kamp alanına bağlı olmasına neden olmaktadır. Göç yönetimini Avrupa Birliği ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilen Yunan Hükümetinin de sorumluluk sınırına dair belirsizlikler bulunmaktadır. Bu durum alınan kararların ve gerçekleştirilen uygulamaların izlenmesinin zorlaşmasına neden olmaktadır (Fili, 2018: 171).

Yunanistan, son yıllarda yaşanan ve göçmenlerin toplumda istenmeyen nüfus algısını yaratan düzensiz göç krizini sağlıklı yürütememiştir. Ayrıca gözaltı ve alıkoyma gibi bazı uygulamaları temelinde ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığına dair söylemler yer almaktadır. Göçmenler arasında farklı kültürel geçmişlere sahip olarak özellikle Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelenlerle Avrupa'da daha Kuzey'de yer alan ülkelere Eski Sovyetler Birliği'nden gelen göçmenlerin karşılaştırılması temelinde bir ayrımcılık vardır. Aynı zamanda kadınlar üzerinden de benzer şekilde karşılaştırma yapılarak, gözetleme merkezlerinde yani göçmen kamplarında kalmalarının onların hayatlarının iyileştirdiği iddia edilmektedir. Yunanistan'a geldiklerinde yaşadıkları zorlukların yanında barınma ihtiyacının karşılanması adına tutsaklığa mahkûm edilen bu insanlar, aynı zamanda kültürel farklılıkları sebebiyle medeniyetsiz olarak görülmektedir (Fili, 2018:166).

Yunanistan'ın hem Avrupa Birliği üyesi olması hem de Schengen bölgesi içerisinde yer alması sebebiyle sınırlardaki düzensiz göçün yönetimindeki yükü tek başına karşılamaması gerektiği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Konseyi'nin de gerçekleştirdiği incelemelerde ortaya koyulmuştur (Papademetriou, 2016: 150 akt. Günay, 2021: 60). Daha önceki bölümlerde aktarıldığı üzere Avrupa Birliği içerisinde göç yönetim politikası birlik ve üye devletler tarafından ortak politikalarla yürütülen bir alandır. Bu sebeple Avrupa Birliği ve Yunanistan uygulanan göç yönetimi süreci ve politikalar açısından iş birliği gerçekleştirmektedir.

Avrupa Birliği topraklarına yani Yunanistan'a düzensiz göçmen olarak ulaşan sığınmacı ve mültecileri karşılamak, kayıt altına almak ve başvurularını değerlendirmek amacıyla Karşılama ve Tanımlama Merkezleri (*Reception and Identification Centers-C.Y.T.*) kurulmuştur. Bu merkezlerde sığınma başvurusunda bulunan bireylerin başvuruları kayıt altına

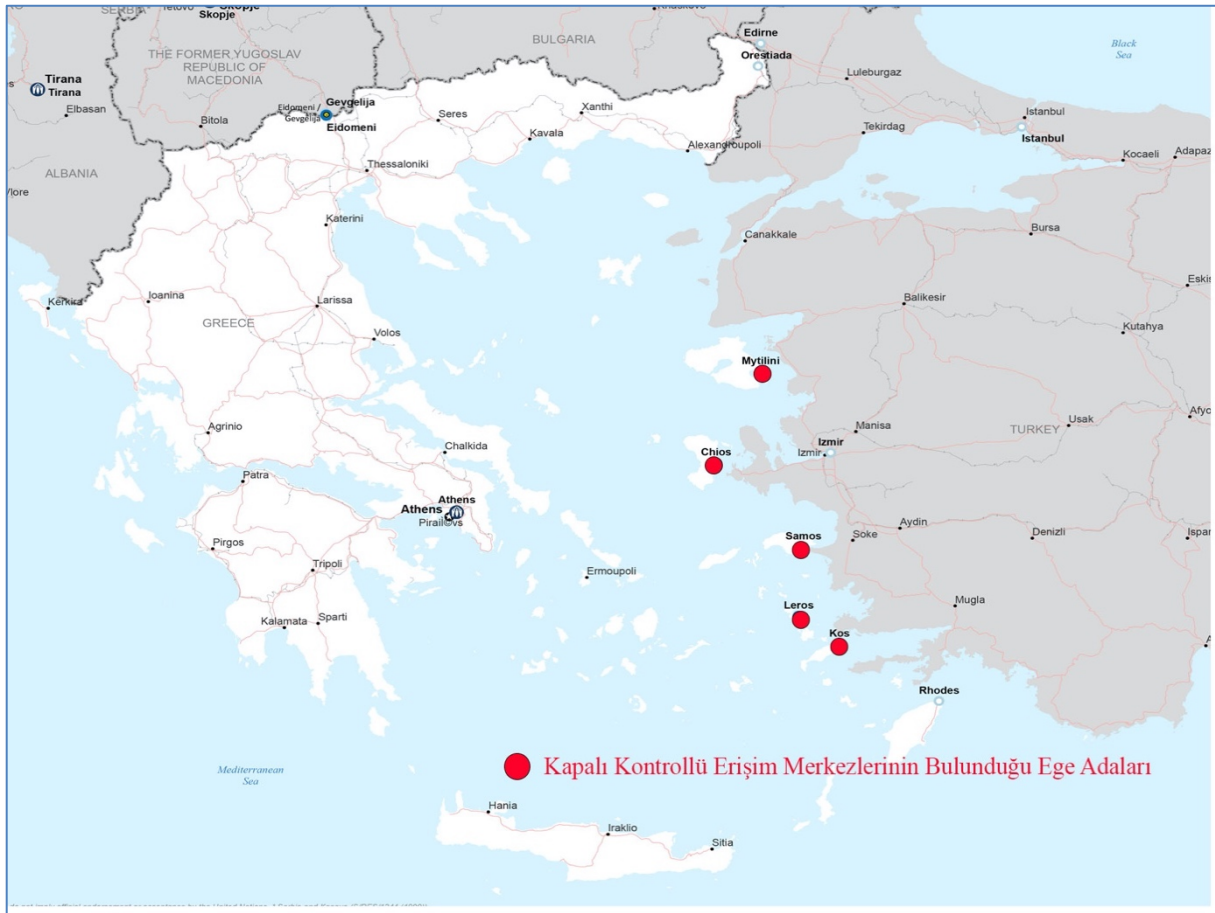
alınıp kimlik doğrulaması yapıldıktan sonra başvuruları değerlendirilmektedir. Bu merkezlerde ayrıca sağlık hizmetleri, barınma, beslenme ve temel ihtiyaçları karşılama gibi hizmetler de sunulmaktadır. Karşılama ve Tanımlama Merkezleri'nde gerçekleştirilen işlemlerin devamında işlemler tamamlanıncaya kadar uluslararası koruma talebinde bulunan kişiler, güvenliklerinin sağlanması amacıyla Kapalı Kontrollü Yapılar (*Closed Controlled Structures – C.C.S*) içerisinde konaklama imkânı sağlanmaktadır. Bu yapılar, geçici konaklama, kimlik doğrulama, tıbbi kontrol, psikososyal destek, bilgilendirme ve dış güvenlik gibi çeşitli hizmetleri sunmaktadır. Kapalı Kontrollü Yapılar, giriş süreci tamamlandıktan sonra kişilerin geri gönderme veya sınır dışı işlemlerinin yapılması da için kullanılabilir. Ancak bu konaklama sırasında başvuru sahipleri belirli prosedürlere tabi tutularak özgürlüklerinin kısıtlandığı bir durumda bulunmaktadır. Bu özgürlüklerin kısıtlanmasıyla sağlanan geçici konaklama dahil başvuru değerlendirme süreci en fazla 25 gün sürmektedir. Ayrıca Yunanistan Avrupa Birliği üye devleti olarak Avrupa Birliği Ortak göç ve iltica politikalarına bağlı olarak çalışmaları yürütmektedir. Burada gerçekleştirilen işlemlerde Türkiye -Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması gereğince ve Yunanistan'ın yerel göç mevzuatı neticesinde Türkiye'den gelen düzensiz göçmenlere ve sığınmacılara güvenli üçüncü ülkeden gelenler olarak kabul edilerek kısıtlamalar uygulanmaktadır (Hellenic Republic, *Reception and Identification Centers*).

Avrupa Birliği'nde sığınma başvurusu gerçekleştiren kişilere tespit, kayıt ve koruma başvurusu işlemleri süreçlerinde geçici olarak barınma, koruma ve hizmetler sağlama amacıyla kurulmuş alanlar bulunmaktadır. Kapalı Kontrollü Erişim Merkezleri (*Closed Controlled Access Centers- CCAC*) olarak adlandırılan bu yapılar Yunanistan'da yasal bir düzenleme olan 4636/2019 sayılı yasa çerçevesinde yapılmaktadır. Bu yasa, ülkenin ulusal mevzuatında göç ve iltica alanında önemli değişiklikler yapmış ve yeni bir göç yönetimi çerçevesi oluşturulmuştur. Kapalı Kontrollü Erişim Merkezlerinin kuruluşu, bu yasanın hükümleri ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 4636/2019 sayılı yasa, sığınma ve uluslararası koruma başvurusunda bulunanlara yönelik koruma, barınma, sağlık hizmetleri ve diğer temel ihtiyaçların karşılanması gibi konuları düzenlemekte ve işleyişe dair kuralları belirlemektedir. Bu merkezler geniş, kapsamlı, özel güvenlik ekipmanları ve öğeleriyle donatılmış alanlar olarak Kabul ve Tanımlama Merkezi, geçici barınma tesisleri ve özel konaklama birimlerini de içerebilmektedir. Bu merkezlerde, üçüncü ülke vatandaşlarının kimlik tespiti yapılması, sağlık kontrolü sağlanması gibi çeşitli hizmetler sunulabilmektedir. Merkezlerin temel amaçları, geçici koruma ve hizmetlerin sağlanmasıyla birlikte, uluslararası koruma başvurusunda bulunan ve bulunmak isteyen kişilere yönelik prosedürlerinin tamamlanması ve uygun

yönlendirmelerin yapılmasıdır. Bu merkezler adalar özelinde kurulmak üzere düzenlenmiştir (Migration and Asylum Ministry of Greece, C.C.A.C.).

Çalışmaya konu olan göçmen kampları, yukarıda aktarılan Yunan yasalarınca yapılan düzenlemeler ile Avrupa Birliği'nin en doğu sınırlarında kabul ve tanımlama hizmetleri sürecinin bir ögesi olarak kurulan Kapalı Kontrollü Erişim Merkezleri'dir. Bu merkezler Midilli, Sisam, Kos, Sakız ve Leros olmak üzere 5 farklı Ege Adası üzerinde bulunmaktadır. Bu merkezler detaylı olarak tek tek ele alınarak, insani güvenlik ve biyopolitika kavramları kapsamında göçmenlere yönelik uygulamalar ele alınacaktır.

Şekil 2. Kapalı Kontrollü Erişim Merkezleri Bulunan Ege Adaları

Kaynak: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/46412> kullanılarak tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

3.3.1. Midilli Adası Göçmen Kampları

Avrupa Birliği'nin göç politikaları, son yıllarda artan göç hareketleri karşısında sıkça eleştirilere maruz kalmaktadır. Yunanistan'da Midilli (Lesbos) Adası'nda bulunan ve 2020 yılında yanana kadar en büyük kamp olma özelliği taşıyan Moria Mülteci Kampı, adalarda

yaşanan krizin sembolü haline gelmiştir. Yaşanan kriz, sadece Avrupa'nın uyguladığı politikalar hakkında tartışmaları yeniden ortaya çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda yaşanan insani krizi de gözler önüne sermiştir. Çünkü Moria Kampı'nda yaşananlar Avrupa'nın uyguladığı dışsallaştırıcı göç ve sığınma politikasının simgesi haline gelerek sınırların kapalı olması, geri itmeler ile yetersiz barınma koşulları nedeniyle yaşanan zorlukları ve uygulanan politikaların yarattığı sorunları göz önüne sermiştir. Ayrıca, uygulanan sınır dışı prosedürleri sırasında yaşanan insan hakları ihlalleri de bu sorunların bir parçası olarak görülmektedir.

Fotoğraf. 1. Moria Mülteci Kampı'nın yangından önce havadan görüntüsü

Kaynak: <https://www.infomigrants.net/en/post/26775/europes-largest-refugee-camp-braces-for-covid19-outbreak>
Erişim tarihi:20.05.2023

Moria Kampı'ndaki yangının ardından Yunanistan Başbakanı Kyriakos Mitsotakis yaptığı açıklamada yangının yeni bir kamp oluşturmak adına fırsata dönüştürülmesi gerektiğini söyleyerek adada daha büyük bir kampın yapılmasını dile getirmiştir (The Guardian, 2023). Bu ifade bile Yunanistan ve Avrupa Birliği'nin göç ve göçmenlere nasıl bir açıdan baktığının göstergesi olarak düşünülebilir. Yaşanan bu kriz ortamında binlerce düzensiz göçmen Ege adalarında mahsur kalmış bir şekilde yaşam sürdürmeye devam etmektedir. Adalardaki kampların kapasitelerinin çok üzerinde göçmene ev sahipliği yapması, büyük çoğunluğunu kadınlar ve çocukların oluşturması, hijyen koşullarındaki yetersizlik temiz gıda ve suya erişimin kısıtlı olması, güvenlik sorunları gibi nedenlerle acil önlem alınması adına Yunanistan'a insan hakları savunucuları çağrı yapmaktadır.

Moria kampında yangın gerçekleştiğinde mevcut kapasitesinin çok üzerinde düzensiz göçmene ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Yangından sonra yapılan açıklamalarda ve haberlerde tam rakam verilmeden yaklaşık 13.000 kişinin yangından etkilendiği açıklanmıştır (BBC News, 2020). Ayrıca kampta çıkan yangının kundaklama sonucu çıktığı, kampta kalan mülteciler tarafında çıkarıldığı iddia edilmiştir. Yangın sonrasında yaşadıklarını anlatan Iraklı mülteci bir kadın, günlerce dışarıda ne yapacaklarını bilemeden a ve susuz sokaklarda kaldıklarını, ardından geçici olarak eski bir askeri alana inşa edilen binaya yerleştirildiklerini söylemiştir. Kıyıda yer alan bu binanın deniz kıyısına yakın yer alması sebebiyle yazın çok sıcak kışın da çok soğuk olması farklı mekânsal sorunları da barındırmaktadır. Buradaki koşullara hapisane benzetmesi yapan Iraklı kadın, iltica başvurularının birçok defa reddedildiğini, Yunanistan’dan ayrılmak için ihtiyaç duydukları seyahat belgelerini almak için parmak izi işlemlerinin tamamlanmasının aylarca sürdüğünü aktarmıştır. Bu durum insanlar için psikolojik olarak çok yıpratıcı bir süreci içermektedir. Kurulan bu göçmen kamplarından dışarı çıkamayan insanlar kendilerini sıkışıp kalmış gibi hissederken kendine zarar ve verme intihar girişimleri de oldukça yüksek rakamlara ulaşabilmektedir. Ancak adalardan uzak noktalardaki kapalı devre kontrol sistemleri ile çevrelenmiş bu kamp alanları, Yunan makamlarınca sanki ideal olması gereken yerlermiş gibi lanse edilmektedir. Örneğin Midilli Adası Belediye Başkanı Stratis Kitilis Moria’daki yangının ardından yaptığı bir açıklamada geri kalan bir kâbus benzetmesini kullanıp, kampın adanın itibarını zedelediğini ifade etmiştir (Smith, 2020).

Fotoğraf 2. Moria Mülteci Kampı'ndan yangın anından bir görüntü

Kaynak: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54082201>

Moria Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi'nin Eylül 2020'de yangın sonucunda tahrip olup kapatılmasının ardından, Mavrovouni mevkiinde, Midilli'nin merkezine yaklaşık 5 kilometre uzaklıkta bulunan bir yapı sığınmacılar ve mülteciler için Geçici Barınma Yapısı olarak hizmete açılmıştır. Bu kamp alanı çeşitli kurumlarca yanan Moria kampına benzetilerek *Moria 2.0* olarak da adlandırılmaktadır (ReliefWeb, 2023). Midilli'nin Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi (RIC Lesvos) olarak faaliyet gösteren bu yapı Kasım 2022'de ise Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi'nden Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi (CCAC) olarak dönüştürülmüştür (RSA, *Lesvos*, 2023).

Bu yeni göçmen kampları Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi adada denize yakın bir konumda eski bir askeri atış poligonunun üzerine inşa edilmiştir. Bu nedenle, yaşam şartları önemli ölçüde zorlaşmaktadır. Bu sözde kamp alanı göçmenlere barınma imkânı sağlamakla birlikte, çevresel faktörler ve yapısal özellikleri nedeniyle zorlu bir ortam sunmaktadır. Toplam kapasitesi 8.000 kişi olarak aktarılan bu kamp alanının Mart 2023 itibariyle toplam kapasitesine ulaştığı yetkililerce aktarılmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre bu durumun yarattığı sorunlar çerçevesinde Midilli adasında çeşitli alternatif barınma yöntemleri de uygulanmaktadır. Yerel bir sivil toplum kuruluşu tarafından refakatsiz çocukların güvenliğini ve refahını sağlamak amacıyla oluşturulan bir yapı

bulunmaktadır. Ayrıca, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), refakatsiz çocuklara destek ve koruma sağlama amacıyla bir "güvenli bölge" işletmektedir (RSA, *Lesvos*, 2023).

2023 yılının mart ayı sonuna kadar Midilli'ye yeni gelenler, bu Kapalı Kontrollü Erişim Merkezindeki “*rubhall*” olarak adlandırılan çadırlarda temiz su erişiminden uzak, kısıtlı yiyecek erişimi, paletler üzerinde yatak veya nevresim olmadan uyuma gibi zor yaşam koşullarıyla karantina altında ikamet etmek zorunda bırakılmışlardır. Buradaki kontrol, gözetim ve baskı koşulları nedeniyle, kamp sakinleri arasında şiddet ve aile içi şiddet vakalarında artış yaşanmıştır. Geçmiş travmaları bulunan bireyler kamp alanlarında sürekli korku ve güvensizlik içinde bulunmaktadır. Aynı zamanda tıbbi personel, psikolog ve tercüman eksikliği sebebiyle tıbbi hizmetlerin ve psikolojik destek hizmetlerinin yetersiz olması, insan sağlığını ciddi şekilde etkilemektedir. Ayrıca, avukatların bu merkezlere girişlerinde sorunlar yaşanmaktadır (RSA, *Lesvos*, 2023).

Midilli'de Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi'nde yaşayan sığınmacı ve mülteciler zorlu koşullar altında yaşam sürdürmeye çalışırken aynı zamanda temel ihtiyaçlarının karşılanmasında da sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu koşullar sığınmacı ve mültecilerin fiziksel ve zihinsel sağlığını etkilerken hukuki destek ve avukatlara erişimde yaşanan zorluklar da bu insanların haklarını korumalarını zorlaştırmaktadır.

Midilli'nin batısında Kontrollü Geçici Barınma Tesisi olarak kısa süreli konaklamalar için tasarlanmış olan kamp alanları, sığınmacı ve mülteciler için oluşturulmuş Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi'ni tamamlayıcı olarak görülmektedir. Bu geçici barınma tesisleri mevcut halleri ile insani yaşam koşullarını sağlamaktan uzaktır. Çitle çevrili bir alanda bulunan tesisler, denize yakın olması ve sert hava şartlarına maruz kalması nedeniyle yeterli maddi yaşam koşullarını sağlamamaktadır. Ayrıca, hareket alanı olarak da yeterli alana sahip değildir. Yunan hükümeti tarafından yeni gelenlerin keyfi olarak kabul ve kimlik belirleme işlemleri yapılmadan ve hukuki durumları hakkında bilgilendirilmeden tutulduğu aktarılmaktadır (RSA, *Lesvos*, 2023).

Moria yangınından sonra, Avrupa Birliği ve Yunanistan, göçmenlere yönelik insan hakları ihlalleri ve şiddet içeren uygulamalarını gizlemek amacıyla büyük çabalar sarf etmiştir. Eylül 2021'de Sisam'da açılan ilk Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi'nin ardından diğer adalarda da benzer kampların inşasına başlanmıştır. Yeni kampların kurulması, sözde Moria yangınındaki gibi durumların tekrar yaşanmaması ve Avrupa Birliği standartlarına uygun barınma sağlanması amacıyla gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Ancak gerçekte bu kamplar, düzensiz göçmenleri yerel toplumsal yapıdan izole ederek kırsal alanlarda görünmez bir şekilde hapseden yapılar haline gelmiştir. Bu kamp alanların etrafı yüksek dikenli tellerle çevrilidir ve içeride ve dışarıda 24 saat gözetleme kuleleri ile güvenlik görevlileri bulunmaktadır. Gözetim

teknolojileri olarak X-ray tarayıcılar, kameralar, akıllı kartlı turnikeler ve hareket analizli kameralar kullanılmaktadır (Mare Liberum, *Camp Vastria*, 2023). Midilli’de Vastria adıyla kurulan yeni bir kamp bulunmaktadır. Bu kamp, Midilli’ye yaklaşık 40 kilometre uzaklıkta, bir ormanın ortasında konumlanmıştır. Yeni yerleşim yeri seçimi mülteci ve sığınmacıların insani güvenliğini tehdit eden bir konumda bulunduğu uzmanları tarafından aktarılmıştır. Yaz aylarında yoğun orman yangınlarına maruz kalabilecek bir yer seçimiyle kurulan kamp alanında olası bir yangın durumunda, kamptaki insanların tahliyesinde sorun yaşanabilecektir. Ayrıca, kampa giden ana ulaşım yolunun inşası, çevresel nedenlerden dolayı mahkeme tarafından durdurulmasıyla kampa ulaşım bir toprak yoldan sağlanmaktadır (Mare Liberum, *Camp Vastria*, 2023).

Fotoğraf. 3. Vastria Mülteci Kampı

Kaynak: <https://mare-liberum.org/en/camp-vastria-the-new-hell-on-lesvos/>

3.3.2. Sisam Adası Göçmen Kampları

Sisam’da yer alan Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi’nin kapatılmasının ardından açılan Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi 2021 yılında Vathi’ye yaklaşık 9 km uzaklıktaki dağlık

bir noktada açılmıştır. Bölgede eski mezbahaların bulunduğu bilinmektedir. Vathi Göçmen Kampı yerel aktörlerin ve sivil toplumun tepkilerine rağmen hayata geçirilmiştir. Kapatılan Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi yerine eski mezbaha yapısı içerisinde kamp alanı oluşturulmuştur. Merkez, geçici olarak konaklama sağlama ve kabul ve kimlik tespit süreçlerini yürütme amacıyla hizmet vermektedir. Yapının konumu dağlık bir bölgede, Vathi'ye yaklaşık 9 km olup, adanın yerel yerleşim birimlerinden oldukça uzaktır. Bu uzaklık, merkezdeki insanların yerel toplumla etkileşimini ve sosyal entegrasyonunun sağlanması açısından büyük bir sorun oluşturmaktadır (RSA, *Samos*, 2023).

Sisam'daki Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi yani modern yüksek duvarlı göçmen kampı Yunan Polisi ve özel bir güvenlik şirketi tarafından 24 saat boyunca koruma altında bulunmaktadır (RSA, *Samos*, 2023). Bu durum kamp sakinleri ve avukatlar tarafından dile getirilen bazı temel sorunları doğurmaktadır. Uygulanan sıkı koruma tedbirleri yerel topluluktan tecriti doğurmaktadır. Aynı zamanda güvenlik yetkililerinin güç kullanması gibi olumsuz durumlar ortaya çıkmaktadır. Bir raporda kamp sakinleri, polis memurlarının kendilerini yapıdaki karanlık bir bölüme götürdükten sonra sert bir müdahale ile haksız bir şekilde dövdüğünü şikâyet etmişlerdir. Kuzey Ege Polis Müdürlüğü, bu olaylarla ilgili olarak bir soruşturma başlattığını duyurulmuştur (The Press Project, 2023).

Fotoğraf. 4. Vathi Kapalı Kontrollü Gözetim Merkezi

Kaynak: <https://www.dailysabah.com/world/europe/greece-opens-1st-detention-center-like-migrant-camp-on-samos>)

Sisam'da uygulanan güvenlik ve gözetleme sistemleri ile ilgili olarak bazı kamp sakinleri arasında bu önlemlerin hırsızlıkların, mal kayıplarının, taciz vakalarının ve tartışmaların devam etmesi sebebiyle etkisiz olduğunu ifade edenler bulunmaktadır. Bazı kişiler bu önlemlerden dolayı kendilerini güvende hissederken, diğer kamp sakinleri ise bu önlemlerin aşırı ve gereksiz olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, güvenlik kameralarıyla toplanan verilerin, konut sakinlerinin yasal gereksinimleri için kullanılıp kullanılmayacağı da belirsizlik taşımaktadır. İnsan Hakları Hukuk Projesi (HRLP) adlı bir sivil toplum kuruluşunun avukatları, Sisam'daki bu kamp alanında polis şiddetiyle ilgili birçok şikâyet aldıklarını ve bir müdür hakkında da şikâyetle bulunduklarını, ancak bu şikâyetlerin araştırılması için güvenlik kameralarının kullanılmadığı, mahkemede suçlu bulunan bazı müdürlerin korunması amacıyla güvenlik kameralarının video görüntülerini kullanma taleplerinin yanıt bulmadığı ifade edilmektedir (RSA, Samos, 2023). Bu durumlar, insan hakları ihlallerine ve keyfi uygulamalara işaret etmektedir. Gözetleme ve güvenlik önlemlerinin sınırlarının aşılması, keyfi uygulamalar gerçekleştirildiği, kişilerin kötü muameleye maruz kaldığı görülmektedir. Bu tür durumların insan haklarına ve Avrupa Birliği'nin temel prensiplerine aykırı olduğu bilinmektedir.

Sisam'daki Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi, yani yeni nesil hapisane benzeri göçmen kamp alanı bu kadar sıkı kontrol ve gözetim önlemlerinin uygulandığı ilk yapı olmuştur. Yunan Mülteciler Konseyi (GCR), bu yapının kamplarda yaşayanların özel hayatına ilişkin haklarını ihlal ettiği, insan hakları ve uluslararası koruma gereklilikleri çerçevesinde yaşamlarının kapalı bir yapı içinde, sıkı bir planlama ile zorla devam ettirilmesi nedeniyle kimliklerinin ve insani onurlarının yok edildiği konusunda uyarıda bulunmuştur. Ayrıca bu yapının yarattığı izolasyonun kişilerde daha fazla travmaya katkıda bulunacağı ve psikolojik olarak olumsuz etkileri olacağı vurgulanmıştır (RSA, Samos, 2023).

Fotoğraf. 5. Teller Ardındaki Göçmenler- Sisam Adası

Kaynak: <https://thepressproject.gr/agria-kakopoiisi-prosfygon-sto-ked-samou-apo-astynomikous-xekiname-amesa-ed-e-i-apantisi-tis-el-as-sto-tp>

Sisam'daki merkezde yaşayan ve iltica başvurusu bekleyen kişilerin aktardıklarına göre temel ihtiyaç malzemelerine bile erişim sağlarken zorlanılmaktadır. Kamp sakinleri daha önce gönüllülerden ayakkabı, sabun gibi eşyaları temin ettiklerini aktarıırken şu anda bile gönüllülerin yetersiz olduğu söylenmektedir. Ayrıca sığınmacıların iltica başvurusuyla ilgili kararları sonuçlanıp, hazır olmasına rağmen kişilere ve avukatlara bilgi verilmediği belirtilmiştir. Kamp alanında internet erişiminin sadece geçerli bir *Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kartı* olan kişilerle sınırlanacak şekilde planlanması kabul ve kimlik belirleme sürecinde olanlar, bir sonraki başvurunun ön değerlendirmesini bekleyen başvuru sahipleri ve reddedilenler dahil diğer grupların daha da izole olmasına yol açacak bir durumdur. Bazı insanlar, bu planın aslında sığınmacıları zihinsel olarak tüketmeyi amaçlayan bir plan olduğunu düşünmektedir. Hukuki destek ve tıbbi bakım konularında da sorunlar yaşanmaktadır. Avukatların merkeze erişiminde, giriş izni almak için belirli prosedürleri takip etmek zorunluğu bulunmaktadır. Ayrıca, kamp alanında geniş kapsamlı bir sağlık hizmeti sağlanmamakta, tıbbi yardım mobil bir revir tarafından sağlanmaktadır. Dahası sağlık çalışanları, ihtiyaç sahiplerine ilaç temininde eksiklikler olduğunu, kendi ceplerinden bazı ilaçları aldıklarını belirtmektedirler

(RSA, *Samos*, 2023). Sonuç olarak, Sisam’da bulunan bu merkezde temel ihtiyaçların karşılanması, hukuki destek ve tıbbi bakım konularında ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir.

3.3.3. Kos Adası Göçmen Kampları

Kos Adası’ndaki yeni kurulan göçmen kampı Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi’ne dair Yunan Göç ve İltica Bakanlığı sitesinde yer alan bilgilere göre yaklaşık 90 dönümlük bir alanda modern teknik ve fonksiyonel altyapıyla, güvenli ve kontrol altında erişilebilir bir ortam sunmayı amaçlamaktadır. İnşa edilmiştir. Toplam kapasitesi 2.140 kişi olan bu merkezde, refakatsiz çocuklar, tek ebeveynli çocuklar ve aileler ile kadınlar gibi hassas grupları ayrı ayrı barındırabilecek şekilde tasarlandığı aktarılmıştır. Ayrıca merkez içerisinde Geri Gönderme Gözaltı Merkezi için 600 kişilik bir kapasite ayrıldığı söylenmektedir (Migration and Asylum Ministry of Greece, *C.C.A.C.*).

Fotoğraf. 6. Kos Adası’nda bulunan Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi’nin bir görüntüsü

Kaynak: <https://migration.gov.gr/en/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/k-y-t-ko/>

Şubat 2023 tarihli güncel bir çalışmada hassas gruplardan olan refakatsiz çocuklar için sunulan "güvenli bölge" koşullarının oldukça kısıtlı ve yetersiz olduğu, bu alanda güvenliği sağlamak amacıyla sürekli güvenlik personeli bulunmadığı aktarılmıştır. Merkeze getirilen çok küçük çocukların annelerinden ayrı olanlarının da bulunduğu ancak sözde güvenli bölgeden çıkma imkanına sahip olmadıkları için ve uzun sürecek yasal prosedür süreçleri boyunca kapalı

duvarlar altında özgürlükleri kısıtlanmış şekilde zorunlu olarak kaldıkları belirtilmiştir(RSA, Kos, 2023).

BMMYK'nin verilerine göre adada yer alan sığınmacı ve mülteciler için alternatif bir barınma alanı bulunmaması sebebiyle acil barınma sorunu ortaya çıkmıştır. Kentsel alana çıktıkları zaman da kendi imkân ve çabalarıyla barınma dışında herhangi bir alternatif barınma imkanına sahip olmadıklarından adanın oldukça uzak köşelerinde izole ve sınırlı mobiliteye sahip olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Daha iyi koşullarda yaşam için katkı sağlaması amacıyla gönüllüler tarafından yine adanın dışında bulunan bölgelerde Yunanca kursları düzenlenmektedir. Yunanistan ve Avrupa Birliği sorumluluğunda bulunmasına rağmen giyim ve diğer temel ihtiyaçların karşılanmasında da gönüllüler destek sağlamakta ve gerektiğinde ilaç yardımı da sunmaktadır (RSA, Kos, 2023).

Kamp alanında düşük kaliteli gıda ve sınırlı miktarda yiyecek tüketimiyle birlikte içme suyu sıkıntısı yaşandığı ifade edilmektedir. Bazı sığınmacıların ifadelerine göre yalnızca günde bir öğün yemek verilirken ve bazen sadece bir portakal, meyve aldıkları söylenmektedir. Aynı şekilde, çocuklar için temel gıda maddelerinin sağlanmasında ciddi eksiklikler dile getirilmektedir. Bu durum açıklıkla mücadele etme noktasına geldiklerini göstermektedir. Adada faaliyet gösteren kuruluşlardan edinilen bilgilere göre yemek şirketi günlük üç öğün (öğle yemeği, akşam yemeği ve ertesi sabah kahvaltısı) yerine tek öğün sunmaktadır. Bir kamp sakini önceden her çocuğa günlük bir litre süt verildiğini ancak şu anda sadece bir bardak süt alabildiklerini ve aylık harçlıklarını alamadıklarını belirtmektedir. Giysi ve ayakkabı olmadığı da bildirilen diğer sorunlar arasında yer almaktadır. Kamplarda yaşayanlar uzun süre sahip oldukları tek ve aynı kıyafeti giymektedir. Ayrıca, tamamlanan çamaşır makineleri ve ortak mutfaklar henüz hizmete açılmamıştır (RSA, Kos, 2023).

Kos'ta artırılmış gözetim önlemleri oldukça yaygın olarak görülmektedir. Merkezdeki yapıya giriş için kullanılan kart okuyuculu turnikelerle kayıtlı olmayan veya sığınma talebi reddedilen ancak barınma ihtiyacı bulunan kişilerin bu temel haklarından mahrum bırakıldığı, sınırlandırıldığı görülmektedir. Ayrıca merkezde yönetim tarafından sığınmacı ve mültecilere karşı kötü ve küçümseyici davranışlar sergilenmekte olduğu çeşitli raporlara yansımıştır. Kişiler yaşanan ve tercüman eksikliği sorunu sebebiyle merkez çalışanları ve yönetimi ile iletişim kurmakta sorun yaşarken ve gerginliklere yol açmaktadır. Bu sıkı denetim nedeniyle birçok kişi merkezden çıkmaktan, terk etmekten kaçınmaktadır. Bazı sakinler, yapıya geri döndüklerinde vücut içi aramalara tabi tutulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, kadın sakinlere de bu tür aramaların yapıldığı, kadın polis memurlarının da bulunduğu belirtilmektedir. Yiyecek ve ilaç temini konusunda da sıkıntılar yaşanmaktadır (RSA, Kos, 2023).

Kamp alanında sağlık hizmetlerinin sağlanması da sorunlar bulunmaktadır. Mart 2023 tarihli bir röportajda merkez içerisinde doktor veya psikolog bulunmadığı, hamileliğin son dönemlerinde olan kadınların bile gerekli tıbbi yardımı alamadıkları aktarılmıştır. Kos hastanesinde tercüman bulunmaması da hastalarla iletişimi önemli ölçüde zorlaştırmaktadır. Hastalara refakat eden bir akraba veya alternatif bir çözüm bulunarak yapılan çeviri, oldukça yetersiz kalmaktadır. Hastanede ve merkezde psikiyatrist bulunmaması sebebiyle idari gözetim altında tutulan vakalar, polis eşliğinde hatta kelepçeli olarak Leros Akıl Hastanesi'ne sevk edilmektedir (RSA, *Kos*, 2023).

3.3.4. Sakız Adası Göçmen Kampları

Sakız Adası'nda bulunan eski Kabul ve Kimlik Belirleme Merkezi olan Vial, Kasım 2022'de Sakız Adası'nın Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi olarak adlandırılmıştır. Bu yeni göçmen kampı Sakız kentine 8 km uzaklıkta, terk edilmiş bir alüminyum fabrikasının kullanılmayan kısımlarında inşa edilmiştir. Kamp alanı son verilere göre normal kapasitesinin altında bir nüfusa sahiptir. Covid-19 tedbirleri kapsamında 2022 Kasım ayına kadar, yeni gelen göçmenler, Lefkonya bölgesindeki karantina merkezine taşınırken 2022 yıl sonu itibariyle karantina merkezi kapatılmıştır (RSA, *Chios*, 2023).

Fotoğraf. 7. Vial Mülteci Kampı, 2019

Kaynak: http://www.xinhuanet.com/english/europe/2019-12/26/c_138658016_10.htm

Fotoğraf. 8. Vial Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi

Kaynak: <https://rsaegean.org/en/chios-2023/>

Yukarıdaki Vial Göçmen Kampı ve Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi'nin farklı zamanda çekilen fotoğraflarına bakıldığı zaman iki ayrı isim altındaki iki ayrı yerin mekânsal

farklılıkları net bir şekilde gözlemlenmektedir. Göçmen kampları, genellikle geçici bir konaklama ve insani yardım hizmetlerinin sunulduğu yerler olarak planlanır ve bu kamplarda göçmenlere daha fazla özgürlük ve hareket kabiliyeti sağlanır. Diğer taraftan, kapalı kontrollü erişim merkezleri daha sıkı güvenlik önlemleri ve yüksek duvarlarla çevrilerek kontrol altında olan, bireylerin hareketlerinin sıkı bir şekilde izlendiği ve sınırlı özgürlüklere sahip olunan yerlerdir.

Sakız Adası'ndaki uluslararası örgütler ve farklı ölçekteki sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen araştırmalar, üst düzey güvenli bir göçmen kampının eksiklikleriyle ilgili önemli sorunları ortaya koymaktadır. Bu yapıların temel sorunları arasında doktor ve sosyal hizmet görevlilerinin bulunmaması yer almaktadır. Bu durumda, sosyal hizmet uzmanının normalde sorumlu olduğu işler, psikologlar tarafından yürütülmektedir. Sağlık personeli eksikliğine çözüm olarak, hemşirelerin sorular sorması talep edilmekte ancak bu durum sağlık sorunlarının değerlendirilmesi açısından yetersiz kalmaktadır. Belgelendirme işlemleri için Sakız Hastanesi veya Ulusal Halk Sağlığı Teşkilatı'ndan doktorlar tarafından destek sağlanmaktadır. Tercümanlık ve hukuki destek konusunda hastanede sıkıntılar yaşanmaktadır. Sakız Adası Genel Hastanesi'nde tercüman bulunmaması sebebiyle hastaların personelle iletişim kurması zor olmaktadır. Acil durumlar ortaya çıktığında telefon aracılığıyla kamp alanından hastaneye sağlandığı aktarılmıştır (RSA, Chios, 2023).

Kamp alanı içerisinde çalışanlar, barınma amaçlı kullanılan konteynerlerin kötü durumda olduğunu, çoğunda klimaların çalışmadığını ve sakinlerin ısınmak için halojen sobalar kullanmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Kamp alanında bol miktarda hamam böceği bulunduğu, bolca ilaçlama yapıldığı, gıda kalitesi düşük seviyede olduğu ve bunlara bağlı olarak da gıda zehirlenmesi vakalarının olduğu bildirilmektedir. Ayrıca Adanın en batı anakaraya en uzak noktasında yeni bir göçmen kampının inşaatı devam etmektedir. Açıklanan takvime göre Eylül 2023'te açılması beklenmektedir (RSA, Chios, 2023).

3.3.5. Leros Adası Göçmen Kampı

Leros Adası'ndaki Kapalı Kontrollü Erişim Merkezi, adanın başkenti Agia Marina'ya yaklaşık 6 kilometre uzaklıkta, dağın yamacında bir bölgede yaklaşık 60 dönümlük bir alana yayılmaktadır. Yerel makamlardan tepki alan merkez, Kasım 2021'de inşaatı tamamlanarak açılmıştır. Merkezde adaya doğrudan gelenlerin yanı sıra, Rodos ve Symi gibi diğer adalardan da özellikle transfer edilen kişiler de bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) göre adada göçmen kampında barınma ihtiyacı karşılanamayan göçmenlere yönelik, kentsel bir ortamda sağlanan bir barınma hizmeti bulunmamaktadır.

Kişiler kendi kendine barınma ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmaktadırlar. Merkezde başvuru süreci tamamlanarak sığınma hakkı verilen kişilerin birkaç gün içinde kamptan ayrılmaya zorlandığını, sonuç olarak sığınmacı ve mültecilerin sokaklarda evsiz aileler olarak yaşam sürdürmeye çalıştıkları belirtmektedir (RSA, *Leros*, 2023).

Leros'ta temel ihtiyaç maddelerinde önemli eksiklikler ve aylık ödeneklerin ödenmesinde gecikmeler yaşandığı aktarılmaktadır. Faaliyet gösteren umumi çamaşırhaneler ve ortak mutfaklar çalışırken merkezde bulunan dükkanların faaliyet göstermemektedir. Kampta sağlanan yiyeceklerin kalitesinin düşük ve miktarı sınırlı olduğu, hizmet veren yemek şirketinin ise günlük üç öğün yerine sadece bir öğün sunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, genel olarak rekreasyon faaliyetlerinde belirgin bir eksiklik dile getirilmektedir. Yaşam alanı olan konteynerlerde yemek tüketimi yasaklanmıştır. Gönüllü gruplar kamp alanına hala giysi, ayakkabı ve çocuk eşyaları (bebek bezleri, giysiler) temin etmektedir (RSA, *Leros*, 2023).

BMMYK 'nin verilerine göre 2023 mart ayı sonunda merkezde iki doktor ve bir psikolog bulunmaktadır. Yerel hastanede, personel eksikliği nedeniyle tüm hastaların tıbbi bakımı sıkıntılı bir hal aldığı aktarılırken ve hastanede tercüman bulunmadığı söylenmiştir. İhtiyaç halinde hastane merkez ile iş birliği yaparak uzaktan veya yüz yüze tercüman temin etme çabasına girmektedir (RSA, *Leros*, 2023).

Sisam ve Leros adalarındaki Kapalı Kontrollü Erişim Merkezleri'nde bulunan kontrol ve gözetleme sistemleri benzerlik göstermektedir. Bu sistemler daha sığınmacı ve mültecilere yönelik olarak kurulmuş olsa da merkez çalışanları da bu uygulamalara maruz kalmaktadır. Nisan ayının başlarında Ulusal Halk Sağlığı Örgütü Çalışanları Sendikası, çalışanların farklı çalışma koşullarıyla karşı karşıya bırakıldığını bildirerek ve bu koşulları ne kendilerinin ne de işlerinin gerektirdiği şekilde kabul etmemeleri gerektiğini vurgulamıştır. Aynı dönemde, Mülteciler Kabul ve Kimlik Tespit Hizmetinde Panhelenik Çalışanlar Derneği tarafından yayınlanan bir bildiri, güvenlik şirketinin korumalarının günlük radyasyona maruz kalmaktan endişe ettikleri için vücut taraması prosedürlerini reddettiklerini ve bu nedenle çalışanlar üzerinde aşırı bir vücut arama uygulandığını belirtmiştir. Çalışanların ifadelerine göre bu vücut araması uygulaması çizgiyi aşmış olup, iç çamaşırları bile incelenmektedir, bu durum kadın ve erkeklerin kişisel onurunu ihlal etmektedir. Ayrıca, çalışanlar, açıklamalarında, yoğurt ve su gibi gıda maddelerinin dahi X-ray taramasından geçirildiğini ve bu nedenle tüketilmek üzere bir saat beklemelerinin söylendiğini ifade etmişlerdir. Hatta çocukların dahi bu uygulamalarla okul sırt çantalarının denetimi gibi girişte sıkı kontrollere tabi tutulduğu gözlemlenmiştir (RSA, *Leros*, 2023).

Leros adasında, son aylarda, mevcut avukat sayısının ihtiyaçları karşılamak için yetersiz olduğu ve bu sebeple adli yardımın yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Merkez çalışanlarından elde edilen bilgilere göre de hukuki destek sağlanırken bilgi yetersizliği bulunan kişilerce hizmet verilmesinin problem yarattığı aktarılmıştır. BMMYK'dan aktarılan bilgiye göre hem diğer adalardan gelen ekiplerce hem de yeni gönüllülerle merkeze gelen sığınmacılara entegrasyonla ilgili konularda bilgi verilmekte ve hukuki destek sağlamaktadır (RSA, *Leros*, 2023).

3.4. Uluslararası Aktörlerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Ege Adaları Göçmen Kamplarına Bakışı

Avrupa'ya gelen göçmen akını karşısında sert politikalar uygulayan Yunan hükümeti oldukça büyük eleştiriler ile karşı karşıya kalmaktadır. Yunanistan göç bakanlığı tarafından gerçekleştiren bir açıklamada sadece uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişilerin yiyecek ve gıda desteği alabilmeye uygun kişiler olarak kabul edildiğini dile getirmiştir. Buna karşın Uluslararası Kurtarma Komitesi (IRC) yetkililerinin ve farklı yardım kuruluşlarında görevli insan hakları savunucularının Ocak 2022'de gerçekleştirdiği açıklamada uluslararası koruma başvurusunda bulunan ve mülteci olarak tanınan kişilerin yanında, sığınma başvurusunda bulunan ve prosedürlerin uygulanması sebebiyle statüleri henüz net olmayan kişilerin de temel ihtiyaç olan beslenme ihtiyacının sağlanması adına yiyecek ve gıda erişiminin sağlanması gerektiğini söyleyerek Yunan hükümetini eleştirerek çağrıda bulunmuştur. Yunanistan Göç Bakanlığı ise özellikle göçmen kadın ve çocukların yetersiz beslenme sorununu görmezden gelerek reddetmiştir. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan 2016 tarihli Geri Kabul Anlaşması, Türkiye'nin mülteciler için güvenli üçüncü ülke kabul edilmesini ve böylece Avrupa sınırları dışında yaşamasını öngörmekteydi. Ancak Mart 2020'de geri kabulü reddeden ve Türk hükümeti tarafından gerçekleştirilen açıklamalarda Avrupa Birliği sınırına göçmen akını yaşanmış, Yunanistan tarafından şiddete maruz kalan göçmenler adına insani kriz yaşanmıştır. Yunan hükümeti de Türkiye'nin tavrına karşılık olarak Türkiye üzerinden gelenlerin sığınma başvurularını bilinçli olarak reddederek belirsizlik ve kriz ortamının devam etmesine sebep olmaktadır. Ayrıca bu şartlar altında kamplarda yaşayan sığınmacılar ve mülteciler temel haklara erişimde sorun yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler koordinasyonu ile Avrupa Birliği tarafından finanse edilen göçmen kamplarında yaşanan insan haklarına aykırı uygulamalar, yanlış ve kötü yönetim politikalarının çözülememesi ve sorunun derinleşmesinin görmezden gelinmesinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Yunanistan sınırındaki Yunan hükümetinin gerçekleştirdiği geri itme politikası hem ege denizinde hem de kara sınırından çeşitli trajedilere sebep olmaktadır. Uygulanan politikalarda göçmenler henüz sınıra ulaşmadan Yunan sınır devriyeleri tarafından geri itmeye maruz kalırken Yunan hükümeti adına Yunanistan göç bakanı Notis Mitarchi sert bir dille reddetmiş, Türk hükümetini göçmenleri Avrupa Birliği'ne göç etmeleri adına teşvik etmekle suçlamıştır. Uluslararası Af Örgütü Avrupa Direktörü olan aynı zamanda Avrupa Konseyi eski insan hakları komiseri olan Nils Muižnieks tarafından çeşitli sivil toplum kuruluşlarının 2013 yılından beri hem Yunanistan hem Avrupa Birliği tarafından inkâr ve reddedilen bu uygulamalara karşı kanıt toplandığını açıklamıştır. Ayrıca ege denizlerinde sınır güvenliğini sağlama adına artan önlemlerin yanında gelen sığınmacıların şiddete maruz kaldığının, yaralanmaların yaşandığı aynı zamanda çıplak aramaların gerçekleştiği yönünde raporlamaların arttığı bilgisi verilmiştir (The Guardian. 2022a).

Avrupa Parlamentosu Yunan hükümeti tarafından reddedilen, mültecilere ve sığınmacılara yönelik insan hakları ihlallerinin soruşturulmamasını da sebep göstererek Avrupa Birliği sınır yönetimini ve güvenliğini sağlamakla görevli ajans FRONTEX'in hesabını imzalayıp onaylamamış ve ertelemiştir. Gerçekleştirilen oylamada sığınmacı ve mültecilerin temel insan hakları ihlallerine maruz bırakarak yürüttüğü çalışmalarda tüm uluslararası koruma ve sığınma hukukunu, Avrupa Birliği'nin temelinde yer alan hukuki düzenlemeleri yok sayarak geri itmelerin yaşandığını dile getirilmiştir. FRONTEX 'in 2015-2022 yılları arasında müdürlüğünü yapmış olan Fabrice Leggeri'nin görev yaptığı dönemi içeren bir raporda yetkinin kötüye kullanıldığı, çeşitli taciz ve geri itme yaşandığı ifade edilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği'nde görevli dolandırıcılıkla mücadele dairesi söz konusu iddialara yönelik FRONTEX'in dökümlerine ulaşmak için talepte bulunurken Avrupa Birliği üst düzey yetkilileri tarafından erişim engellenmiştir (Çam, *Avrupa Parlamentosu, FRONTEX'in bütçesini onaylamadı*, 2022).

Geri itme ve insan hakları ihlallerine yönelik Yunanistan'a yönelik iddialardan biri de sığınmacıların yakalandıktan sonra karakollarda kilit altında suçlu gibi tutulurken, aynı zamanda Türkiye tarafında geri göndermelerde kayıkları kullanmak üzere kullanıldıkları şeklindedir. Yürütülen bir soruşturmada farklı gruplarda yer alan benzer ifadeleri veren yerel halkın iddialarına ve bazı sığınmacıların ifadelerine göre gelen sığınmacılardan bazılarının Yunan polisi için çalışmaya zorlandığı ya da hapse girmekle tehdit edildiği yönündedir. Polis için çalışmayı kabul etmesi halinde sığınmacılara geceleri serbest bırakılarak çalışması, gündüzleri de kilit altında kalarak bir süre Yunanistan'da kalmasına izin verileceği ifade edilmektedir. Ayrıca sığınmacıların polisler için çalışması durumunda diğer göçmenlerin

eşyalarına el koyabilecekleri söylenmiştir. Soruşturmada yer alan bazı polis kaynaklarının ifadelerine göre sığınmacıların kullanılmasının sebebi Türk-Yunan sınırında olabilecek herhangi bir çatışma ortamında sığınmacıları kullanma amacı taşımaktadır (Jones ve Vlachos, *Greek police coerce asylum seekers in pushbacks*, 2022).

Avrupa'nın en büyük mülteci kampı Moria mülteci kampı 2020 yılında büyük bir yangınla yerle bir olmuştur. Moira göçmen kampı, Midilli adasının nüfusunu yaklaşık 20.000 göçmen ile önemli bir ölçüde artırırken adada göç alanında çalışanların da gelmesine sebep olmuştur. Ege sularında göçmenlere yönelik uygulamalar sırasında yaşanan insan hakları ihlallerine karşı açılmış birçok dava bulunmaktadır. Bunlardan biri de Suriyeli bir mülteciye aittir. Daha önce Suriye'den ayrılıp Lübnan ve Türkiye'ye giden, son olarak da Sisam Ada'sına geçerek Avrupa'da Almanya'ya giden ailesiyle bir araya gelmeye çalışan Suriyeli mülteci, Yunan polisinin uygulamaları karşısında daha sonrasında FRONTEX'e dava açmıştır. Yunan polisine sığınma başvurusu yapmak için başvurduklarında mültecilerin yeniden kıyıya döndürüldüğünü, şişme bir bota bindirilerek denize bırakıldıklarını, daha sonrasında denizin ortasında uzunca saatler bekledikten sonra karaya doğru sürüklenirken Yunan sahil güvenliğine ait jet-skilerin yakınlarına gelerek dalgalarla onları yeniden uzaklaştırmaya çalıştıklarını aktarmıştır. Şişme botun su almasıyla tam bir can pazarı yaşanırken Türk Sahil güvenliği tarafından kurtarıldıklarını ifade eden Suriyeli mülteci, yaşanan olayın sorumlusu olarak gördüğü FRONTEX'i yaşam hakkı ve sığınma hakkı başta olmak üzere insan hakları ihlali gerekçesi ile yaklaşık 500.000 Euro tazminat davası açmıştır. Mültecilere gönüllü olarak hukuki danışmanlık veren bir avukatın desteği ile dava açılmıştır (Jones, *'I was close to death'*.2022).

Avrupa Birliği, Yunanistan'ın uyguladığı iltica politikalarına karşı endişe duymaktadır. Avrupa Birliği FRONTEX'in insan haklarından sorumlu yetkililerinden insan hakları uzmanı Jonas Grimhen, gerçekleştirdiği röportajda Yunanistan'daki sınır yönetimi ve uygulamaları konusunda daha fazla denetime tutulması gerektiği dile getirmiştir. Yunanistan üzerinde bir baskı oluşturarak ihlallerin önlenmesi için çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiğini söyleyen Grimhen, Avrupa Birliği yasalarına uymayan Yunanistan gibi ülkelerin yetkilerinin kısıtlanması, daha az fiziki araca sahip olması ve sıkı bir raporlamayla denetlenmeli görüşündedir. Ayrıca gerçekleştirilen sınır yönetiminin hem Avrupa Birliği Haklar Sözleşmesi ile uyumunu sağlamak hem de uluslararası koruma mevzuatıyla uygun bir yapıya koymak için görev yaptıklarını belirten Grimhen, çözüm olarak sunulan FRONTEX'in görevinin sonlandırılmasını doğru bulmadığını, FRONTEX tarafından gerçekleştirilen bazı geçmiş uygulamalarında insan hakları uzmanlarının görevlendirilmesinin çözüm olduğunu, yine olabileceğini söylemiştir. Ayrıca Grimhen, Avrupa Birliği fonlarından Yunanistan'ın

çıkarılmasının da Yunan makamlarının uyguladığı politikalara karşı bir caydırıcılık olarak görmektedir. Yine benzer bir şekilde Yeşiller / EFA grubundaki Hollandalı Milletvekili Tineke Strik, Avrupa Birliği'nin ülkelere sağladığı finansmanının Avrupa Birliği temel haklarının doğru bir şekilde uygulanmasıyla bağlantılı olarak verildiğini, Yunanistan'a sınır yönetimi için verilen fonlara yönelik daha fazla inceleme ve denetim gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemektedir (Rankin, *Greece should face more checks over asylum seeker treatment*, 2022).

2015 yılında Avrupa tarihinin en büyük göçmen akınlarından biriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu sonraki 2016 yılını da kapsayan dönemde bir milyondan fazla insan Avrupa'ya giriş için Yunanistan'a gelmiştir. Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle uygulanan projeler kapsamında Yunanistan anakarası ve adalarında çok sayıda konaklama merkezi açılmıştır. Bu merkezler sığınmacılar ve kayıt altına alınmış mülteciler için tasarlanmıştır. Genellikle büyük şehirlerde veya düzensiz göç akışının yoğun olduğu adalarda bulunmaktadır. Bu merkezler sığınmacıların temel ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sunmakta ve sığınmacıların ülkeye uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Ancak bazı merkezlerin kalitesi ve koşulları, eleştirilere neden olmuştur ve bazı sığınmacılar, yaşam koşullarının yetersiz olduğunu ve gereksiz yere uzun süreler boyunca konaklamak zorunda kaldıklarını dile getirmektedir. Bir dizi görüşme ve müzakere süreci sonucu 2016 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında gerçekleştirilen Geri Kabul Anlaşması veya bilinen adıyla 18 Mart Mutabakatı ile Balkan Rotası olarak bilinen Türkiye -Yunanistan- Makedonya üzerinden diğer Avrupa ülkelerine geçişi sağlayan sınırların resmi olarak kapatılmasından sonra Yunan adalarında yer alan sığınmacıların Avrupa anakarasına geçişleri oldukça zorlaşmıştır (Weber, 2017).

En büyük artışın yaşandığı 2015 yılında Yunanistan'da kalan 50.000 kişiden fazla olduğu tahmin edilen sığınmacılar için ülkede en büyük sorun barınma ihtiyacının karşılanması olarak görülmüştür. Yunanistan'da sığınmacıların acil barınma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Yunanistan Hükümeti ve farklı sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen ESTIA (Emergency Support to Integration and Accommodation -Entegrasyon ve Barınma için Acil Destek) adlı proje oluşturulmuştur (UNHCR, *ESTIA: Home away from home*, 2021). Bu proje acil ihtiyaçların karşılanmasını yönelik bir insani proje olarak ortaya çıkmıştır. Proje kapsamında sığınmacıların temel insan haklarının korunup güvenliklerinin sağlanarak ücretsiz olarak barınma, gıda, tıbbi yardım, psikolojik destek ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerden yararlanması hedeflenmiştir.

Programın finansal bilgileri ile alakalı olarak kendi sitesinde yer alan bilgilere göre 2017 yılında ESTIA programına 139 milyon Euro bütçe ayrılarak Avrupa Birliği Sivil Koruma ve

İnsani Yardım Fonu tarafından finanse edilmiştir. Program bu finansman ile Yunanistan'daki mültecilere ve sığınmacılara önceden belirlenmiş aylık nakit yardımları ve yerleşim yerleri sağlamayı amaçlamıştır. 2018 yılında ESTIA programı için Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Fonu tarafından finanse edilen rakam 167,5 milyon Euro olmuştur. Bütçenin yıl sonuna kadar yıl sonuna kadar 27.000 kişinin konaklaması için kullanıldığı, nakit yardımların da 60.000'den fazla kişiye ulaştığı aktarılmıştır. 2019 yılında ESTIA programı yine Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Fonu tarafından finanse edilmiş, ayrılan bütçe 190 milyon Euro'ya artırılmıştır. Böylece bütçe ile yıl sonuna kadar 25.000 kişinin yerel konaklama yerlerini sürdürmesine olanak sağlanmış, 90.000'den fazla kişiye ulaşan nakit yardım destek programı sağlanmıştır. 2020 yılında ise önceki yıllardan farklı olarak program Avrupa Birliği'nin Sığınma, Göç ve Entegrasyon Fonu tarafından ortak finanse edilerek ayrılan bütçe 175 milyon Euro'ya düşürülmüştür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bu bütçe ile önceki yıllardan 25.500 kişilik yerel konaklama yerlerini sürdürülmesini sağlayarak 92.000 kişinin üzerine de nakit destek sağlamıştır (UNHCR Greece, *ESTIA*, 2020).

Yunan hükümeti göçün artık kontrol altında olduğunu, sığınmacı sayısının önemli ölçüde azaldığını ve iltica başvuru süreçlerinin hızla sonuçlandırıldığını dile getirerek ESTIA programını sonlandırmıştır (InfoMigrants, 2023a). ESTIA programı yönetiminin 2021 yılından itibaren hem mali hem konut yönetimi açısından Yunan hükümetine devredilmesinden kısa bir süre sonra Nisan 2022 itibariyle kademeli olarak azaltılması neticesinde henüz sığınma başvurusu sonuçlanmayan veya yeni sığınma başvurusu yapacak kişilere öncelikle barınma ardından diğer temel ihtiyaçların karşılanması açısından zorunlu olarak kamp alanlarına yönlendirmektedir. Özellikle ESTIA programının sunduğu konaklama imkanlarının %60'nın ana karada başkent ve çevresinde bulunan alanda yer alması, sığınmacıların ülke içerisine girmesine, oradan da Avrupa'nın içlerine doğru ilerlemesine olanak sağlarken programın sona ermesiyle sığınmacılar daha çok kamp alanlarında tutulabilecek, yüksek güvenlikli kamp alanlarında göçmenler Yunan toplumundan ayrı bir şekilde yaşamaya zorlanacak, bu zorlama sığınmacılara yönelik, caydırıcılık olarak kullanılacaktır (InfoMigrants, 2023b).

Avrupa Komisyonu tarafından 2027'ye kadar finansman taahhüdü bulunan ESTIA programının sonlandırılması yanında Yunan hükümeti tarafından anakarada yer alan ve kentlere yakın noktalardaki kamp alanlarının sürekli olarak kapatılması ile sığınmacılar daha uzak noktalara gönderilerek izolasyon altına alınmaya çalışılmaktadır. Yunanistan'da Lesvos (Midilli) Adası'nda hizmet veren sığınmacılara yönelik hukuki ve adli yardım kuruluşu olan FENIX, programın sonlandırılması ile bazı sığınmacılara bulundukları dairelerden çıkarılarak kamp alanlarına taşınacakları bilgisi 24 saat gibi bir süre verilerek gerçekleştirilmiştir. Bu

durumda sığınmacılar yetersiz barınma, sağlık hizmeti, eğitim hizmeti gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (InfoMigrants, 2022). Bu durum Avrupa Birliği'nin sığınma prosedürlerinin temelini oluşturan Avrupa Temel Haklar Şartına ve diğer düzenlemelere aykırı bir durum olarak görülmektedir. Oysaki ESTIA programı Avrupa Birliği temel ilkelerine uygun olarak yararlanıcılarına eşitlik içerisinde iyi yaşam koşulları, güvenlik, beden ve ruh sağlığının, mahremiyetin ve kişisel bilgilerin korunması sağlamayı taahhüt etmiştir. Ayrıca program, aile birliği ve çocukların yüksek yararına önem vererek konaklama tesislerine uygun yerleştirme işlemleri gerçekleştirirken çatışmaların ve şiddetin önlenmesi ve yönetimi konusunda psikolojik, cinsel, ırksal veya aile içi şiddeti de içeren önemli destekler sağlamaktaydı. Program yararlanıcıların güvenliği ve korunması sağlarken ve yararlana aile üyeleri, kamu kurumları, uluslararası kuruluşlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile iletişim ve iletişimi sağlayan bir özelliğe sahipti (Migration and Asylum Ministry of Greece. *About ESTIA*).

Yunanistan hükümeti, sert ama adil" olarak nitelendirdikleri göç politikasını sertleştirme ve düzensiz göçmenleri sınırdan uzaklaştırma çabalarını Avrupa Birliği'nin desteğiyle gerçekleştirmektedir. Düzensiz göçmen sayısının artmasıyla birlikte, Yunanistan'da bulunan mülteci ve sığınmacıların yarısı Ege adalarında yer alan kabul ve kimlik belirleme merkezlerinde yaşamaktadır. Bu durum, adalardaki mülteci kamplarının kapasitesinin aşıldığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle Yunan hükümeti sığınmacı ve mültecileri adaların başkentlerinden uzaklaştırmayı hedefleyen politikalar izlemektedir. Yunan Göç Bakanı Notis Mitarakis göç politikasının başarılarından bahsederek, ülkenin sınırlarını karada ve denizde koruduklarını ve düzensiz geçişleri yüzde 90 oranında azalttıklarını ifade etmektedir. Mitarakis, Türkiye'den gelen sığınmacı sayısının 2019'dan bu yana önemli ölçüde azaldığını belirtirken uygulanan politikalar yerel halk tarafından eleştirilere de konu olmaktadır. İnsan hakları grupları ve arama kurtarma gözlemcileri, Yunanistan'ın sert sınırlar politikasının, potansiyel mültecilerin denizde geri itilmelerine yol açtığını iddia etmektedir. Yunanistan, mülteci kamplarının şehir merkezlerinden uzaklaştırılması ve yeni, daha büyük kampların inşa edilmesi gibi önlemler alırken bu politikalar da eleştirilere yol açmakta ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini söyleyen savunmalar artmaktadır (Smith, 2023).

2015 yılında Avrupa'ya gelen göç hareketinin en yüksek rakamlara ulaşmasının ardından, Avrupa Birliği sınırları daha sıkı bir şekilde kontrol altına almak için büyük miktarlarda kaynak harcarken, göçün etkileri başkent Atina'da açıkça görülebilir hale gelmiştir. Atina belediye başkanının göçmen ve mültecilerden sorumlu özel danışmanı Melina Daskalaki, "Artık Victoria Meydanı'na gidebiliriz ve orada yaşayan insanları görmeyiz" ve "Bir aile görürsek hemen harekete geçeriz." diyerek göçmen karşıtlığını resmi bir dilden ortaya

koymuştur. Bu durum, mültecilerin Yunanistan'da yasal korumaya erişim sağlama çabalarını ve hkmetin politikalarının açıkça göstermektedir (Hyphen Online, 2022).

Avrupa Birliği ve Yunanistan 'ın göçmenleri Ege Adaları'nda kurdukları kamplarda sınırlarının en uzak köşelerinde tutma çabalarına rağmen, ana karaya ulaşanların sayısı oldukça fazladır. 2020'nin başlarında Yunan hükümeti hem adalarda hem de anakarada tüm kampların ve kabul tesislerinin sadece hala iltica başvurusu işleme konulan kişilere ayrılması kararı almasıyla yaklaşık 11.000 kişi kamplardan tahliye edilmiştir. Kamplardan ıkarılan kişiler, kayıtlı olarak mülteci statüsüne sahip olmalarına rağmen ev bulma ve geçimlerini sağlama zorluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Kamplardan ıkarılan yüzlerce kişi başkent Atina'da Victoria Meydanı'nda bir araya gelerek haklarını aramıştır. Temmuz 2020'de Güç ve İltica Bakanı Notis Mitarachi, Twitter'da yaptığı açıklamada göçmenlerin "kendi ayakları üzerinde durmaları gerektiğini, onlara ömür boyu ayrıcalıklar verilemeyeceğini" ifade ederek Yunan hükümetinin göçmenlerle ilgili politikalarının sertliğini ve göçmenlere yönelik baskıyı göstermiştir. Victoria Meydanı'nda kamp kuran yüzlerce kişi birkaç gün içinde çıkarılarak mülteci statüsü olmayanlar Yunanistan ve uluslararası G rgt (IOM) tarafından yönetilen Eleonas, Skaramangas ve Schisto gibi anakarada başkent yakınlardaki kamplara gtrlmştir. Öte yandan Atina'daki mülteci kampı olan Eleonas kapatılıp ve ESTIA programı da sona erdirildikten sonra düzensiz göçmenler daha uzak bölgelerindeki kamplara gönderilmiştir. Yunan hükümetinin uyguladığı başkentten uzaklaştırma stratejisiyle zor koşullar altında yaşam sürdüren sığınmacı ve mülteciler için yeni krizler ortaya çıkmıştır (Hyphen Online, 2022)

Avrupa Birliği, göçmen kamplarını sınır yönetiminin bir parçası olarak kullanırken, sınır geçişinin yüksek olduğu Ege Adaları'ndaki kamplarda yüksek duvarlı, tel örgülü ve polis kontrol noktası gibi özellikler kullanmaktadır. Bu durum göçmen kamplarının koşulları ve göçmenlerin maruz kaldığı insan hakları ihlallerine yönelik tartışmaları arttırmaktadır. Farklı düzeyde uluslararası örgütler, insan hakları savunucuları, sivil toplum kuruluşları koşulların iyileştirilmesi, göçmen haklarının korunmasına yönelik kamuoyu oluşturup, çalışmalar gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2021 yılına ait olarak yayınladığı Küresel Raporu'nda 2021 yılında Covid-19 pandemisine rağmen 123.000'i açan göçmenin Avrupa'ya geldiği belirtilmektedir. Ayrıca çoğunluğu deniz yolu ile gelen göçmenlerden 3.130 göçmenin sınırlarda uygulanan sınır güvenliği politikalarına, geri itmelere de bağlı olarak hayatını kaybettiği aktarılmıştır. Yine aynı dönemde Yunanistan ile Avrupa Birliği arasında iş birliği arttırılmasına yönelik çalışmalarla göçmenlere insani yardım ve acil ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır (UNHCR Küresel Raporu, 2021).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin verilerine göre bölgelere göre ayrılan bütçelerde Avrupa bölgesi için 2020 yılında ayrılan bütçe 509.1 milyon dolar iken 2021 yılında ayrılan bütçe yaklaşık 359.1 milyon dolara düşmüştür. Ayrıca bütçedeki harcamaların %78.5 i toplam 3.859 milyar dolar Küresel Mülteci Programı kapsamında gerçekleştirilen harcamalara ayrılmıştır. 2020 yılındaki 3.884 milyar dolara göre 25.4 milyar dolar bir azalma gerçekleşmiştir. Bu azalmanın sebebi olarak Avrupa'da entegrasyon ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması için yürütülen Acil Destek için Entegrasyon ve Konaklama (ESTIA) programının Yunanistan hükümetine devredilmesinin etkisi olduğu aktarılmaktadır (UNHCR Küresel Raporu, 2021: 21-23). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin göçmenlere yönelik ayrımcılık ve yabancı düşmanlığını önleme, azaltma ve müdahale edebilmek adına yürüttüğü programların uygulandığı devletler arasında Yunanistan'da bulunmaktadır. Bu programlar Yunanistan'ın yanı sıra Kolombiya, Kosta Rika, Fransa, Malezya, Güney Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaktadır. Burada yerel otoritelerin çalışmalarını desteklerken, 2021 yılında pandemi sürecinde de yerel yönetimlerin taahhüt ettikleri çalışmaların değerlendirilmesi adına “İyi Uygulamalar ve Yenilikçi Yaklaşımlar Gösterge Paneli” ni düzenleyerek yerel otoritelerin uyguladıkları göçmen politikalarının uygulama aşamasındaki zorluklarını, karşılaşılan sorunları ve yeni önerilerin paylaşılmasını sağlamıştır. Burada Avrupa Birliği üyesi ülkelerin göç politikaları ve mültecilerle ilgili konularda veri ve analiz paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş bir oluşum olan Avrupa Göç Politikası Uygulama Grubu ile yerel düzeyde daha katılımcı bir yaklaşım belirlenmesi adına Bulgaristan, Finlandiya, Yunanistan, İtalya, Malta, Polonya ve Sırbistan'ın dahil olduğu bir çalışma gerçekleştirilmiştir (UNHCR Küresel Raporu, 2021).

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) kısaca HRW, dünya genelinde insan hakları ihlallerini izlemek, belgelemek ve savunmak amacıyla kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. HRW, birçok ülkede insan hakları ihlalleri konusunda araştırmalar yapmakta ve kamuoyunu bilgilendirmektedir. Yunanistan'da yaşanan hak ihlalleri konusunda da çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. COVID-19 pandemisi döneminde Yunan hükümeti, binlerce kişiyi kamp alanlarına kapatarak sosyal mesafe önlemleri almamıştır. Koruyucu önlemler sağlanamadığı ve göçmenlere yerel halka uygulanan tedbirlerin uygulanmadığı eleştirileriyle hükümet karşı karşıya kalmıştır. Yunanistan, göçmenlere herhangi bir önleyici tedbir almamıştır. Aynı zamanda koruma ve tıbbi yardım sağlamamıştır. 2020 yılı mart ayında pandeminin ile zamanlarında gerçekleştirilen bir araştırmada, Midilli (Lesbos), Sakız (Chios), Sisam (Samos), Kos ve İlerioz (Leros) adalarında bulunan kampların toplam kapasiteleri 6095 kişi olmasına rağmen, 37.427 göçmenin bu kamplarda yaşadığı belirlenmiştir. Bu şartlar altında

göçmenler, sınırlı suya erişim, yetersiz hijyen ve tıbbi destek hizmetleriyle karşı karşıya kalmıştır. Yunanistan, virüsün yayılımı karşısında yeterli önlemleri almamak ve Dünya Sağlık Örgütü'nün COVID-19'dan korunma konusundaki yönergelerini yerine getirmemekle eleştirilmiştir (Human Rights Watch, 2020).

Yunanistan'da sığınmacıların yaşadığı sorunları, göçmenlere yönelik uygulamaları ortaya koymak ve belgelemek adına çalışmalar yürüten çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan Equal Rights Beyond Borders (ERBB), HIAS Greece ve Refugee Support Aegean (RSA) tarafından 2022 yılında hazırlanan “The State of the border procedure on the Greek Islands” adlı raporda, Ege adalarındaki sığınmacıların yaşadığı koşullar, maruz kaldığı aşırı kalabalık, yetersiz sağlık hizmetleri, kötü barınma koşulları ve güvensizlik gibi sorunlar, sığınma başvuru sürecinde karşılaştığı zorluklar yer almaktadır. Bu rapor, çeşitli kaynaklardan yararlanılarak hazırlanan bir araştırma raporudur. Aynı zamanda Midilli (Lesvos), Sakız (Chios) ve Kos adalarındaki sığınma prosedürlerine ilişkin olarak seçilen 100 sığınma dosyasının analizini içermektedir.

Raporda, Ege adalarındaki sınır uygulamalarının 2016 yılından 2021 yılının sonuna kadar olan sürecinde Yunanistan'ın sınırdaki yapılan sığınma başvurularının hızlandırılmış bir şekilde işlenmesi için kullandığı "hızlı takip sınır prosedürü" uygulamasının neredeyse mevcut başvuruların yarısını kapsadığı aktarılmaktadır. Ancak 2022'den itibaren sadece düzenli sınır prosedürü uygulanırken, Haziran 2021- Haziran 2022 arasındaki uygulanan sınır politikalarının yetersiz, temel hak ihlallerini ortaya çıkaran uygulamalar olması sebebiyle soru işaretleri oluşturmaktadır. Rapora göre yetkililerin çoğu zaman kanunen sağlanan "hızlı takip sınır prosedürü" zaman sınırlamalarına uymadığı ve başvuranların çağrıldığı günden sadece birkaç gün sonra mülakatlarının yapıldığı belirtilmektedir. Sığınma taleplerindeki hassas durum değerlendirmeleri için ise ayrılan sürenin on günden üç aya kadar uzayabildiği, kimi zaman başvuru sahiplerinin hassas durum değerlendirmesi yapılmadan sığınma taleplerinin işleme alınarak, yazılı ve/veya sözlü olarak talep edilen özel durum garantilerini göz ardı edildiği veya reddedildiği aktarılmıştır (The State of Border Prosedure, 2022: 4).

Çalışmanın gerçekleştirildiği süreci kapsayan dönemde 2021 yılının haziran ayında Yunanistan Türkiye'nin de içinde bulunduğu güvenli üçüncü ülkeler listesi yayınlamıştır. Buna göre Türkiye, Yunanistan Bakanlar Kurulu kararıyla Suriye, Afganistan, Somali, Pakistan ve Bangladeş'ten gelen tüm düzensiz göçmenler için "güvenli üçüncü ülke" olarak kabul edilmiştir. Ancak Türkiye- Yunanistan arasında göç mutabakatı Türkiye tarafından tek taraflı olarak 2018 yılında feshedilmiştir. Aynı şekilde Mart 2020'den itibaren de Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen Geri Kabul Anlaşması kapsamında Yunanistan'dan sığınmacı geri kabul etmemiştir. Bu

kapsamda Türkiye üzerinden Ege Adalarına ulaşan ancak Yunanistan tarafından geldiği ülke güvenli üçüncü ülke olarak kabul edilen, başvurusu reddedilen sığınmacılar yasal bir belirsizlikte kalmıştır. Yine çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde yaşanan covid-19 küresel salgın sebebiyle Yunanistan'da karantina uygulamaları sığınmacıları olumsuz etkilemiş, Avrupa Birliği yasalarına göre belirlenen zaman aralıklarında, kayıt belgeleri verilmeden önce karantina tesislerinde 14 günden daha uzun süre kalmak zorunda kalmışlardır. Uymayanlara Karantina 5.000 € ceza verilmiş, eleştirilere ve tartışmalara neden olmuştur (The State of Border Prosedure, 2022: 4).

3.5. Bölüm Değerlendirmesi

Yunanistan, Avrupa Birliği içerisinde uygulanan göç politikaları açısından önemli bir role sahip üye devlettir. Arap Baharı etkisiyle Suriye ve diğer ülkelerde yaşanan olaylardan dolayı Avrupa'ya gelen göçün ilk giriş noktası olmuştur. Gerçekleşen bu göç hareketi Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile Yunanistan'da Ege Adalarında göçmen üst düzey güvenlik önlemleri taşıyan, hapisane benzeri göçmen kamplarının kurulmasına neden olmuştur. Göçün ve göçmenin bir güvenlik tehdidi olarak görülmesi göçmen kamplarını biyopolitik bir araç olarak ortaya koyarken, insan haklarının güvence altına alınması ve insani güvenliğin sağlanması geri planda kalmaktadır. Ege Adalarında oluşturulan bu kamp alanlarında göçmenlerin denetim ve kontrol altında, hareketlerinin sınırlandırılarak tutulması aynı zamanda devletin biyopolitik gücü kullanarak yönetimi sağladığını göstermektedir.

SONUÇ

Çalışmada Ege adaları göçmen kamplarının düzensiz göçmenlerin sığınma taleplerinin hızlı ve etkili bir şekilde incelenip, adil bir şekilde sonuçlanmasına kadar geçen zamanda uygun bir yaşama alanı oluşturmak amacı taşıyarak kurulmasının yanında Avrupa Birliği'nin göç politikaları çerçevesinde göçmenlerin hareketlerini kısıtlayıp kontrol atında tutarak, katı bir şekilde sınırlarını denetlemek ve göçü düzenlemek üzerine kurulu alanlar olduğu görülmüştür. Kamplar temel olarak göçmenlerin Avrupa'ya gelişini engellemeye ve geri göndermeye odaklanmaktadır.

Avrupa Birliği'nin göç ve sığınma politikaları ile uygulamalarının sınırların askeri düzeyde güvenlik önlemleriyle güçlendirilmesi, geri itme politikalarının artırılması ve sığınma başvurularının zorlaştırılması gibi göçmenlere karşı sert ve caydırıcı önlemler içerdiği görülmüştür. Sığınmacı ve mültecilerin hareketlerini kontrol etmeye yönelik denetim mekanizmalarını içeren göçmen kamplarının göçmen karşıtı sert politikalar sonucunda kurulduğu, Avrupa Birliği tarafından büyük bütçeler ayrılarak inşa edildiği, bir nevi bireyleri geldikleri için cezalandırıcı yerler olarak işlev kazandırıldığı görülmektedir.

Avrupa Birliği tüm üye devletleri FRONTEX aracılığıyla sınırların korunması ve kontrolü konusunda iş birliği yaparken Yunan Sahil Güvenlik birimlerinin Ege adaları çevresinde gerçekleştirdikleri operasyon ve uygulamalarda düzensiz göç hareketlerinin yönetilmesi ve denetim altında tutulması için çok sert politikalar uyguladıkları, bu uygulamalara yönelik olarak uluslararası hukuk çerçevesinde yargı süreçlerinin yaşandığı görülmüştür.

Avrupa Birliği'nin Ege adalarında göçmen kampları kurma amacıyla doğrudan insani güvenlik ve biyopolitika kavramlarıyla ilişkilendirilebilecek bağlantılar bulunmuştur. İnsani güvenlik, bireylerin yaşam, özgürlük ve refahını koruma amacı taşımaktadır. Avrupa Birliği'nin göçmen kampları kurma amacı, göçmenlerin sığınma taleplerini işlemek, nüfus akışını yönetmek ve uluslararası koruma hakkını denetlemek gibi unsurlarını içermektedir. Bu durumlar birlikte ele alındığında kamplarda sığınmacı ve mültecilerin denetim ve kontrol altında tutulması biyopolitikanın bir yönünü temsil ederken hem Yunanistan'ın hem Avrupa Birliği'nin göçmen nüfus hareketini kontrol altında tutup düzenleyerek, güvenlik ve düzeni sağlama amacını göstermektedir. Göçmen kamplarının sınırlı kapasitesi, yaşam koşullarındaki zorluklar ve kamplarda geçen uzun bekleme süreleri, göçmenlerin insan haklarına uygun bir şekilde kamplarda yaşamlarını sürdüremediklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle, sürekli olarak iyileştirmeler gerçekleştirilerek süreçler sağlıklı bir şekilde ilerlemeli, daha insani çözümlerle

temel ihtiyaçları karşılanarak insani güvenlik sağlanmalıdır. İlk bakışta Avrupa Birliği'nin insan haklarına saygı ve insani koşulların sağlanması temelinde önlemler almak adına kamp alanları oluşturduğu düşünülebilir. Ancak Yunanistan'ın benimsediği ve Yunan hükümeti tarafından adil bir yaklaşımı sert uygulamalarla birleştirmek olarak açıklanan g politikalarının bir uzantısı olan Ege adaları göçmen kampları, Avrupa Birliği'nin maddi ve teknolojik desteğiyle gerçekleştirdiği için Avrupa Birliği politikaları iki yüzlü bir politikalar olarak görülmektedir.

Sığınmacı ve mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki yerel halkın göçmen karşıtlığı yüksek olduğu için Yunanistan'daki seçim sürecinde siyasi partilerin g politikalarını seçim kampanyalarında önemli bir unsur olarak kullandığı görülmüştür. Toplumun bazı kesimlerince mültecilerin yerel ekonomiye katkı sağlamadığını ve sosyal uyumu tehdit ettiği savunulurken bir kesim tarafından ise insani yardım ve entegrasyon çabalarının önemini vurgulanmaktadır.

Avrupa Birliği'nin belirlediği ortak sığınma prosedürlere uyma yükümlülüğü olmasına karşın Yunanistan'ın sığınma prosedrlерinin standartlarını Avrupa Birliği hukukuna uygun olarak sağlayamadığı tespit edilmiştir. Yunanistan, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası paydaşlarca sığınma sisteminin iyileştirilmesi için çaba göstermekte olarak görülürken, bazı sivil toplum kuruluşları ve insan hakları örgütleri tarafından yayınlanan raporlar Yunanistan'ın sığınma prosedrlерinde hala iyileştirilmesi gereken alanlar olduğunu ortaya koymaktadır. Yunanistan, Avrupa Birliği ile iş birliği içinde sığınma prosedrlерinin daha etkin ve adil bir şekilde uygulanmasını sağlamak için daha çok çabalamalıdır.

KAYNAKÇA

Abadan Unat, N. (2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2017). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Ağır, B. S. (2015). Güvenlik kavramını yeniden düşünmek: küreselleşme, kimlik ve değişen güvenlik anlayışı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22), 97- 130.

Aydın-Düzgüt, S (2015). Post-yapısalcı yaklaşımlar ve uluslararası ilişkilerin temel kavramları, *Uluslararası İlişkiler*, 12(46),153-168.

Demirtaş Bagdonas, Ö. (2012). Postyapısalcılık ve dış politika: Türkiye'nin Kıbrıs söyleminde 'milli çıkar' ın inşası, *Dış politika analizinde teorik yaklaşımlar: Türk dış politikası örneği*. E. Efeğil (Ed).R.Kalaycı(Ed.), (ss. 53-85) Ankara: Barış

Balcı, A. (2011). Dış politika: yeni bir kavramsallaştırma bağlamında egemenlik mitinin analizi, *Uluslararası İlişkiler*,7(28) (Kış 2011), 3-29.

Bekar, N. (2019). Güvenlik kavramının değişimi ve Türkiye'nin barışı koruma faaliyetlerine katkısı. *Avrasya Etüdleri*, 56 (2), 179-202.

Campbell, D. (1998). Writing security, *United States Foreign Policy And The Politics Of Identity* , University of Minnesota Press and Manchester University Press, Manchester, UK

Çakmak, S. (2020). Avrupa mülteci krizi: Avrupa Birliği kimliği için bir sınama mı? *Kapadokya Akademik Bakış*, 4 (2), 20-39

Çavuşoğlu, H. (2018). Kıta Avrupası felsefesi ve post-yapısalcılık terminolojisinin kökenlerinin epistemik incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1290-1295

Devetak, R. (2013). *Post-yapısalcılık, uluslararası ilişkiler teorileri*. İstanbul: Küre Yayınları

Diez, T., Makarychev, A. (2023). Introduction: political logics and academic rationalities of securitisation and international crises. *Central European Journal of International and Security Studies*. 17(2), 4-20

Diez, T. (2004). Europe's others and the return of geopolitics. *Cambridge Review of International Affairs*. 17(2), 319-335

Duruel M, (2017). Avrupa Birliği göç politikası ve kitlesel göç akınları karşısındaki durumu, *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları*, 3 (3), 1-12.

Eke, E., (2018). Türk kamu yönetimi açısından göç politikası ve teşkilat yapısı: güncel bir perspektif. H.H. Aygöl(Ed.), E.Eke (Ed.). *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler*. (ss. 37-72), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Equal Rights Beyond Borders, HIAS Greece & Refugee Support Aegean. (2022). The State of the Border Procedure on the Greek Islands.

Ergüven, N. S., Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1062.

Fili, A. (2018). Containment practices of immobility in Greece Karakoulaki, M. (Ed), Laura Southgate, L. (Ed.), Steiner. J. (Ed). *Critical perspectives on migration in the twenty-first century*. (pp. 45- 56). Bristol, England: E-International Relations Publishing,

Foucault, M. (2002). Toplumı Savunmak Gerekir (Ş. Aktaş. Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Foucault, M. (2007). Cinselliğin Tarihi, (H. Uğur ve Tanrıöver Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2014). Özne ve İktidar. (I. Ergüden ve O. Akınhay). 4. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Foucault, M. (2015). Biyopolitikanın Doğuşu (A. Tayla Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Günay, C. (2021). Avrupa Birliği göç politikaları ve Türkiye-AB ilişkileri. *Stratejik Analizler Dergisi*, 41(49), 51-68.

Hazan, J. C. (2018). Geçmişten geleceğe zorunlu göç: mülteciler ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, S. Ihlamur-Öner (Ed), N.A. Gülfer/Şirin Öner (Ed). Küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar. İstanbul: İletişim Yayınları

Huysmans, J. (2006). Freedom and security in the eu: a foucaultian view on spill-over in. *The Politics of Insecurity: Security, Migration & Asylum in the EU (The New International Relations)* (85- 104).

Ildır, S. S. (2020). *Göç politikaları çerçevesinde Türkiye- AB geri kabul anlaşması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara

IOM Uluslararası Göç Örgütü (2013). *Göç terimleri sözlüğü*. R. Perruchoud and J., R. Cross (Eds.), 2. Baskı, No: 31.

Karamanidou, L. (2020). Migration, asylum policy and global justice in Greece. M. Ceccorulli, E. S. Fassi and Lucarelli (Eds.), *The EU Migration System of Governance: Justice on the Move* (89-117). Palgrave Macmillan.

Karasu, M.A. (2020). Göç ve güvenlik üzerine kavramsal bir çerçeve, Y. Bulut (Ed), S. Akın (Ed.). *Yerel, ulusal ve küresel boyutlarıyla göç ve mülteci sorunu*, Konya: Çizgi Kitabevi

Kaya, H. (2016). Avrupa Birliği müktesebatının Türk kamu hukukuna etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1), 259-274.

Küçük, M. (2014). Uluslararası ilişkilerde sosyal inşaacılık. *Uluslararası ilişkiler teoerileri*. (Gözden geçirilmiş/genişletilmiş 2. baskı), İstanbul: İletişim Yayınevi

Larking, E. (2018). Migration and human rights – exposing the universality of human rights as false premise. M. Karakoulaki, L. Laura Southgate, and J. Steiner. (Eds.), *Critical*

perspectives on migration in the twenty-first century (pp. 45- 56).Bristol, England: E-International Relations Publishing

Marancı, D. (2021). Türkiye-Avrupa Birliği ve 16 Aralık 2013 tarihli vize serbestisi diyalogu mutabakat metni ve geri kabul anlaşması. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 288–329.

Özdemir, M. (2021). Foucault sosyolojisinde iktidarın serüveni: pastoral iktidar, disiplinci iktidar, biyo-iktidar . *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi* , 4 (1) , 109-133

Özer, S. (2011). A New Security Paradigm for European Union Conflict Transformation in the Mediterranean through Civil Society. *CPRS Turkey International Human Security Conference Series, Human Security: New Challenges, New Perspectives* İstanbul, Türkiye, (ss.673-690). İstanbul.

Özgen, N., Güngördü, S. (2019). Eleştirel Jeopolitik: Yer Politikalarını Yeniden Okumak. B. Gönençgil, T. A. Ertek, I. Akova ve E. Elbaşı (Ed.), *1st Istanbul International Geography Congress Proceedings Book* (ss. 913-922). İstanbul, Türkiye: Istanbul University Press.

Saliji, T. (2018). *Avrupa Birliği geri kabul anlaşmaları: Türkiye örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Ankara.

Sanioğlu, H (2008). Avrupa Birliği hukukunda insan hakları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(74), 77- 111

Say, Ö. (2013). Yapısalcılıktan post-yapısalcılığa çoğulculuğun inşası. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*. 8(2),331-346

Saylak, Ş. (2021). *Türkiye'nin göç yönetiminin dönüşümü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve türleri: kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 25 (1). 269-289.

Şen, Y. F., ve Özkorul, G. (2016). Türkiye- Avrupa Birliği ilişkilerinde yeni bir eşik: sığınmacı krizi bağlamında bir değerlendirme. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 2(2). 86–119.

Toğral Koca, B. (2014). Biyopolitika, güvenlik ve FRONTEX'in Türkiye-Yunanistan sınırındaki rolü, *Göç Dergisi*, 1(1). 57-76

Uğur, Ö. (2018). Almanya dış politikasının Avrupa Birliği dış politikasına uyum süreci: Ukrayna krizi, *Business Studies*, 7(14). 80 -101

Walker, R. B. J. (1993). *Inside/outside: international relations as political theory*, Cambridge, Cambridge University.

Yaman, F. (2019). *Göç ve Toplum: Dünya’da ve Türkiye’de Değişen Nüfus Hareketleri*, İstanbul: Ketebe Yayınları

Yazan, Y.(2020). *Avrupa Birliği’nin yasadışı göç politikası: Türkiye örneği çerçevesinde insan hakları sorunsalı*, İstanbul: Milenyum Yayınları

Yetim, M. ve Erdağ, (2018). Uluslararası ilişkilerde eleştirel söylem analizi: revizyonist söylemin gelişimi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1). 79-100.

Yıldız Üstün, E. ve Üstün, M. T. (2023). Yunanistan'ın düzensiz göçle mücadelesinde gerçekleşen insan hakları ihlalleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 377-388. doi:10.33206/mjss.1130813

Zorlu, M., ve Yetim, M. (2020). Yasa dışı göçle mücadele bağlamında Avrupa Birliği ve Türkiye politikalarının karşılaştırması. *Ortadoğu Etütleri*. 12(2). 325-348

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi. (1951), Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/3b66c2aa10>

A fresh start on migration: Building confidence and striking a new balance between responsibility and solidarity 2020. (Kasım, 2020) European Commission Press Corner, Erişim adresi: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1706

Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma. Erişim adresi: <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

BBC News. (2020, Eylül 9). *Moria migrants: Fire destroys Greek camp leaving 13,000 without shelter.* Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54082201> (Erişim tarihi: 11.12.2022)

Context characteristics and risks associated. Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/camps/camp-strategy-considerations>

Context characteristics and risks associated. Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/camps/camp-strategy-considerations>

Çam, Ö. T. (2022, Ekim 18). *Avrupa Parlamentosu, Frontex'in bütçesini onaylamadı. Anadolu Ajansı.* Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-parlamentosu-frontexin-butcesini-onaylamadi/2714526>. (Erişim tarihi: 18.04.2023)

Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on common procedures for granting and with drawing international protection. (2013). Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32013L0032>

Equal Rights Beyond Borders, HIAS Greece & Refugee Support Aegean. (2022). *The state of the border procedure on the Greek Islands* Erişim adresi: https://refugeeobservatory.aegean.gr/sites/default/files/BorderProcedure_Greek_islands_report.pdf

European Commission, *Cooperation with non-EU countries on readmission of irregular migrants* Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/return-and-readmission_en

European Commission, *Country responsible for asylum application (Dublin Regulation)*, Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/country-responsible-asylum-application-dublin-regulation_en

European Commission, *European Commission readmission agreement*, Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/readmission-agreement_en

European Commission, *EUROSUR*, Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/border-crossing/eurosur_en

European Commission, *From 6 to 27*, Erişim adresi: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members_en#:~:text=The%20EU%20is%20a%20unique,cover%20much%20of%20the%20continent.

European Commission, *Migration and Home Affairs*, Erişim adresi: <https://home-affairs.ec.europa.eu/>

European Commission, *Schengen Information System*, Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system_en

European Commission, *Visa Information System (VIS)*, Erişim adresi: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/visa-information-system_en

Erişim tarihi: 20.04.2023

European Parliament (2020), *Multiannual financial framework*, Erişim adresi: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/29/multiannual-financial-framework>

European Parliament, & Council of the European Union. (2013). *Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-*

country national or a stateless person (Dublin III Regulation). Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX:32013R0604>

European Union, *Country Profiles: Greece*. Erişim adresi: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/greece_en

European Union. (2010), *European Asylum Support Office (EASO) Founding Regulation (EU) No 439/2010* Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>

European Union. (2020), *Schengen Agreement and Convention*. Erişim adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A%20schengen_agreement&qid=1680306799684

European Union, *Institutions and bodies*. Erişim adresi: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies_en

Greece: Law No. 4375 of 2016 on the organization and operation of the Asylum Service, the Appeals Authority, the Reception and Identification Service, the establishment of the General Secretariat for Reception, the transposition into Greek legislation of the provisions of Directive 2013/32/EC[Greece], Erişim adresi: <https://www.refworld.org/docid/573ad4cb4.html> (Erişim tarihi: 03.04.2016)

Human Rights Watch. (2020, Mart 24). *Greece: Move Asylum Seekers, Migrants to Safety*. Erişim adresi: <https://www.hrw.org/news/2020/03/24/greece-move-asylum-seekers-migrants-safety>

Hyphen Online. (2022, Aralık 2). The Greek government wants a refugee-free capital by 2023. <https://hyphenonline.com/2022/12/02/the-greek-government-wants-a-refugee-free-capital-by-2023/>. (Erişim Tarihi: 28 Nisan 2023)

InfoMigrants. (2022, Aralık 23). Greece: ESTIA housing scheme for vulnerable asylum seekers to close for good. Erişim adresi: <https://www.infomigrants.net/en/post/45627/greece-estia-housing-scheme-for-vulnerable-asylum-seekers-to-close-for-good>. (Erişim tarihi: 03.03.2023)

InfoMigrants. (2023a, Ocak 10). *Greek government winds down migrant accommodation program ESTIA*. Erişim adresi: <https://www.infomigrants.net/en/post/45979/greek-government-winds-down-migrant-accommodation-program-estia>. (Erişim tarihi: 10.04.2023)

InfoMigrants. (2023b, Şubat 08). Greece: Asylum seekers moved back into refugee camps. Erişim adresi: <https://www.infomigrants.net/en/post/46666/greece-asylum-seekers-moved-back-into-refugee-camps>. (Erişim tarihi: 10.04.2023)

Jones, H. (2022, Ağustos 31). *'I was close to death': Syrian man tells how Greek officials pushed refugees back out to sea*. The Guardian. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/31/i-was-close-to-death-syrian-man-tells-how-greek-officials-pushed-refugees-back-out-to-sea> (Erişim tarihi: 12.04.2023)

Jones, H., & Vlachos, V. (2022, Haziran 28). *Greek police coerce asylum seekers in pushbacks to Turkey*. The Guardian. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jun/28/greek-police-coerce-asylum-seekers-pushbacks-migrants-turkey>. (Erişim tarihi: 12.04.2023)

Mare Liberum. (2023). *Camp Vastria- The New Hell On Lesbos?* <https://mare-liberum.org/en/camp-vastria-the-new-hell-on-lesvos/> Erişim Tarihi: 10.03. 2023.

Migration and Asylum Ministry of Greece., *Reception and Identification Centers (RIC)*, <https://migration.gov.gr/en/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/>

Migration and Asylum Ministry of Greece., *The Closed Controlled Access Centers of Islands (C.C.A.C.)* Erişim adresi: <https://migration.gov.gr/en/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/>

Migration and Asylum Ministry of Greece. *About ESTIA: Important points for the accommodation of beneficiaries*. Erişim adresi: <https://migration.gov.gr/en/ris2/filoxenia-aitoynton-asylo/> (Erişim Tarihi: 17 Mart 2023).

Migration and Asylum Ministry of Greece. *The Closed Controlled Access Centers of Islands (C.C.A.C.)*, Erişim Adresi: <https://migration.gov.gr/en/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/k-y-t-ko/>. (Erişim tarihi: 19.04.2023)

Rankin, J. (2022, Ağustos 31). *Greece should face more checks over asylum seeker treatment – EU official*. The Guardian. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/31/greece-should-face-more-checks-over-asylum-seeker-treatment-eu-official> (Erişim tarihi: 12.04.2023)

ReliefWeb. (2023). *Closure of Model Camps on Greek Islands Amidst Horrific Living Conditions Cause Concern*. Erişim adresi: <https://reliefweb.int/report/greece/closure-model-camp-greek-islands-amidst-horrific-living-conditions-cause-concern> (Erişim Tarihi: 14.12.2022)

RSA- Refugee Support Aegean. (2023). *What is happening today in the refugee structures on the Aegean islands: Lesvos*. Erişim adresi: <https://rsaegean.org/en/lesvos-2023/>. (Erişim Tarihi: 18.04.2022)

RSA- Refugee Support Aegean. (2023). *What is happening today in the refugee structures on the Aegean islands: Samos*. Erişim adresi: <https://rsaegean.org/en/samos-2023/> (Erişim tarihi:18.04.2023)

RSA- Refugee Support Aegean. (2023). *What is happening today in the refugee structures on the Aegean islands: Kos*. Erişim adresi: <https://rsaegean.org/en/kos-2023/>. (Erişim tarihi:18.04.2023)

RSA- Refugee Support Aegean. (2023). *What is happening today in the refugee structures on the Aegean islands: Chios*” Erişim adresi: <https://rsaegean.org/en/chios-2023/>. (Erişim tarihi:18.04.2023)

RSA- Refugee Support Aegean. (2023). *What is happening today in the refugee structures on the Aegean islands: Leros* Erişim adresi: <https://rsaegean.org/en/leros-2023/> (Erişim tarihi:18.04.2023)

Smith, J. (2022). *Two years after the fire: Moria refugee camp's legacy still leaves its mark*. The Guardian, Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/global-development/2022/sep/08/two-years-after-the-fire-moria-refugee-camps-legacy-still-leaves-its-mark>. (Erişim Tarihi: 8.12.2022)

Smith, S. (2023, Mayıs 15). Greece's conservatives campaign on 'firm but fair' refugee policy. Al Jazeera. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.com/features/2023/5/15/greeces-conservatives-campaign-on-firm-but-fair-refugee-policy>. Erişim tarihi: 20.05.2023

T.C. Dış İşleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Yapısı ve İşleyişi. (2020) Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/bir-bakista-ab_3.html

T.C. Göç İdaresi Başkanlığı Küresel Göç Mutabakatı Hakkında Basın Açıklaması. (2018), Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/kuresel-goc-mutabakati-hakkinda-basin-aciklamasi>

The Commission on Human Security (2003), “Human Security Now”, Erişim adresi: <https://www.un.org/humansecurity/reports-resolutions/>

The Guardian. (2022a). *Turkey accuses Greece of pushing back people who later froze to death*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/02/turkey-accuses-greece-of-pushing-back-people-who-later-froze-to-death> (Erişim tarihi:18.04.2023)

The PressProject (2023). *Agria kakopoiisi prosfygōn sto KED Samou: Apo astynomikous xekiname amesa. Edē i apantisi tis ELAS sto TPP. ThePressProject*, Erişim Adresi: <https://thepressproject.gr/agria-kakopoiisi-prosfygon-sto-ked-samou-apo-astynomikous-xekiname-amesa-edē-i-apantisi-tis-el-as-sto-tpp/>. (Erişim tarihi: 19.04.2023)

UNDP, (1994). *Human Development Report*. Erişim adresi: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1994>

UNHCR Greece. *ESTIA Homepage*, Finansal Information Erişim adresi: <http://estia.unhcr.gr/en/home/> Erişim tarihi: 29.12.2022

UNHCR Türkiye. (2021), *Küresel Yerinden Edilme On Yıldır Artan Eğilimi Aşarak Başka Bir Rekor Kırdı*, Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/35627-forced-displacement-hit-record-high-in-2021-with-too-few-able-to-go-home.html#:~:text=UNHCR%202021%20K%C3%BCresel%20E%C4%9Filimler%20Raporu%20%E2%80%93%20temel%20veriler%3A&text=27%2C1%20milyonu%20m%C3%BClteciler,%C3%BClkeleri%20i%C3%A7inde%20yerinden%20edilmi%C5%9F%20ki%C5%9Fi>

UNHCR, *Emergency Handbook*, Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/>

UNHCR, *Emergency Handbook. Context-specific protection objectives*. Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/camps/camp-strategy-considerations>

UNHCR, *Emergency Handbook. Shelter, Camp and Settlement – Main guidance*. Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/camps/camp-strategy-considerations>

UNHCR, *Emergency Handbook. Shelter, Camp and Settlement – Camp Strategy considerations*, Erişim adresi: <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/camps/camp-strategy-considerations>

UNHCR. (2021). *ESTIA: Home away from home: November 2015-September 2021*. Erişim adresi: <https://reliefweb.int/report/greece/unhcr-greece-estia-home-away-home-november-2015-september-2021> Erişim tarihi: 27.12.2022

Weber, B. (2017). *The myth of the closed Balkan route*. Friedrich-Ebert-Stiftung. Erişim Adresi: <https://www.fes.de/en/displacement-migration-integration/article-page-flight-migration-integration/the-myth-of-the-closed-balkan-route> Erişim tarihi: 17.02.2023

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı Ateş, Büşra

Uyruğu

E- posta

EĞİTİM BİLGİLERİ

Eğitim Derecesi	Okul/ Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Tarsus Abdülkerim Bengi Anadolu Lisesi / Fen Bilimleri Programı	2010
Lisans	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	2014
Lisans	Anadolu Üniversitesi / Açık Öğretim Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü	2022 - 2026
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi / Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Akdeniz Göç Araştırmaları	2023
Yabancı Dil	İngilizce	